

RMK. I.

416

HAZMÁNY PETER

Alvinczi Péterh

és szép levél

1609

R. A. K. I.

416

Hiarzi. Hi (57.) lev.

Erebbin telge.

EGY KE-
REZTIEN PRE-
DIKATOR TVL.

S. T. D. P. P.

AZ CASSAI NEVEZE-
TES TANITÓHOZ AL-
VINCZI PETER Vramhoz.

Iratot

EOT SZEP LEVEL.

- I. *Az Papistak Baluaniozásárul.*
- II. *Minemü szabadsághot aggianak az Papistak, az Hittel kötöt foghadásnak fel bontására.*
- III. *Mint tanicsak az Papistak, hogy iob az Papnak házasságh kiüül latorkodni, hogy sem házasság társához kötelezni maghat.*
- IV. *Egy Papista embernek, ennibany este- len dolgokrul valo kerdezkedesirul.*
- V. *Mely meltatlan nevezik Baluanio- zoknak, es Erenekeknek az Luther, es Calvinus követőit.*

NYOMTATTATOT
G. S. P. G. V. T. A.

M. DC. IX.

XII
2000
49190

RMK I. 416.

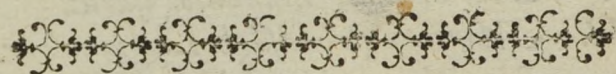
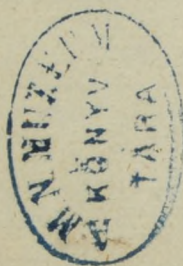
Az Papisták vallásárul Caluinus-
nak, egy temérdek mondása.

Libr: 4.

Instit: ca:

7. nu: 27.

*Az Papisták Theologiaia, három do-
loghban áll: Elseo az, hogy Nincz Isten:
Masodik, hogy a mit Christus Vrankrul
irnak az Euangelisták, azok mind hazugh
cziganiságok: Harmadik, hogy az fel ta-
madásrul, es örök bodoghságrul valo tany-
tas, csak beszéd.*

Az Caluinista vallásnak som-
maia, Caluinusbol.

In cap: 6.

Ioan:

v. 41.

*Mi vgimond Christust csak testi
semmel nezzük, es innen vagion, hogy mi
nekünk ő benne semmi ollias meltoság nem
lattatik lenni. Mert az mi el teneliedes
ertelmünkkel, valami ő benne, es az ő tudo-
maniába vagion, azt mind hamisra for-
dyttink.*

ELSEO LEVEL.

AZ PAPISTAK

BALVANIOZA-

SARVL.

*Az ekesen Szollo, es Szó-
katlan beolcseseggel tündeok-
leo, beocsülletes ALVIN-
CZIPETER vram-
nak, adassék.*

*Z Iehoua Istentül, az eo
ferelmes zent fia, az egy
üducozitó IESVS Christus
által, kegielmednec Zent
Lelket kiúánoc:*

*Touabba, miuel hogy ez haboru
üdeo allapattiánac tartoztatása miat, fe-
méliem berént megh nem kereshettem*

A 2

ke-

kegielmedet, ketelenittetém leuelem
altal megh találom Meltóságodat, kit
hogy io neuen vegien Vraságod, vgian
az Adonai nagy Istenreis Kenzeritlec,
miuelhogy ez írása, semmi egiéb ok-
bol nem indittattam, hanem csak az igaz
Istenitizteletnek gírapodalánac, es az
vtálatos Baluaniozasoknak geokereftül
valo ki giomlaltatásának buzgo fűuel
valo kiuanfagából.

Az el mult napokba azért, fok
böcsüllétes emberekkel valo niaijas be-
fedec közöt, hozac elő azokat az ki-
uanfagokat, mellieket az Haidu Vitezec,
az eo feo Tanitoiokkal, es hiűu Tana-
csokkal, Foktoy Matheual egietembe, az
Nemzeres, Tekintetes, es Nagyfagos
Bathorj Gaborhoz, az momorult Ma-
giar nemzetnek finies es tündöklő csil-
lagához, Debreczenből küldöttec volt
ez el mult napokban: Melliekbe, az
tób dolgoc közöt, az Papistac, enni-
hanisor Baluaniozoknak neuezternek:
Törtenerből, egy Papista emberis vala
or ielen, ki mikor az Baluaniozoc ne-
uét hallotta volna, mingiart megh val-
tozóc a fyne, es keferues tekintettel fe-
méc

mét az Eghre fordituán, nagy fohazko-
dással azt monda: Vr Isten, te tudod
hogy melatlan, es lelki ismeretecellen
gialáznac illien vtálatos néuel minket:
Mert ez csak calumnia, gialázatos es
giűlölésből reank kenetet neuh, mel-
liel, modnelkülterhelnec minket, mind
semeliűnkbe, mind tudomaniunkba,
Es az mi Nemzetsegűnknel, giűlölég-
ben akarnac eyteni.

Az vtan arczul forduluan hozzam **MELY**
monda: Prädicator Vram, Tudodé me- **NAGI**
ly isoniu gialázatos neuh az Baluanio, **BűN**
zo neuh? Tudodé hogy az emberek, **AZ**
nagjob gialázatba nem keuerhetic niel- **BAL-**
uekkel telebarattiokat, mintha eőket **VANI-**
Baluaniozoknak neuezic? Kinec en azt **OZAS.**
felelém, Io Vram, en nállam tudua va-
gion, hogy az Baluaniozas, az legh el-
seo, es leg főb parancsolattal ellenke-
zic, Mert az Istennek Vuyaua, a két kő
tablára irattatet Tyz parancsolatba, Az
első tablába, legh elől tyltatic megh az
baluaniozas, miuelhogy ez, *Direkte* igie-
nesen, az Istent eo magat fostia megh
tiszteletitül, es tehersege serint, dücsőf-
ségének főkiből ki tabituán ő Felséget,
A 3 mást

E L S E O

mást űltet heliébe, kinec Isteni tiztele-
tet, es tehetseghe űerent, vgian Isten-
ségetis tulaidonijt. Annac okaert, mi-
keppen az Orűághba *Crimen lese Ma-
iestatis humana* az, mikor valaki az igaz
Feiedelem kiűűl, mást valakit akar Feie-
delemme tenni, Azonkeppen, az Bal-
uaniozas, vgian nem egiéb, hanem *Cri-
men lese Maiestatis Diuina*. Es ennek o-
kaert, az tellies űent Iráűnac foliaűból,
niluan ki teczie, hogy űemmit giakrab-
ban megh nem tiltot, űem kemeniben
megh nem oűtorozot az Oo Toruéní-
beis az Vr Isten, az Baluaniozáűnal, Me-

Tertull: lyrul, illien forman ir Tertullianus, ame-
de Idolo- nyére magiarul, bötü ferint hozza fe-
latrî; c. i. runc.

Legh főb vgimond, az emberi nem-
zetnek verkey közt az baluaniozas: Mert,
az Baluaniozo, vgian gilkos vér sopoiz:
Ha kérded, kit őt megh? azt mondom hogy
nem valameli ideghent, nem ellenséget, ha-
nem tulaidon ő magát: De minemű csa-
lardsággal őli megh? Az teneligessel: Mi-
csoda feginerrel? Az Istennec megh ban-
tasáual; Az parázna sagot, es házassagh
pörestis megh tapasztalod az baluaniozoba;
Mere

LEVEL.

4

Mert a ki hamis Istennec fogal, lelki
paraznáia az Igasságnac, es ez okon, az
sönt iras, pirongatvan az Baluamiozokat,
paraznáknac neuezí öket. Vegezzeire, lo-
po az, a ki a másét el kapia, vagy megh
nem aggia adosságot, Es bizonyara nagy
rettenetes véték az emberec ellen valo ha-
missagh, de az baluamiozas, az Istent lo-
pia megh, az ő tizteletit megh nem aggia
neki, sőt ezeket másnac tulaidonittia hogy
az lopással eggiút, gialazattalis illesse, az
Vr Istent: Es kerekssoual. Minden vétéec,
az baluamiozásba vannac rekeztine.

Jerem: 30

ver:1.

Ezec: 16.

v. 15.

Сар: 23.

Ihon hallod minemű festekekkel
aggia előnkbe a baluaniozást ez az Ré-
ghi Tudos ember, ki Vrunk főletése
vtan, kerfáz eztendőben elt: Azert io
Vram, meltan ifoniodol ettől az Balua-
niozo neutől: De nem elég ez hozza,
hanem, főklég azon mesterkeggiel,
hogy ezt az neuet meltan ne visellied,
hanem minden Baluaniokat megh vtál-
uan, az Vr I E S V S Christushoz, es az eő
teolle ki nilatkoztatot igaz tudománi-
hoz ragazkoggial

Ezeket nagy somoru fiuel, es feie
mozgatásául, végigh halla az Papista
ember,

E L S E O

ember, es imigien folla: Miuelhogy iol
erted az Baluaniozásnac ifoniu rutlágat,
te maghad itiletire hagiom, mely nagy
fám adással tartoztoc az eleo Istenec
igaz itilő feki elöt, ha minket meltat-
lan, es erdeműnc nekül, illien ifoniu ka-
romlással, es gialazattal illettec: Kire en
igy feleléc.

Bezzegh ha meltatlan kennénc il-
lien rut bűzben titeket, nem csak az
más világhon, de megh ezennis, nagy
büntetéft erdemlenenc: Mert ha nijel-
uéuel megh oly, a ki bűzbe keuer egy
iambor azzont, mit erdemlene tehat,
aki meltatlanul, Baluaniozonac neuez-
ne egy egész gölekőzetet? De, bar vgy
volna, hogy ti Papistac ezt az neuet mel-
tatlan viselnétec, Ighen kűniű volna mi-
nekűnc le tennűnc ez gialazatos neuet,
ha ti el hadnatoc azokat, melliekért mi
ezt a rut neuet, feietekhez suytiuc.

Ezeket haluán, mint ha vgian megh
posdult volna az vér benne, egy keuessé
megh pirossoduan, igy felele az Papista
ember. Szerető Vram, kérlec az Iste-
nértis, régy felfelé minden prauidicio-
mot, es üdő nap elöt töt itiletet, es
csen-

L E V E L.

5

csendef kereztiéni feretettel tekincz S Z E P
megh, ha lehetsegesé, hogy az Romai BIZO-
hiten valo kereztiene, oli ifoniu Bal- NISA-
uaniozoc legienec, az mint Ti itilitec. GHOK,

Legh előőr: Az fent irásban en Hogy az
azt oluasom, hogy az mi édes üduőzi- Papistak
rönknec ezulágra iőuetele vtán, vgy ki nem Bal-
giomlaltatic az Baluaniozas, hogy azok uanio-
köz, kik a Christusba hísnec, nem ta- Zok.

laltatic semmi baluaniozas: Ezt Isaias Isai: 2.v.
niluan ira; Mikor vgitmond amaz hegy 2. § 18.

fel neuekedic minden hegiec fölöt, es
minden nemzetec ő hozzá foliamnac,
akkor, az baluaniozoc telliefféggel el rontat-
nac: Holot, Isaias amaz hegyről fol me-
lyről iria Daniel, hogy a kéznekül el Dan: 2.
meczetet köueczkéből neuekedéc, es v. 35.

befoghá ez világot: Zacharias pedig
azt mongia, hogy mikor az Dauidnac Zach: 13
elő kuttia fel nytangyia az Vr, az bűnök- v. 2.

nec el mosására, akkor az baluaniozoc neue
el rontatic, es csak ingien emlekezetebe sem
léssen, es vgian ezent mongya Oseas Osea 2.
Profetais: Ezechiel Propheta által pe- v. 17.

digh igy fol az Vr Isten, Akkoron tistia Ezech: 36.
vizet öntök ti reatok, megh tisztittatoc v. 25. ca:
minden alnoksagtoktul, minden baluanytul 30. v. 13.

A s megh

E L S E O

megh ti titlac titeket: Ihon hallod, hogy a kikre az Vr Isten a kereztsegnec tizta
Ierem: 31 vizet, es az Christusba valo hitnec tiz-
v. 34. talagos foliamiat ki ontí, azt ighyri, hogy, minden baluaniozástul megh menti azokat: Ha pedig oli isoniú Baluaniozoc voltak ezer eztendeotul fogua az Romai göleközetbe, hogy, a mint ti mongiatoc, vgian megh előzy, es megh halaggia az pogánioc Baluaniozást, houa léfnec el ezek az Isten- nec ssep ighireti? Nemde nem hamis- sítatnake megh, ha mostis azok közt a kikre ki ontetet az kereztsegnec tiz- ta vize, a kik Christusba hiznec, oly nagy oktalan Baluaniozoc vannac, a mint Ti kialtiátoc?

Masodszor: Tagadhatatlan dologh az, hogy ez előt enneháni szaz eztendö- uel, sőt, még az Ti vallastoc szeréntis, ez előt egész Ezer eztendöuel, Luther Marton előt, annira el teriedet, es ha- talmat vót vala ez az vallás, melliet Ti most isoniú baluaniozástnac ityltec, hogy a mint ómaga iria Calvinus, minden-
Calu: 4. kiraluokat, *Nemzetsegeket, kicsintul fogh-*
Instit: *ua nagijgh, megh seduter.* Es vgian ezen
cap: 18. *Cal-*
un: 18.

L E V E L.

6

Calvinus azt iria masut, hogy Ezer eZ- *Lib: de*
tendöül foghua, vgy el hatalmazot az Pa- *scandalis*
pa tudomannia, hogy minden igaz tuda- *sub finē.*
mani le dölne: Luther Martonis nylyan *Luther:*
 iria, hogy eo volt elseo, a ki el sakadot az *Prefat:*
Romai vallástul: Es hogy mikor az saka- *Tom: 1.*
dást kezdé, akkor csak egiedül volt. Es *Latin: 3*
 hogy egieb orfagokrul ne emlekezzem: *lib: cont:*
 Magiar orfagban, miuta az kereztien *Regem*
 hitre tertek az mi eleinc, egieb hit nem *Anglia.*
 volt, egész 1530 eztendeigh, az Romai hitnél, a mint megh teczik az Magiar orfaghy Articulusokbol, Historiakbol, Az réghi Templomokbol, Clastromokbol, Apaturfagoknac, Captalanoknac, Püspoksegeknec, Erseksegeknec founda- lasabol, es az élemetes réghi iamborok- nac, niluan valo bizonisagokbol.

Ez azért ily leuen: Ha illien ok- talan baluaniozás az Romai tudomani, Két dologh köuetközic nylyan.

Eggik az, hogy valakic ezer eztendö- tül foghua, Luther Marton előt éltek, *Galat: 3.*
 mind baluaniozoc voltac, es ily el kar- *v. 20.*
 hoztac, miuel hogy az Irásba, nylyan, *1. Cor: 6.*
 es ighen giakor helien oluassuc, hogy *v. 6.*
 az baluaniozoc el karhoznac. Még
 eddigh,

eddigh, nem találkozt senki oly fentelen ember, a ki az réghi fenteket, mind pokolra igiekezett volna hánni, sőt az Augustana Confessio *Apologia*, *Articulo 4.* fent Bernardot, noha Barát volt, de vgian fentnek neuzei: Es vgian ottan, Z. Domokostis zentnec hja. Sőt Luther *Libro de votis Monasticis* zent Ferenczet, zentnec, csudálatos, es lelki buzgósággal geriedezőnec mongia, es vgian ezen zent Ferenczet, Vithakerusis *Quest: 5. de Eccles: Cap: 14. folio 583,* zentnec neuzei. Illyricus pedig in *Catalago Testium Veritatis*, Z. Bernardot, ki Barát volt, Senasbeli zent Catalint, ki Apacza volt, zent Brigittat, &c. Zenteknec iria: Nem voltac tehát baluaniozoc, noha Papistac, sőt Barátoc es Apáczac voltac:

Mat:16. Masodic dologh, mely niluan köt-
v.18. uetkőzic, ha az Papista vallás Baluanio-
zás, emez: Tudni illic, hogy az Isten-
nec amaz ighen fep foghadási megh
hamissittatnac, melliekbe azt fogháda,
hogy, az Christustul fondaltatot Ania-
zentegyház ellen, az pokol ereie, dia-
dalmat soha nem vehet, hanem, mint

az

az igazságnac erős kövőse, gőzhe- *1. Tim:3.*
tetlen megh marad, es mint egy nagy *v. 15.*
hegien eppittetet varás, el nem reite- *Matt: 5.*
tic, hanem a mint Isaias moniga ő ben- *v. 15.*
ne, fentelen megh marad az igazságnac *Isaia 59.*
predikallása, miuelhogy, a mint zent *v. 21. ca:*
Pal iria, mind világh vegezethiygh, Do- *62 v 6.*
ktoroc, es Paztoroc léznec az Christus *Ephes: 4.*
legieslébe, az Aniazentegyházba, kik *v. 12.*
tanyclac az iuhokat, legeltesléc az nija-
iat, melliet Isten ő reaioc bizot: Ezek
azért, es több efféle ighitetc mind cser-
be maradnac, ha az Papistac Baluanio-
zoc: Mert a mint mondam, egész ezer
eztendőuel Luther előt, vgy el hatal-
mazot volt az Papista tudomány, hogy
föhult ez vilagon, csak hyrrel sem hal-
lotta senki az ti hiteteknec gölekeze-
tit: Egy templomotoc, Egy Doctoro-
toc nem volt, a ki veletet egy erte-
lembe löt volna: Es eletemet kötöm
melle, hogy sem Illyricus in *Catalago*
Testium Veritatis nem neuzei, sem fen-
ki nem neuzei az Apostoloc hala-
látul foghua Luther Martonigh, csak
egy Tanitot, csak egy embertis, a ki azt
hitte, es Tanittotta volna, a mit ti: Mert
noha

noha nemelliec, a kiket fok egiebtue-
lygő tudomaniokert, timagatokis eret-
nekeknek ityltec, egy auagy ket dolog-
ba veletet eggieznec, vginint Hus la-
nos, Wicleph, Waldenses, Noha ne-
melliec azok közzül, a kiket Illyricus
emlyt, fidalmaztác, es gialasztác az Pa-
pac fesslet erkölcsét, De ezt, az *corpus*
doctrinet, az ti vallaftoknac ép testet, a
zent irásnac illien értelmét, es magia-
razattiat, a minemut ti forghattoc, so-
ha senki hirrel sem hallotta reghten:
Ha azért az Papista vallás baluaniozas,
es ez vgy le niomotta egész ezer ezten-
deigh az ti tudomaniokat, hogy ennek
csak hirtet sem hallottac az kereztienec,
nyluan kiteczic, hogy az felliül elő
samlált Isteni ighiretekbe, semmi sem
kőlt, hanem az pokol kapuia megh
geozte, es le nyomta az Christus or-
ságot, el reytette az hegien epyttet vá-
rast, megh fostotta az Isten ighyénec
sengelését, es az igaz paztoroktul az
Aniazentegyhazat.

De mi szükségű erről többet sol-
August: ni? Nemde nem azt iriáé az *Augusta-*
Confess: *na Confessio*, hogy az ti Ecclesiatic, csak
Art:21. eggi-

eggietlen egy Hyt agazattiába sem kü-
lomböz az Romai Ecclesiaticul, csak vgi-
mond, ennihani keués *Abususokat*, go-
nosf szokásokat haggianac el: Hogy pe-
digh ezt ne itillied csak az Augustana
Confessiora kent dolognac, ihon vagion
az kőniu, oluasd mit mond.

Hac summa est doctrina nostra, in
qua nihil inest quod discrepet à scripturis,
vel ab Ecclesia Catholica, vel ab Ecclesia
Romana, quatenus ex scriptoribus nota est.
Dissensio est de quibusdam abusibus, qui
irrepperunt: Es ismet: Ecclesia apud nos,
de nullo articulo fidei dissentiunt ab Eccle-
sia Catholica, tantum paucos quosdam abu-
sus omittant, qui novi sunt, & contra vo-
luntatem Canonum, vitio temporum recepti.
Nylua ha az Romai Ecclesia Baluanio-
zo volna, nem csak valami modnelkül
valo rend tartásokba, de vgian az hit-
nec agazattiabais közbe verés volna mi
közöttünc. Azert ha az Augustana Con-
fessio, (melliet ti mind feienként be vé-
tek) nem hazud, niluan semtelen ha-
zughagh az, hogy az Romai Ecclesia
baluaniozo volna.

Vegezetre, ket dolghot tanit Cal-
vinus,

E L S E O

uinus, mellic ha igazac, lehetetlen do-
logh hogy az mi vallásunc baluaniozas
Cal: lib: 1 legien: Elfőrt azt, hogy Vrunck fűletése
c. 11. n. 13 vtan Eot fáz eztendeygh virágzot az
Lib: 4. igaz tudomani az Ecclesiaba, es zent
c. 2. n. 3. Agofton ideieygh, semmit az Apostoli
Cal: li: 3. tudomaniba el nem voltosztattac: Ma-
c. 3. n. 10. sodikat azt tanittia Caluinus, hogy a ki
Lib: 4. c. valamit igazan megh akar érteni az ré-
14. n. 26. ghi igaz vallásbul, zent Agoftont tekin-
cse, ki ighen hiuh bizonyígha az réghi
igasságnac. Hogy ha ez így vagion, nem
lehet rehat baluaniozás a mit Eot fáz
eztendő előtt tanítottac az hiuec, es a
mit Z. Agoftonis alhatatoson vallot:
Az pedig tagadhatadlan dologh, hogy
valamit ti most mi bennűnc karhoz-
tattoc, azokat mind fel talalliu azok-
ba a zent Doctorec könyveibe, mellic-
ket Z. Agofton, es az ő előtt valok
irtanac: Es hogy ennek egieb bizonyi-
sághit most félre tegiűc, őnnön magha
Lib: 3. Caluinus, eggiűt azt mongia, hogy az
c. 5. n. 38. réghiec MINNIAIAN valakiknec
írasi nallunk vanna, megh botlottac:
Okát azt aggja: Mert az ő vallása el-
len, mi velűnk eggiert ertettec az bűnő-
ként

L E V E L.

9

kért való elég tételbe: Masut nem ta-
gaggia, hogy Ezer három fáz eztendő-
uel ez előtt, fokot dologh volt, hogy az
halottakért imadkoztac: Azonképpen,
fokot dologh volt vgimond az Ania-
zentegyhaz kezdetitű foghua, hogy
fűkséghnec ideien, akár kijs megh ke-
reztelte az giermekeket: Az Vr vacso-
raiárul való tudomantis vgimond, az
Apostoloc ideietű foghua, megh fogh-
ta az rósda: Z. Agoftontis ennihani he-
lien mardossa írásiba, hogy mi mellet-
tűnc, ti ellenetec tamodot: Es mind
ezekkel tanu bizonyíghunc mi nekűnc,
hogy a mely tudománt ti most mi ben-
nűnc pőktőc, azt iauallottac Z. Ago-
fton előttis az igaz kereztienec, kikbe
(a mint Caluinusis megh vallia) nem az
baluaniozas, hanem az igaz Apostoli
tudomani tündőklőc
Ezeket mikor el vegezte volna az
Papista ember, Eggik azok közzűl kik
velűnc eggiűt valánac, monda nagy fel-
soul, Eskűsöm Istenec mond vala-
mit ez az iambor, es bar amaz légien
az Annia, valaki ennek vtánna baluanio-
zoknac neuezne az Papistakat.

Lib: 3.

c. 5. n. 10.

Lib: 4. c.

15. n. 20.

Lib: 4. c.

17. n. 43.

Cal: li: 4.

c. 15. n. 7.

Lib: 3.

c. 3. n. 10.

B

En

En pedig, igazan mondom, egy keüessé megh habórottam vala: Mert hertelen nem iut vala eüembe mint expedialliam, mint feycsem ki magamat az gonoz embernek haloiabol, es vgian ot el tekéllem maghamba, hogy mentül hamareb lehet, ezeknek megh feytesére Te kegielmedtül keriec segitsetget, Böcsülletes es Tiztelendő Peter Vram: De azért, hogy ne lattatnam megh nemulni, es megh gözetni, neki batoritam magamat, es mondek neki Szerető Vram, sok dolgokat kerengérel őfue a te üem finy vezető, es teczés üerént valo bizonylagidba, es nyeluednec vitorláiat megh ereztuen, ighen nyakunkba akarnad randítani az hálót, ha üerét tehetned: De mind azokra rövid üoual csak egy az felelet. *Est fallacia petitionis Principij.* Mert, Te azt akarnád, hogy mi Titeket Baluaniozoknak ne mondananc, kit mi vgyan még most sem akarunc cselekedni, hanem, a kapát vgyan kapánac hyiuk, es az fúrut furunac, az baluaniozokatis baluaniozoknak neuezsuc. Valaki pedig az Irást, az Isten köniüét, melybe az Isten-

nec

nec el változhatatlan igazságának reguláia ki ielentetet, kereztieni iozanlággal, es alazatoslággal oluassa, nap finynél vilagosban megh lathattia, hogy az Papistac, nyluan valo baluaniozoc. Mert ki volna oly homloka fel tórlót, ala való értelmű ember, hogy csak tetouázó beféddeleis merné tagadni, reitegetni, es földözni a Ty lelky paraznasagtokat, es baluaniozastokat? Holot nyluan vagion ez üéles vilagnal, hogy ti az kepeknek imadkoztoc, Az üenteket pedig, es legh főkeppen üüz Mariat, Vduözitőnec, Remenüegteknek tartiatoc, es az Istennek ez vilagh vezelerében, es gongia vifelesében valo meltoüagos forgodásat, ezekre, vgimint vyonnan találtatot Istenekre östöttátoc: magha, az tellies Z. irásba azt oluassuc, hogy idegen Istenünc né legien, hanem csak egiedül az mi Vrunkat Istenünket, tiztelliüc, böcsüllüüc, es imaggiuc: Szed be azért bator nyeluednec vitorlaiat, fald be a sypot, ranczd megh üaiadnac zablaiat ez helien, es az vut kiüül valo hasontalan üauargafoknak, es heiába valo üacüfagafoknak beket hagyuan, ha

B 2

üerét

Exo: 20.

Psal: 81.

serét reheted, kezd masut, Az az, ha vgian valoba mered, es bizol embersegedhez, azt mutasd megh, hogy baluaniozoc nem vattok.

Ezt mikor el vegeztem volna: Egy az ielen valo iambor fő emberec közül, monda, Bezzegh tizteffegemre mondom io helien vetéd it megh az halot, Predicator Vram, es nem csekély vizben tapogacz, hanem vgyan a derék sent irasbol fessegeted ki befededet.

Más egy fő emberis így folla: Igazán mondom Predicator Vram, az fellül elő hozot bizonyisagoknac megh feytéset, csembe nem vehetém; Es io lelki ismerettel mondom, hogy ennekem elegendő, es gőzhetetlen ielensegeknectecenec, mellicből el hiteffem magammal, hogy ez vtan, soha baluaniozoknac ne neuezzém az Papistakat.

Kinck en csak azt felelém; Nem csuda io Vram ha te megh nem ertted az en feleletemet, mert Deakul sem tucz, es az Dialecticat sem tanulad, melyben fépen megh magiarázta tic, micsoda legien az *Fallacia peritio nis Principij*.

A

Az mely Papista ember ielen vala, alattomba, roka moggiára mosolioguan, így folla: Predicator Vram, mind az tennen saiat lelki ismeretedre, mind pedig ez egész vilagh itiletire hagiom annak megh latását, ha eleghséghes feleletet attalé az elő samlalt gőzhetetlen bizonyisagokra, mellicket, látom csak füled mellől akarék el boclatani, es vgian semmit nem akarék, auagy nem tucz rea felelni, es abban bizonyos vagicc, hogy ez vtannis, patuarkodo befedekkel, tetouazhattoc ezek elöt, de vgy megh nem feithetitec, hogy az Isten felő ember nec lelke, megh niughasséc rayta.

En pedig erre csak azt mondam, Io Vram mi fűklégh errül fót faporitani, es az ti el haniatlot, fót el eset igieteket tamogatni, holot az Isten kőnieből en niluan reatoc rakám, es nagy fen megh mutatám, hogy az képec, es az halottac tisteletibe, nyluan valo baluaniozásba heuertec.

Az Papista ember visontagh így felele: Bizoniara nem hiruan rendenkasálnal serető Vram, ha a mit ily bar-

B 3

ran

Dan: 7.
v. 20.

ran mondas, reánkis rakhatnád: De felec raita, hogy finte vgy iars, mint fokban a ti rendeteken valo Tanitoc, kik mentül tudatlanbac, annál batrabban kiálnac akar mitis mi ellenűnc, vgy hogy, szabadon gondolhattiuc felőllocc hogy vgian iol fel törtöttec homlokokat arra, *ut loquerentur grandia*, hogy az Igasságh ellen, főrnűségeket, es minden meltatlan hamisságokat, vadlásokat, es karomlásokat főriánac reank: De mikor az bizonitásra iutnac, csak fűstbe mégien minden csacsogásoc: Mert csak hamar retezt vetnek, megh nemulnac, es semmit reank nem rakhatnac, hanem roka modra, az kert alatt kulloguan, oly dolgokat forgatnac, mellic nem csak az derék dologhoz igienesen semmit nem főlgálnac, de sőt finte vgy illenec hozza, mint amaz te *Fallacia petitionis Principij*, az felliűl előhozot bizonyfagokhoz, az az, mint az bot az tegezhez, az aranyas kantar, a samár feichez. En azért az ielen valo fő emberec kedueért, semmi halaztást nem téuen a dologba, mingiart, nyuan, minden tetouázás es kerengő be-
zéd

zéd nekul, megh felelec, es ha férét tehetem, nap világhnal finiesben megh mutatom, hogy az te tölled elő samlalt baluaniozasokba, nincz nekűnc semmi refűnc, kiből remenlem, hogy a ki mind testében lelkébe nem vak, esébe veheti az igasságot, Ez legien azért bator fundamentom, ez legien az kő Var, mellien előfőris megh vyiunk: De minek előtte az dologhoz foghiunc, Egy dologra kérlek predicator Vram.

Giakorta történic az, hogy Ti az tinnen feietec talalmaniűual, es tulaidon elmétec alkotmanniűual, es *chimeraia-ual* hadakoztoc, mikor azt alittiátoc, hogy az mi tudomaniunc ellen vitezkedtec: Mert az tagadhatatlan dologh, hogy sok hamisságokat, kennec mi reank az ti pártos tarsaitoc, mellicet, giakor kialtasokkal, vgy bele oltiak az emberec fiuēbe, hogy telliesféggel gőkeret vét bennec, es semmi keppen el nem hitethetni véllek hogy kűlomb az mi vallásunc: Mert az mi rendűnkön valo tanitoc irasit, nem akariác oluafni, hogy abbol ertenéc megh, az mi vallasunkat, hanem, a mint az ő Tanitoc,
B 4

toioe, vagy tudatlanfágbol, vagy alnok-
fágbol, eleikbe aggiac az Romai tudo-
mant, azt hiszik hogy vgian ollian: Oly
dolgokat irnak pedigh, es hirdetnec ok
az Papista vallásról, hogy en magamis-
giakran, mikor oluastam irasokat az Ti
feleteknek, azt mondotam, hogy nem
csudalom ha giuloli az Romai hitet a
ki ezeket el hiszi, mert ha azt tanitana
az Romai gólókőzet, a mit a ti Tani-
totoc irnak hogy tanit, igazan mondom,
enis megh atkoznak es vialnam az Ro-
mai tudomant: Azert hogy az heába-
valo versengésnek véghet vessűnc, es
az keréztieni feretet, es tekelletességh
ellen, hamissat mi reank senki ne fo-
ghasson: Azt kiuanom kegielmedtűl,
hogy ne az Ti velekedestekből, hanem
mi tőlunc ercséd, mit hisűnc, es mit
tanitunc mi azokról a dolgokról, mel-
liekbe monád hogy mi baluaniozoc
vagiunc, Es ha finte ez előt el hitettéc
volnais veled, hogy külömb az mi
vallásunc annal az mit en töllem hal-
las, Inkab el higgied az en vallas tete-
lemer, ki iobban tudom mit hisec,
hogy sem mas valaki.

EL
KEL
HIN-
NI az
mi hi-
rűnkrűl
valo val
lástételt.

Erre

Erre en azt felelém: Hogy méltó
keuánfagh ez, mert az iras mongia, hogy
senki iobban nem tuggia mi legien az
emberbe, önnön magánal: Es az ke-
reztieni fereteteris azt kiuánnia, hogy
fűnec vizsgálóiaua ne tegiűc magunkat:
Aztis tudom, hogy a hit dolgaba, senki-
nec nem szabad hasudni a mint Tertul-
lianus iria. Mert a zent Agoston mon-
dafa kेंट, *Fides a nobis officium exigit*, Auguf:
& cordis, & lingua, Az Hit, azt kiuánnia, Tom: 3.
hogy mind fűuel, mind fűaial igazak le-
giűnc a Hit dolghaiba: es az Papakis
azt iriak. *Proditor est veritatis, qui pro*
veritate mendacium loquitur. Aruloia az
Igasságnac, a ki az igasságert hazugá-
got mond: Es tudom hogy tijs, mint
nylvan valo Eretnekeket karhoztattia-
toc Basilideft, Priscillianuft, es Helcesei-
takat, miuel hogy azt tanitottac, hogy
szabad embernek hitit megh taghadni:
Vgian nincsis pedigh okom, miért akar-
nec valamit erőuel reátoc foghni, ho-
lot inkáb azon őruendőznéc, ha oly
vallásba talaltatnátoc, mely tífsta volna
minden baluaniozástul: Es ha finte ez
előt valamibe teueligettetec volnais,
B 5 gőnör-

1. Cor: 2.

v. 11.

polog: ca:

21.

Auguf:

Tom: 3.

De Fide,

& Symb:

qui pro cap: 1.

Causa 11

q. 3. Can:

83.

gönörködém benne, ha most annak ellene mondanátoc, es az igazsághoz ragzkodnátoc.

Az Papista ember, megh közönuen, hogy emberfégesen, es okoson follanec az dologhoz, monda; It, az vczán alkotmatlan helien vagiunc, ha teczik, ier lepiunc be az hazba, holot csendezbennis beselhetunc, es kőnieketis találunc, mellicet mondasimnac bizonyiságira mingiart rea forgathatunc.

Ezt minniáian a kik ielen valának ioua hagiác, es be menuen az házba. Igy kezdé el bezedet az Papista ember.

MI- Legh előőr azért azon egien-
CSO- feggiunc megh, Mi legien az baluanio-
DA zas, es az baluani? Ezt pedig előnk-
az ben aggia az fent Iras: Mert fent Pal
baluani- Apostol az Romabelieknek *Cap:1.v.23.*
oZas. *Es 25.* azt mongia, hogy azok az baluaniozoc, a kik az Istennek tizteletit teremphet allatoknac atták, es inkább foglaltac ezeknek, hogy sem az teremptonec: Es a mint Salamon iria, az Isten-
Sap:14. *v.21. ca:* nec el czerélhetetlen neuét, a kőnek,
13.v.2. es

es fanak atták: A Tűzet, es eltető Egher, Istennek itiltéc: Es rövid fonal megh monduan, Valahol az iras emlékezic az tulaidon baluaniozásrul, azt mongia, hogy, a baluaniozoc el hagyuan az Istent, teremphet allatnac aggiác az Isteni tizteletet. Ezt oluassuc, *Hier:2.v.11. Cap:44.v.18. Psalm:105.v.20.* es fantálan egiéb heliekennis: kiből az kőuetközic, hogy az Baluani nem egiéb, hanem oly teremphet állat, mellicet az baluaniozo Istennek itil, es Isteni tiztelettel illet: Es annakokáért mongia az iras *1. Corinth:8.v.4. Cap:10.v.19. Isaie 41.v.24.* hogy az baluany semmi, es az Sido börtű feréntis, a baluannac neue *ELIL. Hoc est, Vanitas, inanè, nihil minus quàm quod putatur,* hiúsagh, es csak az ember agiánac alkormánia, holot az emberi gondolat kiűül, sohult nincz oly teremphet állat, mely Isten volna.

Ighen fépen megh magiátazza pedig fent Agoston, minemű volt az ré- *Augu:8.* ghi poganioc baluaniozása, Elő hoz- *de Cinit:* uan az réghi *Mercurius Trismegistus cap: 23.* irásat: Azt itiltéc vgimond az poganioc, *26,* hogy

hogy az lathato abrazatoc, nem egiebec, hanem az lathatatlan Isteneknec testi: Ezekbe azert az testekbe, oly lelki állatokkat ismértéc, melliec, mind arthatnac, 's mind hasznalhatnac azoknac, kik Isteni tiztelettel illetic őket:

A Z Ezeket pedig vgimond, az lathatatlan **POGA-** lelkes allatokat, csuda mesterféggel, az **NIOK-** lathato abrazattal egybe csatolliác az **NAK** tudos, fő emberec, vgy hogy, mint valami lelkes testekké válnac az abrazatoc, melliekhez köteleztetic az lelki állat: Es ez vgimond amaz csudálatos tudomány, es mesterfégh, melliel, Isteneket csinalnac az emberec: Mert vgimond, miuelhogy az emberi nemzetfégh, lelki allatot nem teremphet, ki folituan az ördögöt, az képbe be plantallia öter, fent es csudálatos titkoc altal, es így az ördögh, Lélek gianánt vagion az abrazatba vgimint testbe. Aztis vtanna veti. Z. Agoston, hogy a kik mestersegekkel az kepekbe rekeztettéc az Eordögöt, azoknac neukre neueztéc az baluaniokat.

Ez sommaia annak a mit ot bőbeséddel elő hoz fent Agoston, az Mercuri-

curius Trismegistus irasibol. Kiből nyluan megh teczyc, meli igaz legien a mit fent Pal Apostol, es fent Dauid *1. Cor: 10. v. 20.* mond, Hogy valamit aldoztac az poganioc, az ördögñec aldoztac azt, es *Psal: 95. v. 5.* az poganioc Isteni, mind ördögöc voltac: Miuelhogy, az ő baluanioc, nem csak az puzta külső abrazat volt, hanem az ördöghis, melliet az ördögöföc, az ördöggel valo főuetfégnec ereié altal, az baluanihoz kötöznec vala, Miképpen mostannis halliuc, hogy az ördögöföc, giűrűben, auagy úuegbe hordozzac az Satant.

Masut vgian ezen fent Agoston, *Aug: 7. de Cuit: c. 6. § 9.* az baluaniozoknac, maas illien velekedéseket hozza elő, melliet amaz bölc Marcus Varrois iauallot, Tudni illik, hogy az Isten nem egieb, hanem ez világhi allatoknac lelke, Mert mikeppen vgimond, az ember testből es lélekből all, azonképpen az világhis az lathato allatokból vgimint testből, es az lathatatlan Istenlégből, vgimint lélekből all: Es így, minden terempter allatot Istenec itiltec lenni.

Noha azért a mint a Bölcz iria, *Sapi: 14.* a bal-

Sap:13.

a baluaniozáfnac első kezdeti az volt, hogy, mikor valakinek ferelmes giermeke megh holt, faraghot abrazatot csinált neki, es mint ha ebbe ielen volna, auagy megh nem holt, hanem az Istenec közibe vitetet volna, az ő haza népével imadtattia vala őtet: Az vtan pedig, a mint ezen Bölcz iria, a Napnak, csillagoknak, Elementomoknak fepőseget, es hafnat látuan, ezeketis kezdék tisztelni: De mind az által, miuelhogy valamit az poganioc Isten gianánt imattac, azoknac faraghot abrazatokat csináltac, melliec őrdögökkel valánac rakua, es ezeket az őrdögöket (kiket a mint megh halloc, az faraghot abrazatoc lelkenec itiltec lenni) imadtac, Azokon, meltan mongia az iras, hogy az poganioc Isteni, mind őrdögöc voltak, es minden aldozatot az őrdögnecc attak az poganioc: Megh sem künniebiti vala pedig az ő vétkeket, hogy ők bolondul véltec, hogy ezek igaz Istenec, es ezekbe az igaz Istent akartac tisztelni, zinte mint nem volna az országba mentsege annac, a ki az Kiralynac ellenseget, elegseges okok nekül

Kira

Kiralynac itilne, es Kiraly tiztelettel ilerne: Mert az pogani baluaniozoc, finte vgy cselekettek mintha valaki, *sine diligenti inquisitione*, forgalmatos tudakozas, es visgálas nekül, a kösségből, egy paraszt embert elő rántana, es az ő tölle vótio tetemenieket, őtet Kiraly tiztelettel ilerne.

Azert mind ezeket egy csomoba kötuen, es egy summába foglaluan, Niluan megh teczic, hogy noha a zent irasba *per metaphoram*, baluaniozáfnac *Ephes: 5. v. 5.* neueztetec a Fősuenisegh, es az Refeg-segh, *Philip: 3. v. 19.* Miuelhogy a ki valameli teremtet allathoz vgy ragazkodic, hogy ezért hátra veti az Istent, es az ő akarattiat, azt ielenti hogy nagióbra böcsüllit ezt az Istennél, es annac okaért, Isten hellet valasztia a teremtet allatot, Mind az által, az tulaidon baluaniozo csak az, a ki teremtet allatot, Isteni tiztelettel illet, es az Isteni meltosághot, az egy igaz Isten kiüül, egiébnec tulaidonittia. Az Baluani pedig nem egieb, hanem oly teremtet allat, melynec az baluaniozoc Isteni tizteletet téfnec. Es így nem neuezhetünc minden kepet **NEM** bal- **MIN-**

D E N baluannac, holot az mi Vduőzitōnkis
K E P az Atia Istenec képe a mint Z. Paliria
baluáni. *Coloss:1.v.6. Hebr:1.v.3.* Az Isten satorá-
 ba, es templomabais képec valānac, a
 mint az irásba oluassuc *Exod:25.v.8.*
Num:21.v.8. 3.Reg:6.v.23. 29.32.35. &
3.Reg:7.v.35.36. 2.Paralip:3.v.7.11. De
 azért, sem az mi Vduőzitōnket, sem az
 Isten templomaba valo képeket, bal-
 uānnac nem neuezhettiuc semmikep-
 pen. Az Istenis nem külömben tiltia
 az kepeknec csinālasat, hanem csak vgy
Len:26. a mint ő magha megh magiarazza, hogy
v.1. auēgre ne csinālliunc kepeket, hogy
 azokat imaggiuc, Noha az feliül elő
 samlālt helieken, vgian megh paran-
 csolā, hogy képeket csināllianac az ő
 Templomaba.

Immar azért az első felvetet czel-
 nac bizonitafaba, nem faraztom sok
 befeddél maghamat, hanem egy által-
 liaba azt mondom, hogy mi az Isteni
AZ ke- tizteletnec semmi refét, a kepekre nem
pek tizte harittiuc, es ily, semmi okon baluanio-
leti nem zoknac nem itiltethetūnc: Hogy ezt
baluani- niluan, es bizonioson megh ércsed, lhon
olás. halliad az Tridentombeli Conciliom-
 bol,

bol, mit higgien es tanitcsōn az Romai
 gōlekōzet az kepekrul, *Sessione 25.* Ho-
 lot minec vtānna megh parancsolā, hogy
 az kōssegnec iol eleibe aggiac, hogy
 nem azért irattiuc képet a fent Harom-
 sagnac, mintha testi semmel lathato
 volna az Istensegh, auagy festekekkel az
 ő alattia ki abraztathatnec, hanem csak
 ollian abrazatit irattiuc, a minemūbe
 mētoztatot megh ielenni, vagy az Pro-
 phetaknac, Vēn emberneć abrazattia-
 ba, Auagy az mi vrunk kerezteleskor,
 galamb kepēbe: Auagy pedig az fel-
 vōt emberi természetbe az megh teste-
 sūleśbe: Minec vtānna mondoc ezt
 rōuideden előnkbe attā volna az Con-
 cilium, ily sōl: *A kepeknec illendō bō-*
csūlletet, es tizteletet kel adni, nem azért,
mintha ezekbe valami Istensegh, auagy erō
volna, melliet bōcsūlleni kellene, Auagy
tōllōc valamit kērni, Hanem csak azért,
hogy, a kit iegieznec, azt tiztelliuc ezek
által: Es mikor ezek előt sūneghez verūnc,
tērdet baitunc, Christust imaggiuc a kit
iegiez az kép: Ez az igaz kereztieni tu-
domani, a kepekrul, melliet maghába
foglal ama reghi ket versis.

Danie:7.

v.13.

Isaia 6.

v.1.

Luce 3.

v.22.

*Nam Deus est quod imago docet,
sed non Deus ipsa,*

*Hanc videas, sed mente colas, quod
cernis in ipsa.*

Es ennekokaert egy Poëta így felele-
nem reghen azoknac, kik azt kiáltia,
hogy mi az kepeket Isten gianánt tiz-
telliúc.

*Pantaleo
Theuen.*

*Signa colunt, inquis, de ligno, & mar-
more: falsum.*

*His etiam credunt numen inesse:
Furis.*

Mi azért az kepekbe, semmi Isteni
erőt, meltsaghot, hatalmat, nem ismé-
rűnc, semmit azoktúl nem varunc, sőt
az minemű tizteletet, az képek előtt
tésűnc, nem a fának, festeknec tésűnc,
hanem Christus Vrunknac, Auagy ha-
az kép valameli fentet iegiez, a kép
előt, csak az fenthez illendő tizteletet
tésűnc.

*Iosua 7.
v. 6. & c.*

Nem külömben cselekefűnc mi
a kepekkel, mint a reghiec az Istennek
fekrenieuel, mely előtt, oluassuc, hogy
le borultac az földre, noha vgian nem
imádtac egiebét, hanem az egy elő I-
tent: Csak azt cselekefűnc mi a képek
előt

előt, a mit az Z. Pal parancsolattia fe-
rűnt, minden keréztien cselekefűnc, mi-
Philip: 2.
v. 20.

kor az I E S V S neuét említic előtte,
Mert fűueget vetűnc, térdet haitunc
ennek az neűnec emlekezetire, de nem
azoknac a *Sonufoknak*, es foknac hai-
runc térdet, mellicet fűllet hallunc,
hanem annak, a kit ez az fű iegiez:
Veghezetre, csak azt cselekefűnc mi a
képec előtt valo tiztelettel, a mit csele-
kűek Isaias, Daniel, es az tőb Profetac, *Isa: 6. v. 1*
mikor az Isten láthato abrazatba megh *Danie: 7.*
ielenéc nékic: Mert őkis le borulánac *v. 13.*

az előtt az elementomokból formalt
láthato abrazat előtt, de azért nem az
láthato abrazatot, hanem az Istent ima-
dac, a kit iegiez vala az abrazat. Myis
azért, az kepeket, nem csak az Egyhá-
zac ekellegére, hanem arrais tartűnc,
hogy efűnkbe iutassac, es vgian fűműnc
előt hordoztassac fűntelen, az mi űd-
uőzitűnc cselekedetit, es az fűntec éle-
tit: Mikor pedig ezek előtt tiztelet-
get tésűnc, annak tésűnc az bűcsűlletet,
a kit az kép iegiez, mint mikor Tijs fű-
ueget vettec az Euangelium oluassac-
kor, auagy az I E S V S neuénec említic-
előt

vid. in
Act: 5. kére, nem az terempter szozatot imagiátoc, hanem azt, az kit iegiez, es az
v. 5. kitül zarmazot ez az Euangeliom, Bi-
Act: 19. zoni mikor a Z. Peter arniekat annira
v. 12. böcsüllic vala az hiuec, hogy erre ki-
 tennéc az betegeket, Es mikeppen a
 Z. Pal terkötöie, es kis kezkönöie il-
 letésüel, vgy a Z. Peter arniekaualis
 megh giogiulnac vala az koor bethe-
 gec, nem tiztelic vala az arniec képet
 Isten gianant az hiuec: Szinte vgy, mi
 sem tiztelliuc az faraghot képet, Isten
 gianant noha ez elöt, Istennek kőnör-
 günc.

Ihon halliatoc kerec, es egy altal-
 liába valo magiarazattal az kepec felöl
 valo tudomaniat az Romai gölekőzet-
 nec, Ennel külömbet, a ki feiünc fö-
 löt all, az tuggia, hogy sem hit, sem
 tanitot soha az Romai Ecclesia. Akar-
 nam azert erteni, ha ebbe talaltoké va-
 lami baluaniozásnac arniekat lenni?

A mely fő emberecielen valánac,
 azt kezdéc modani, Mi bizoni ezt soha
 ennire nem ertettuc, söt mind külömb-
 ben attrac ezeket mi elönkbe. De ha
 csak ebbe all az Papistac vallása a kepec
 felöl,

felöl, erre, semmi fin alat nem kenhet-
 tiuc az baluaniozás neuet: Eggic pe-
 digh ezek közzül, eztis vtanna veté:
 Ha ennel egiebet semmit nem tanitnac
 az Papistac, a kepekrul, magamnac sem
 teczie ez baluaniozásnac. Mert, ha az
 ember nyeluéuel formalt I E S V S neué-
 nec hallására, térdet haytunc annac, a
 kit az fő iegiez, miért nem haythat-
 nanc térdet, mikor kézzel formalt ne-
 uet, anagy abrazattiat lattiu az mi V-
 runknac? Annac okaert, foghadaft re-
 sek, hogy en nec vtanna baluaniozás-
 nac nem neuezem az Papistac cseleke-
 detit.

Ezeket en haluán mondec: Vgy
 vagion, ebbe az tudomaniba nincz af-
 fele baluaniozas, hogy a terempter al-
 lat Isten gianant imadtatnec. De a mint
 bölofen tanittia Caluinus Ianos: Mind *Calu: lib:*
 baluaniozás az, valamiüel az ember tiz- *1. c. 11. n.*
 reli az Istent, az ő parancsolattia kiüül: *9. ca: 12.*
 A Sidokis mikor az puztaba imadac a *num: 3.*
 boriut, nem valánac oly bolondoc, hogy *Ita Calu:*
 ezt Istennek itilenciec, hanem, a boriu *lib: 1. cap:*
 kép által, az Istent imadac: De még his *11. n. 9.*
 baluaniozoknac neueztetnec, miuelho-

gy parancsolat kiűl való tistelet volt ez, mert nem hatta vala az Vr, hogy ötet kepekbe tistelliec: Hasonlo forman tehat, az Papistákatis ezen okbol Balqaniozoknak neuezhetriuc;

P A- Az Papista ember it el mosoliodu-
R A N- uan, Ti vgimond finte ollianoc vattoc,
C S O- mint amaz folga, melynec az ő Vra,
L A T irásban adot vala Instructiot, mihez tar-
kiűl va csa maghat az ő folgalattiaba, Törte-
lo Isteni nec pedigh egyker, hogy az Vra egy-
folgala- nagy sikeres saarba dölne, mind loua-
sis, ked- stul, es mikor a folgaiat hina seghitfe-
nes Isten- gre, ki kapá a folga sebéből az Instru-
ciót, es fok forghatása vtan, azt felele,
 hogy nincz Instructioiaban hogy a saar-
 bol ki vonnia az Vrat, es ot hagia niaua-
 liaft: Tyis semmit az Isten nec tiztesse-
 gére nem akartoc cselekedni, valami-
 irua nem adattot elötökbe. Soha megh-
 én oly ostoba, vad, barbarus Vrat nem
 lattam, a kinec semmi folgalat nem löt
 volna kedues, valamelliet feie vesztebe
 nem parancsolt volna folghaianac: Niki-
 1. Cor: 7. ua Z. Pal Apostol azt mongia, hogy az
 11. 38. Vr parancsolatot arrul nem adot, hogy
 valamely özuegy, vagy leani férhez ne
 men-

mennien, de azért azt iria, hogy iob-
 ban cselekedie a ki férhez nem megien,
 es bódogh leszen. De errül az harma-
 dic beszelgetesünkbe többet folliunc.

A mit pedigh a Sidokrul mond
 Caluinus, az nyluan valo hamissagh,
 mert *Deuter: 32. Psalm: 105. Actor: 6. v. 14.*
 nyluán oluassuc, hogy akkor a Sidok az
 ördögnec, nem az Isten nec aldoztac,
 söt az Istenrül telliesféggel el feletkez-
 tec: Es bizoniára, ha az Isten nec akar-
 rac képet csinálni, nem látom, miért
 öntöttec boriu képet, holot az Isten fo-
 ha boriu képbe megh nem ielent vala
 nekic, hanem Tuz, auagy felhő oflopba.
 Annac okáert, a Sidok latuan, hogy
 Moyles kéfik vala a hegien, es vísa ki-
 uankozuan Ægyptusba, az Ægyptombe-
 liec fő Istenét, *Apist*, akarác engeztel-
 ni, es miuelhogy ezt az Ægyptusoc,
 ökör képbe irtak a mint Herodotus, es
 egiebekis elönkbe aggiac, annac okáert
 önteténec boriu képet neki:

Ha pedigh meghis azt kérded,
 Hon vagion parancsolat arrul, hogy az
 képec elöttis tiztesseghet regiunc az mi
 Vrunknac: Enis azt kérdem, Hon vala

Isa: 6. v. Isaiasnac, Danielnec, &c parancsolua,
Dan: 7. hogy az láthato abrázat elöt le borul-
v. 13. uán imadná az Istent? Hon vagion ne-
 kedis parancsolua, hogy süuegh vetue-
 halliad az Euangeliomot? Miképpen
 azért, az Istennek tiztefféghét illeti, hogy
 mikor az I E S V S neuét emlyttiuc, tér-
 det haytunc, es ezzel baluaniozoc nem
 vagiunc, finte azonképpen, mikor az
 képet latuán, térdet haytunc az Isten-
 nec, vgian csak ő zent felféghet tiztel-
 liuc, es semmi baluaniozast nem csele-
 kesűnc. Auagy ha vgy nincz, ad okát,
 miért szabad süueghet vetni, es térdet
 haytani, mikor az I E S V S neuét halliuc,
 es nem szabad térdet haytani mikor az
 I E S V S képet láttiuc? Az Apostoloc
 tiztefféghet illette, hogy az kereztie-
 nec, még az ő arniekokatis vgy bö-
Mt: 5. csüllenec, hogy (a mint az iras mongia)
v. 15. erre ki tennec az betegheket, miért
 nem illetné tehat az Christus tizteffé-
 ghet, az ő kepénec böcsülleti? De er-
 rül az harmadic leuelbe többet folli-
 unk.

Az Apostoli Ecclesiáis, cselekedé-
 tiuel peldat adot nekűnc errül. A me-
 ly az

ly azzoni állatot Vrunk a Véri beteg-
 séghből ki giogyta, egy Réz képet csi-
 nála az mi Vrunk emlekezetire, mely
 alar, egy süuecske fokot vala nőny, es
 mihelt annira fel nőt, hogy az kép ru-
 haiánac prémit megh illetné, az véri
 betegsegekből ki giogitotta az embere-
 ket a mint iria *Euseb: 7. cap: 14. alias 18.*
Sozom: lib: 5. cap: 20. Niceph: lib: 6. cap: 15.
Lib: 10. c. 30. es egiebekis: Z. Athanasius
 iria *Lib: de Passione Imaginis Christi*, hogy
 Nicodemus, magha kezéuel, egy fezü-
 leret csinalt vala, mely mikor Siriaba
 a Sidok kezébe akadot volna, az Sidok,
 finte vgy megh pökdősec, rutitac, mint
 finte Vrunkat, es az fezület oldalatis
 megh liukaztuán, mingiart bőséges vér
 folia ki az oldalából, es ennec oly ereie
 vala, hogy vakokat, es egieb rendbeli
 betegeket, megh illetuén velle, megh
 giogytana, kit a Sidok látuan, megh val-
 lác bűnöket, es minniáian kereztienec
 lönec: Z. Lukac Euangelistais, őnnön
 kezéuel, mind az Vrunk képet, mind
 az Bodogh Azzoniet, es az Apostoloket,
 fépen megh irta, a mint bőuön elő hoz-
 za *Nicephorus libro 2. cap: 43. Lib: 6. c. 16.*
 C 5 Lib:

Lib: 14. cap: 2. Lib: 15. c. 14. Z. Agostonis
Tom: 4. lib: 1. de Consensu Euangel: cap: 10.
Tertull: lib: de pudicitia cap: 7. & 10. es az
 több réghi Doctorokis, böcsülletes em-
 lekezettel bizonylaghot téknec, hogy az
 Apostoli Ecclesiaba elein, böcsülletesen
 tartották a kepeket.

Ez az Papista ember befedi, en-
 nekem mind vijsagoknac teczenec vala,
 es annac okaért, így feleléc neki: No-
 io Vram, ezt haggiuc ebbe, De a mi a
 sentec tizteletir illeri, abba tellieseg-
 gel baluaniozoknac itillec titeket, Mi-
 uelhogy, semmi finalat nem menthet-
 tiuc baluaniozastul azokat, a kik az
 teremptet allatba biznac, es ő tolle-
 várnac minden testi lelki iokat, melli-
 eknec meghadoia nem egieb, az egy le-
 houa Istennél.

Alattomba it egybe útéc feieket az
 ielen valo fő emeberec, es nagy neue-
 seghet inditanac, es eggic monda ne-
 kem: Predicator Vram, ighen künni-
 el vgrad az arkot: Ha ezt ebbe nem ha-
 giod vala, nilua megh botlol vala.

Az Papista emberis, mosolioguan
 monda.

Ez

Ez bezzeg az masodic fel veter *A sentec*
 ezclunc. De ittis hathato, es gőzheret-
 len feleletekkel megh mutatom, hogy, *leri nem*
 a sentec tizteletibe nem baluaniozo az *baluani-*
 Romai gőlekőzet: Mert myis tuggiuc, *oáz.*
 hogy az Isten emeztő tűz, es valaki
 practical, auagy társ akar lenni az ő
 tizteletiben megh eméztetic ő felsege-
 től: A ti szereteken valo Tanitoc pe-
 digh, ittis fantalan figmentomokat, es
 az önnön agioc hiufágos gondolatir,
 fantalan fabulakat, aghnő bezedeket,
 es csalárd hazugfágokat fognac mi re-
 anc: Azert hogy az Igassagh ki tesséc,
 Igazan, Isten szerent, es lelkem szerent
 megh mondom, minemű vallásba legi-
 unc mi a sentec tizteletirül, es seghit-
 segül hiufárul.

Azt hizuc azért, a megh dúcsóult
 sentekrül, hogy ok, önnön saiat ereiek-
 ből, es tehetségekből, sem az ember-
 nec siue gondolattiat es kívánsaghat
 nem lathattiac, sem az mi bűnűnc bo-
 csanattiára, lelki es testi ioknac megh
 adására nincz hatalmoc, Hanem, a mit
 euilaghi dologba tudnac, az egy Isten-
 nec ielenteséből tuggiac, Mikeppen az *4. Reg: 4.*
Reghi v. 9. 11.

Reghi Prophetac tuttat az tauily valo dolgokat : Minket pedig , nem különben seghitne a szentec , hanem Istennel valo imadsagoc által , vgy hogy , valamit a szentec által varunc , nem egiebtől variuc , hanem csak az egy elő Istentől , az ő Z. Fia által . A szentektől pedig csak azt kerünc , hogy ők imadsagoc , könyörgés , esedezés által , nieriéc megh az Vr Istentől , a mit magoc ereiebtől megh nem adhatnac .

Vide Bel. Annac okaert , minden könyörgés-
larm: lib: sünkne , mellickek a szentec seghitése-
1. c. 12. de ghet kerünc , csak illien ertelme vagion ,
San: Ec. a mint a mi Doctorinc nyuan tanittiac ,
hogy a szentec , nem maghoc ereiebtől
aggia azt , a mit kiuanunc , hanem könyörgés
által nieriéc megh az Istentől : Es rövid szóval megh monduan ,
csak szente vgy , es nem különben ke-
Aug: 20. rünc az megh dúcsóult szentektől se-
cöt: Faus: ghitseghet , oralmat , vigasztalast , a mint
cap: 21. az elő szenteket kerünc Z. Pal *Roman: 16.*
vers: 30. 2. *Corinth: 1. vers: 11.* *Coloss: 4. v. 3.*
1. Thessal: 5. v. 25. 2. *Thessal: 3. v. 1.* 1. *Thimo-*
moth: 2. v. 1. *Hebr: 13. v. 18.* hogy segicse-
őtet Istennél , könyörgésekkel , Es a mint
tyis

tyis minniaian keritec minden Vasárna-
pi Predicatioba az kösseget , hogy imat-
kozzék az betegekért , rabokért , bün-
ben es hitetlenségbe heuerő embere-
kért : Es miképpen az elő embereket
ezzel az Christus fekebe nem ültetünc ,
hogy az ő imadsagoc által , Istentől az
mi Vduóztóné erdermeert , testi lelki
iokat kiuanunc , Azonkeppen , az megh
dúcsóult szentekne sem tulaidonitunc
azzal semmi Isteni meltságot , ha azon
kerünc őket , hogy imadsagokkal seghél-
lienec minket : Es mikor az szenteket
Remensegnek neuezic nemelliec ,
csak ollian ertelmmel neuezic , mine-
mül Z. Pal , az ő tölle Christushoz re-
1. *Thessa:*
2. *v. 19.*
rittetet hiueket , ő Remenseginec neue-
zi : Mikor *mediatrixnac* , közbe iaronac
neuezic Bodogh azzont , nem oly köz-
be iaronac neuezic , a mineműne csak
egiedül Christus Vrunkat neuezi Z. Pal
1. *Timoth: 2. v. 5.* tudni illik , a ki nem csak
tizti , es hiuatallia ferént közbe iaro , de
vgian termeszetibeis igaz Isten es igaz
ember , es a ki minket az Istennel megh
bekéltet , nem csak könyörgése által , ha-
nem az mi valtsagunkert , bőseghes
eleg

elég teteleuel, es adossagunknac meg
 fizetéseuel, kit a sentec semmikeppen
 nem miuelhetnec, Mert az niluan meg
 bizoniodic az irásbol, hogy semmine-
 mű teremtet állat, eleghet nem tehet
 Istennek, az ő ellene valo bűnert: Mi-
 keppen azért az Christus közbe iarafa-

Galat: 3. *nac bocsúlletit megh nem rontia, hogy*

v. s. 19. az Iras Mofestis közbe iaronac neuezis

Deut: 5. hogy az Angialoc, es az élő emberc,
imadkoznac mi ertűne, finte azonkép-
pen, az bodoghoc kőniörgése, semmi
kissebléghet nem hoz az Christus köz-
beiarására, hanem inkab, ennec mel-
tosághat ki nyilatkoztattia: Mert, hogy
az fentec kőniörghése, kedues es fogha-
natos Isten előt, az nem egiebünnen
vacion, hanem az Christus erdeméből,
es közbeiarasabol: Mikeppen azert az
Istennec mindenható ereic megh nem
kissebedic azzal, hogy az teremtet al-
latoknakis erőt adot, melliel munkal-
kodhassanac az Istennel eggiút, Azon-
képpen az Christus erdemének nagiul-
ta, abbolis ki teczic, hogy még az ő
thagiainakis erőt adot, hogy Istentől
fokiot nierzessenec az ő erdemc által,

miuel

miuel hogy vgian valamit az bodoghoc,
auagy az vilaghon vitezkedő hiuec nier-
nec, az Christus erdeme altal nieric, es
ez fő ok az megh nieresbe, kit az Ania-
zentegyhaz ielenteni akar, mikor a
fentekhez valo kőnörghesit az Misebe,
mindenkor illien képpen feiezibe, *Per*
Christum Dominum nostrum, Az mi Vr-
unc I E S V S Christus Altal, Amen.

Vegezetre, miképppen ez vilaghi-
giarlo, bűnös, folgha tarsunkat, nem
azért kerülc hogy az Istennek Irgalmas-
ságába, es hozzanc valo io akarattiaba
ketesec volnanc, Szinte azonképpen,
az dúcsősséghez fenteketis, nem azért
foghiuc mellenc, hogy az Christushac
kegielmességhébe ketesec volnanc, ha-
nem csak azért, hogy az mi megtartan-
ságunkat megh gondolliuc, es megh is-
mérüen hogy nem vagyunc elégfleges
kefűlettel az Isten ayandekinac el vete-
lére, a fentekhez foliamuan, ő altalo-
kis alázatos kőnörghesűnket be mutat-
sac az Istennek, es így, a fenteketis riz-
telliuc, magunkatis megh alazzuc Isten
előt.

Az islen valo fő emberek köz-
zül,

zúl, egy, nagy fel sőual kezdé monda-
ni. Embersegemre mondom, hogy ha
ez a Papistac vallása, egy mak semmi
baluaniozas sincz vallásokba. Mert nem
csak az Isteni meltofoghot, hatalmat,
es bősülletet nem tulajdonittiac a sēn-
teknek, de sőt inkább, vgian nemis kō-
niörőghet ember ollian forman az Is-
tennek, a mint ōk a sēnteknek kōnör-
genec, tudni illik hogy *Imaggion Istent*
erettünk: Annakokaért, ha a sēnte-
ket csak azon keric a Papistac, hogy Is-
ten előt valo imadzagokkal mellettec
tamaggianac, ezzel semmi nemű Isteni
meltofoghot nekik nem tulajdonitnac.
Es a minemű bolond volna, a ki azt
itilne hogy az Istennec illien forman
kōniörőghessen az ember, *Vr Istent kō-*
niörőghy en erettem, Szinte ollian eke
fordult azis, a ki azt itili, hogy Isteni
tēteletet tulajdonit a sēnteknek, a ki
azon keri ōket, hogy Istent előt valo
imadzagual, segicse őtet.

Igazan mondom tiztelendő Al-
vinczi Peter Vram, mághamatis vgian
megh tantorita ez az felelet: Es rōu-
deden így folléc. Ha csak ezt hific, es
tanit-

tanittiac a Papistac a sēntec felől, iga-
zán mondom, en magham sem ismērec
semmi baluaniozást ebben az tudoma-
niba. Mert latni valo dologh, hogy eb-
be semmi Isteni meltofogh nem tulaj-
donittatic a sēnteknek: Elis hittem pe-
digh (noha ekkoraigh más itiletbe vol-
tam) hogy vgian valoba, es minden ken-
dőzes 's all orcsázas nekül, ez legien a
Papistac vallása: Annac okaért, ez vtan,
nem baluaniozásnac, hanem bolondos-
kodásnac hiuom ezt a Papistac vallását:
Mert iollehet baluant nem imadnek en,
ha most erőssen esedeznem annac, a ki
fáz melyföldnire tauuli vagion töllem,
es azon kērnem, hogy Isten előt valo
imadzagual seghitene engem, De azért,
sēnte oly esesen cselekednem, mintha
valameli eke fordult ember, a sikernek
besellene: Mert a sēntec megh holtac,
es nem halliac a mi kōniörgelinker.

Az Papista ember erre vifontagh
igi felele: Megh kōzönöm, hogy az
tennen iteleted sērentis, csak karomlo
hazughsagh az, a mit teli torokkal re-
ank sornac, a Te partodon valo Tani-
toc, tudni illik, hogy mi az sēntec tifi-

D

tele-

teletibe, baluaniozoc vagiunc : Mert, ha valasztanom kellenec kettő közt, meghis inkább akarnéc ti tölletéc boldognac iteltetni, hogy sem baluaniozo lenni. A mi pedig ezt a fogást illeti, nem fűghsegh erről most sokat szól, nunc, mert csak emnap egy köniuer látec, melibe Gyarmati Miklósnac a fentec tizteleti, es seghitseghül hiuáfa ellen valo sok karomlasit, hazughsagit, cselcsapasit, dél finre hozta, Egy kerezten Atiankia ki vilagoson megh marta aztis, hogy a fentec, tuggiac az előembernec dolghait, es kiuanlaghit, a menire az Istenec titkos tanácsa feren fűkseghes, Es ezzel, az ő bodoghsgoc finten vgy megh nem haborittatic, mint az bodoghsgos Angialoknac, Isten vtan, ez vilaghi dolgokra valo gondviselésekkel, az ő dűcsősegeknek öröme megh nem csékélic: Es az itilet napian, es annac vtánnais mind örökbelattiac az bodogoc a karhozattac kinniat, de azért, vgian megh nem haborodnac az ő csudálatos niugodalminat

Epist: 83. örömebe, Mert a mint Beza sepen iria
Theolog: Si quiere celesti frui, & humana curare

inter se pugnare, nec Deus, nec Angeli, nec Christus ipse, censendi sunt humana curare, Ha vgimond, ellenkezic az dűcsőseggel, az vilaghi dolgokra valo gondviselés, sem az Isten, es Angialoc, sem Christus ő magha; nem visel gondot mireank. De a mint mondam, erről nem fűghsegh solnunc, Mert csak arrul volt most közbe vetesunc, Ha a fentec tizteletibe baluaniozo legien az Romai gőlőkőzet: És a mikeppen megh ertétec, hogy ez két dologba, meltatlan itilnec minket baluaniozoknac, a ti Tanitoroc, finten azonkeppen, csak modnekül akarnac giulöltetni, minket, mikoron egieb dologhbais, baluaniozoknac hinac, mert auagy ingien sem értic, auagy fanfandekkal tetetic, hogy nem értic, a mi vallasunkat, mikoron sok heiaba valo patuarkodással, ebbe Baluaniozast visgálnac.

Elő foluan eggic az ielen valoc közzül.

No vgimond, latom en hogy csűnkön kel iarnunc a hit dolgaiba, es egy félnek vadolasára, nem kel itéletet teny, hanem a mas feltis megh kel ertec

ny, Mert küniű azt kialtani hogy baluaniozoc a Papistac, de nehéz megh bizonyitany : Haggiuc ebbe azért ezt, miuelhogy az űdö el mult:

Es így emberseggel el bucsuzuán, egymastul el valanc.

Ihon Tiztelendő, Aluinczi Peter Vram, igazan, minden czikkelienként, megh iram kegielmednec az mi befelgetesinknec rendit es foliasat, a véghre, hogy a Te kegielmed bölcz tanitasáual éluen, ha lehet, reaioc rakhasam a Papistakra, hogy az elő hozot két dogba, baluaniozoc legienec, Mert azt én magam látom, hogy ha a két Articulus megh menthetic az baluaniozocnac vndoksagátul, sokkal künniebben megh menthetic egiéb rendbéli tudomaniokatis, es így mind ez világh elő, mind az elő Istennek igaz itilő féki elő, nagy gialázat sal feiünkre, ha ekkoraigh, modnekül, es hamissan, hittuc őket baluaniozocnac.

Miuelhogy azért, az Vr Isten tekegielmedet ili ighen elő vitte, es még az Feiedelmeknelis annira böcsülletessétotte, hogy szép iosagokkal, sok dragha

mar

marhakkal, vgian meghis tizteltéc Vrasagodat: Az Isteneris kérem Vrasagodat, tanicson, es oktasson engemet, mint kellefféc az Papista embernek elő fámlalt bizonyisághit, es feleletit megh rontany. Mert ha ezeket nyluan, bizonyiossan, es mentül hamaréb, megh nem feithettiuc, bizonyios vagioc benne, sokan gonos iteletet téfnec felőlűnc, hogy ily modnekül, Baluaniozocnac neuezzuc az Romaiakat.

Az Vr Isten aggion Z. Lelket, es igaz Isteni ismeretet kegielmednec, mind az kegielmed halga-

toiuat egietem-

be.

D 3

Post

Post Scripta.

AZ AVGVSTAI, ES HELVECIAI CON- fessionac bocsúlletes mel- toságául.

I Ollehet nem örömett terhelem ke-
gielmedet az en aprolekos kerde-
defimmel de mind az által, az igaz-
ság ismeretnec kiuanfágha, arra
vise, hogy örömett ettekezzem es ra-
nulliac kegielmedtül: Annac okaert, ke-
gielmedet kérem, rövideden ielencze
megh aztis nekem, mint kellien az Au-
gustai, es Tigutba költ Helueciai bõ-
csúlletes Confessio, ragalmazónac fá-
iokat be dughni, Mert en nem réghen
rutul iárek, egy Papista ember nec is-
niu karomkodási miat: Nem tudom
minemű okbol, hozac elő minap, hogy
az Augustai es Helueciai confessio fá-
badfághat kiuantac az Magyar orfá-
ghiac, es mingiárt egy Papista ember
monda nekem:

Predikator Vram, Minemű lelki
ismerettel, söt minemű orczául ki-
uan-

uanhattiatoc Ti, kik az Augustana Con-
fession vattoc, es az Iras magiarazattiá-
ba Luthert követitoc, hogy az Helue-
ciai Tiguri Confessio bocsúlletes helybe
maraggion, az ti vallastokkal egietem-
be? Nem ruggiátoke azt, hogy annac
az Confessionac derec része nem egiéb,
hanem Luther nec, es az ő tudomaniá-
nac vtálatos fidalalmazási, es ragalmazó
gialázati?

Mondec en neki: Io Vram, ha vgy
vagian a mint te befélled, ne aggia lis-
ten, hogy en sobais azt kiuanniam hogy
be veresséc az Helueciai Confessio,
Mert nem tekélletes ember az, valaki
az önnön hiti, karomlo, es fidalmazó
vallásnac giarapodásan es megh mara-
dásan törekődic: De en ekkoraigh soha
sem lattam azt az Helueciai Confessior,
es azt itytem, hogy nincz nagy közbe-
vetes az Augustai es Helueciai Confes-
sio közöt:

Az Papista ember monda: Ha Te,
Predikator leuén, nem láttad az Tiguri
várásba nyomtatot Helueciai Confessi-
ot, gondolode hogy azok az fő embe-
rec kik ennec fabadfághat ily ighen vi-
tat-

tattiac, noha ők az Augustana Confessiot iaualliac, ertik es tuggiac milegien az Helueciai Confessio? Aztis az rennen itiledre hagiom, mit erdemellien az Istentül, a ki azt sem tuggia ha töke, vagy tuos etec, az Helueciai Confessio, es meghis azt vitattia, hogy ennek böcsüllet es tizteffégh adassék: Az vta vagiunc vgianis az io napba, miuta Helueciabul, es Augustabol kezdénc hitet küdülni;

De hogy ez vran mentféghed ne leheffen Predikator Vram, ihon az Helueciai Confessio, melliet Tigur varalaba

*Confessio Tiguri-
na, anni
1545.* 1545 eztendőbe Frosch Christoph nyomtatot, Ennec sommáiat im elődbe adom rövideden:

Harom refre oktatot ez az Helueciai Confessio: Első refében azt mutatattiac megh, hogy az Zwinglianusc, auagy Calvinistac sem az Marpurgi bebelgetésbe, sem az vran, soha Lutherrel, es az Augustana Confession valokkal megh nem egienesedtec az hit dolghairul: Masodic refébe az ő hiteknek sommáiat az Vrvacsoaiarul, &c. bő befeddel elő hozzac. Harmadikba azt mutat-

tattiac megh, hogy nem iol neuezi őket Luther, karhozot eretnekeknek, lelek lopo farkasoknac, &c.

Ha pedig rövid sommába akarod foglalni valami ebbe az Confessiobavagion: Harom dolghot találk benne: Először, Luthernek es az ő követőynec vtálatos fidalmat es gialazattiat: Masodszor sok temérdec teuelygő velekedéseket: Harmadszor nemely igaz tudomaniokat, melliec el rontiac es erőtlenné téfik az Helueciai vallásnac fundamentomit: Peldauul mindenik reféből hozzunc elő ennihani dolghot:

Először a mi az Luther fidalalmazásat illeti, arrul azt iria az Helueciai Confessio, hogy Luther az ördögghel vetekeduen, megh gőzeter tölle, es az ördöghtül tanulta, mind az Oecolampadius halálánac moggiat, s mind pedig * egieb rut firkait: † Az Luther tudomania ellenkezic vgimond, a zent irásal, az Aniazentegyházzal es onnen maghaualis: *Lutherus nos obstinatos, & punitere nescios hereticos clamat, qui venenatam doctrinam Ecclesijs proponamus, & ne unum quidem Christiana fidei articulum*

Fol: 28.

* Fol: 37.

† Fol: 1.

verè credamus: Nos verò Lutheri doctrinam de Sacramento, Diuino verbo, & veteri Ecclesiarum doctrina contrariam esse, sed & sibi ipsi contradicere docebimus:

a Fol: 116 a Omnia Christo plena esse etiam secundum humanitatem, docet Lutherus, nos verò, tam intricatam, & vanam opinionem, nec credere, nec docere possumus: Huius enim doctrina Lutheri, nullum vel argumentum, vel exemplum est in scripturis: b Col-

b Fol: 117. ligitur ergo, propositionem tuam Luthere, qua corpus Christi ubique esse dicis, non falsam modo, verum etiam impiam, minime

c Fol: 108 Christianam esse. c Crassam itaque illam & fidei inconuenientem sententiam Lutheri, salua animarum nostrarum conscientia recipere non possumus. Masut, mince

vtanna azt mondottac volna, hogy Luther azt hirdeti, hogy az Helueciai hiten valoc, az hitnec csak egy agazattiat sem hiszik, es az ordogot tartiac Isteneknec.

d Fol: 38. d Lutherus docet, Sacramentarios, Dia-

e Fol: 58. bolu loco Dei habere, e Et nos, ne uni quidem Christiana fidei articulo, verè & ex animo credere, nosq; mentiri, etiamsi credere fateamur. Minec vtanna azert ezt elo hoztac volna, es aztis mondottac volna,

volna, hogy Luther oket, * karhozot * Fol: 37. eretnekeknek az o tudomaniokat ka- 105. 107.

romlasiac neuezi, sot azt iria, hogy az Sacramentariusoc, † a Sidonal, Torok- † Fol: 106

nel sot megh az ordoghnelis alab valoc, es annac okaert, hogy inkab akar-

na, hogy a szazsor el szaggatnac, es megh a Fol: 30. eghetnec oter, hogy sem eggiet ertene & 35.

az Sacramentariusokkal. Mert minket Luther, lelek lopo eretnekeknek neuefi.

b Nos animarum Latrones vocat, & deuoratores, hereticos ad tartara deducendos, pro b Fol: 129. 130.

quibus ipse non orat, sed contra nos: Sot azt iria felollunc, c hogy minket az or- c Fol: 127.

dogh hordoz, es karomlo fuunc 's niellunc vagion, melybe, mely folot, es

mely altal, az ordogh vralkodic. Effele

sep dicshireteken megh haraguduán, azt iriak okis Lutherrul, hogy soha vilagh

kezdetitul foghua, vlatatosb, fertelmesb ember, nem volt Luthernel, kincc sem

esse, sem orcaia nincsen, hanem fel- fualkodot, ember follo, ordoghtul

megh fallot, tragar, haragos, vakmero alhatatlan minden dolghaiba, es azt a-

karia, hogy minden ember csak o tolle tanullion, es valamit o almodoz, el hig-

giec

- giéc minniaian hogy az a zent Iras: De
 halhacza az Helueciai atiafiaknac tulai-
 a Fol:10. don fauokat. a *Nemo unquam Luthero*
vel fœdius, vel inciuilius, vel inhonestius,
idq̃, præter omnes Christiana modestiæ ter-
minos, in negotijs illibata Religionis nostræ
 b Fol:108 scripsit: b *Lutherus statim initio furere,*
bacchari capit, libros suos horrendis Dia-
bolorum, sectariorum, fanaticorum nomini-
bus impleuit, & quicquid in buccam ve-
nit, statim expuit: nunquam veris ac so-
 c Ibid: lidis argumentis usus est: c *Lutherus*
hic tantum iniqua, infida, impudentis, &
vana loquacitatis profert, ut mirari quis
possit, cur tam parum salis, plurimum va-
nitatis ac nugarum sit, in viro tam gran-
 d Fol:111 deuo: d *Lutheri institutum non aliud es-*
se, quàm maligni animi pertinaciam, &
plenam offendiculi confusionem, constat.
 e Fol:112 e *Incauta, & plus satis effrenis est Luthe-*
ri lingua: Manifestus & publicus scri-
ptura sacra corruptor, & adulterator est
 f Fol:115 *Lutherus. f Lutherus hominibus, nuce*
 g Fol:116 *perforata illudere voluit hætenus. g Pro-*
prij capitis figmenta, in tantum Luthero
arriident, ut quicunq̃, illa, non pro eximijs
& certis Dei reuelationibus, citra omnem

con-

controuersiam, magna cum animorum gra-
titudine, & laudibus receperint, mox nihil
intelligere, Stupidi, bardi, asini dicantur.

- a *Lutherus sua querit, pertinax est, inso-* a Folio
lencia nimia effertur. b Tam Dei, quàm 123.
honoris sui, omnisq̃, iuris immemor est: b Folio
 c *Quis unquam tales sermones ex ratio-* 126.
ne utentibus, non furiosis ac demoniacis c Folio
auduit? d Luther præcipiti suo iudicio 127.
nimum audax, & temerarius est, cuius d Folio
iudicio, ad mortem peccat, qui pertinaci 129.
Luthero, & vanis ipsius sacra scriptura in-
terpretationibus, sese opponit: e Iactat se e Fol:127
Germania Prophetam, & Apostolum, qui
à nemine quicquam, omnes autem ab ipso
didicerint, nemo item quicquam nouit, nisi
quod ex Luthero habet, nemo quicquam
fecit, Lutherus fecit omnia, & quod ab
ipso factum non est, infectum sit oportet:
Si quis ipsius more loqui noluerit, mox ha-
reticus est, Excommunicationis tonitru,
demonis fulmine tangitur.

Vannac fok tob efféle fitkoc ab-
 ba az Confessioba, de ezekkel meg
 elegendhetunc.

Masodfor, fok hamis tudománioc
 vannac abba az Confessioba: Eggiút
 azc

a Fol:15. azt vitattia, *a* hogy Numa, Socrates,
É 16. Aristides űduőzűltec, noha poganioc
b Folio voltac: Masut azt iria, *b* Hogy a ki-
47. nec igaz hiti vagion, annac minden
 cselekedeti io, es telliesen be tőlti az
 tőruent, *Qui Iustus est, quemadmo-*
dum nos Fides Iustos reddit, iuste vivit, É
Iuste agit omnia. Præterea, qui salutare
redemptionis per fidem negotium probè in-
telligit, is Deum quoq, ac proximum re-
uera diligit, Caritas autem est legis per-
fectio: Vgy annira hogy a ki az Helue-
 cia Confessionac hitibe kaphat, ha ko-
 borol, vagy faytalankodikis, *de omnia*
iuste agit, mindenekbe igazán cseleke-
c Fol:45. sic: Masut azt iria, *c* Hogy senkit nem
 ismérnec Isten előt valo fosollonac,
 esedezőnec, hanem csak Christus Vr-
 unkat: Magha Z. Pal, az vilagbon nio-
 morgho hiuekeris giakran kéri, hogy
 segycsec őtet Isten előt, kőnőrghefek-
d Fol:44 kel: Visontagh azt iria, *d* Hogy sem-
 mi egieb ezköz nincz, az Christus al-
 tal valo megh igazulása, hanem csak
 az Hit, *Christi mortem, palam annihila-*
turi essemus, si purificationem, salutem, É
Iustitiam nostram, ullis alijs medijs, præ-
 sero

terquam unica Christi passioni per fidem
acceptam ferremus: Mely tudomány,
 mind az kereztseghnec, mind az pani-
 tentianac, erciét fel bontia, es hiuol-
 kodoua téfi, ha ezek nem ezköz az
 mi űduőseghunknec: Eggiūt azt vitat-
 tia, hogy az Vr vacforáia vétele nem
 fűkseghes, mert csak az egy Hit által
 igazulunc, *a Scriptura hominem in so-*
la fide Iustificari docet, quare corporalem
carnis Christi manducationem necessariam
clamare, pugnat cum doctrina Christi.
 Masut azt tanittia, hogy csak egiedűl az
 puzta hit által űduőzűlunc. *b Unica, b Fol:34*
sola fides est, qua Iusti, É salutis participes
68. 74. *efficimur.* Aztis vallia, hogy csak két
 Sacramentom vagion *c tudni illik az c Fol:48.*
 kereztsegh, es az Vr vacforáia, magha
 a zent iras az Hazassaghotis Sacramen-
 tomnac neuely: Az Vr vacforáia felől
 pedigh azt mongia, hogy ebbe, csak
 gondolatunc által vagion az Christus
 teste: *d Sola imaginatione præsens est d Fol:68*
Christus in cæna: *e* Marcion eretnec *e Fol:84.*
 almanac hiia azt, hogy Christus Vruc
 az aytok bezarolua ment volna az ő
 tanituanihoz: Vegezetre hogy sok egieb
 kaba-

kabafágokat el halgassac, azt mongia,
Fol:44 a hogy el rontator az pokol azokért a
 kiknec igaz hitec vagion: Nem fűk-
 segh pedig ezeknec, es ezekből kö-
 vetkőző dolgoknak hamislaghat bő be-
 féddel elő fāmlálnom, mielhogy akár
 kiys, ő maghátul esébe veheti.

Harmadfor mondnac valamit iga-
 zatis az Helueciac, de ezekkel az ma-
 ghoc vallásat fel fordyttiac. Azt nylian
b Fol: 7. tanyttiac, **b** hogy az Vr vacsoraiban,
& 12. nem pusta kenieret es bort vésűnc,
 hanem vgian az Christus testét, de le-
 lek fērent: Ez ha így vagion, rehat a-
 maz Christus Vrunk mondásat. Ez az
en testem, nem figurauál kel ertenűnc,
 hanem vgian igienesen a mint a fō ia-
 rása hozza, Mert ha figurauál es nem
 tulaidon ertelembe vésűk, es az Testen,
 az testnec ielét értiűc, Zent írásból vōt
 fundamentom nekűl mongiac, hogy az
 Vr vacsoraiba az Christus testét vésűk
Fol:64. lelek fērent: Aztis mongiac, hogy no-
 ha Vrunk az vendēgh foghadonal, es
 vacsora vtán adá az Vr vacsoraíat, de
 azért nem kel minekűnc ezt cseleked-
 nűnc az első vacsoranac peldaiához ké-
 pest;

pest: Mely tudomānnial, erőtlenné té-
 sűk az Vr vacsoraianac két fűyn alat va-
 lo vetelenec köteleffēghet, mert ha ne-
 kik fābad az első vacsoranac peldaiā
 kiűűl cselekedni, miért nem volna fā-
 bad az Aniazentegyhasznac? Aztis ta-
 nittiac, hogy zent Agoston, Hiero-
 nymus, Leo Papa, zentek, es az igaz
 vallásnac hiűh tanitoy voltac, *Duo san-* **Fol:61.**
ctissimorum Christi simul & Ecclesie mi-
nistrorum, August: & Hieron: testimonia
attexere institutumus, &c. Sanctus Christi,
& Ecclesie minister Leo ad Flau: & Leon:
Augustum scribens, &c. Esismet. Au-
gustinus ceu corona quadam, & vera do- **Fol:79.**
ctrina orthodoxa, & incorrupta sententia
quasi princeps, & eximium decus, apud
omnes semper habitus est. Ha ezek, zent
 es igaz tudomaniű iamboroc voltac, nyl-
 ua az Helueciac nem igaz tudomani-
 űc, mert mind azokba ellenkez nec
 ezekkel, mellieket baluaniozasoknak
 ityl nec az Papistakba, mint az *Augu-*
stiniana, Hieronymiana, Leonina Confes-
sionibus nylian ki teczić.

Eggiűt, a zent írásnac kōniűc
 elő fāmlaluán, az Vy testamentomban
 E fog-

Fol: 41. foglalt kőniueket finte oly rendel es
fiammal neuezik, mint az Tridentomi
Concilium, es mind a zent Iacob leue-
lét, mind a zent Iános latáfat zent irás-
nac valliac : Az Oo testamentomból,
az Tobias, Iudith, es Machabeusoc kőni-
uét, *Ec.* ki haggiac : Ezzelis azért fel
bontiac a mit vgian ottan tanitnac,

Fol: 40. Tudni illik, hogy valami a zent irásba
megh nincz írva, azt nem kel hinni,

Fol: 41. Es hogy minden tradiciokat, mellic a
zent irásból megh nem bizonyittatnac,
megh kel vetni : Mert sohult a zent
irásba azt fel nem talállic, hogy az
Tobias es Iudith kőniuet megh vetuén,
az Esther kőniuet, auagy Z. Palnac tizen
negy leuelet be kellic venni.

Fol: 55. Touabba Athanasius es Damasus
Papat, az Istennec es az Aniazentegy-
háznac fő Pastorinac neuezic : Ezek
pedigh iol tuggiuc, hogy mi velunc eg-
giet értuen, az Helueciai Confessionac
nem engedtec :

Ezeket mikor az Papista ember
el veghezte volna, mondek neki. En-
nekem io Vram nincz semmi közöm
az Heluecia Confessiohoz, es bizony-
nia

nial tudom, hogy senki az Augustana
Confession valoc közzül nem iauallia
ezt, az Luther hiti fidalalmazo confes-
sion, ha ezeket megh érti, mellicet
most ennekem Vyoddal mutatál ebbe
az atkozot confessioba, Mert vgianis
a ki azt kiuánnia hogy ez az Helueciai
Confessio szabad legien, egiebet nem
kiuan, hanem azt, hogy mindennec sa-
bad légien ragalmazni, es eretneksegh-
nec itylni az Luther valláfat:

AZ AVGVSTANA CON- FESSIORVL:

Monda az Papista ember: Oluas-
tade valaha Predikator Vram az Augu-
stana Confession?

En igazan feleluén, megh vallám
hogy soha sem oluastam, de láttam egy-
fer egy kőniuet, melynec hátan vala ír-
va, AVGVSTANA CONFES-
SIO:

Felele az Papista ember, Illienec
vattoc Ti, azt sem tuggiátoc ki, s mi-
csoda valami, es méghis dicfyrtec, vagy
gialazzátoc : De en baratsághodert,
róuid sommaba elődbe adom az Augu-
stana Confessionac derec historiaiat,

Azert ezt 1530 eztendőbe, Caroli Ciafárnac adák Augustaba ennihani nemet orfaghi hercegec, Norimberga, es Reutlinga varasáual egietembe. Annac vtanna, mind ő magha Melanthon a ki ezt az Confessiot szerzete vala, mind pedig egiebec, sokszor el változtatác, a mint bizonyítaghim ebbe *Lucas Osiander, in Historia Eccles: an: 1530. Hunnius in Epist: dedicat: Articuli de Sacrament: Theologi Palatinales, in Admonit: ad librum Concord: cap: 4. fol: 143. Sturmius in 2. Antipappo fol. 115. Schlusfelburgius lib: 3. Theolog: Calvin: artic: 1. fol: 13.* Es annira el változtattác, hogy Pistorius *contra Menzerum Mendac: 57.* Es 58. azt írta, hogy ő tizen hét különböző Augustana Confessiot oluasot: Ioannes Vindek *in Prognostico futuri status Eccles: Ration: 8. fol: 48.* azt írta, hogy ő, niolcz ellenkező Augustana Confessiot oluasot: Es az többi közt Sturmius, Palatinales, Vindek es egiebekis azt fel jegizic, hogy az Ciafárnac be adot Confessionac, tizedic Articulusába, az Vr vacsoraiába, az keniérnec teste változásat helién hatra Philippus,

lippus, es azt írta, hogy a keniérnec es bornac fyne alat adatic az Christus teste, noha az vtan azt irak helébe, Hogy az keniérrel, es borral eggiút adatic az Christus teste: A ki azért az Augustana Confessiot akaria követni, legh először fel kel keresni, mellic legien az Ciafárnac be adator igaz Augustai Confessio.

Ennec fölörte, en nem egyser oluastam az Augustai Confessiot, es az ő Apologiaiat, de io lelki ismerettel mondom, hogy en veghére nem mehéttem, minemű orczáual meriétéc ezt csak emliteniis, melybe anni sok vtálatos hazugsághoc foglaltatnac.

Azt mongia eggiút, hogy az ő *Art: 21. initio.* tudomanioc nem különböz az közönséghes Aniazentegyháztul, sem az Romai Ecclesiátul, a mint erről az írásoc emlekezne. Es ismet: Hogy ők *Ibid: par: lo post.* az hit dolghaiba nem visázkodnac az közönséghes Ecclesiáual, csak valami kéues gonof szokasokat haggianac el: Annac vtanna azt mongiac hogy ha *Ibid: Tit: de Missa* missan vadolliac őket, mintha az Mifer

*Apolog:
Titul: de
Missa
sub finē.*

el rontanác, mert mi vgimond az Mifet megh tartiuc, es nagy bocsúllettel fogaltattiuc, es az benne valo fokot caremoniakatis megh tartiuc, csak hogy az Deak enekkel eggiut, Nemetulis eneklunc. Ennec folotte ily folnac az Apologiaba, Tuggiuc hogy az reghiec folnac az halottakert valo imadságrul, melliet mi sem tyltunc: Aeriust azert feddie a zent Ariac, hogy hasontalanac mondotta az holtakert valo konorgest, es mi sem otalmazzuc Aeriust: Ezek mely igazac legienec, maghad itiret hagiom.

*Art: 20.
et 21. Ti-
tul: de
votis.*

Abba pedigh nylyan hazud az Augustana Confessio, mikor az Romai hiten valokrul azt iria, hogy ok, cselekedetekkel, vagy szerzetes eletekkel erdemlic az bunnec bocsanattiat es az megh igazulast: Mert az Romai Ecclesia, mindenkor azt vallotta, es mostis vallia, hogy ingien, csak az kozbe iaro I E S V S Christufert bocfáttatic megh az ember nec bunc.

Art: 13.

Hazud abbais, hogy mi azt tanitanoioc, hogy az Sacramentomoc, hit nekul.

kul, es minden egiéb io indulat nekul, megh igazittiac az okossággal elo embert. Mert soha sem tanítottuc, sem tanittiuc.

Tekelletlenfegh azis, mikor azt iria hogy a mi hitunc kerent, Christus csak az eredendo bunnert tot eleghet, es az tob bunoket az Mifeuel, el moshattiac. Mert Christus, minden bunnert eleghet tot: Es ha ez vilagyon meni Pap vagion, mind Mifet mondanais valakiert, de valamigh igaz hittel, es Penitentiaual, o magha az ember, az Vr Istennec malazria altal, igazan Istenhez nem teer, soha addygh bunenec bocsanattiat nem nieri.

*Art. 21.
Titul: de
Missa.*

Azis halhatatlan cziganisagh, mikor Z. Agostonra azt foghiac, hogy az Eredendo bunnul azt tanittia, hogy megh marad az kereztsfegh vtan, de bunnec nem tulaidonittatic. Mert Z. Agoston ezt soha sem mondotta, hanem *Lib: 1. de Nuptijs & Concupis: ca: 25.* azt mongia, hogy az ember nec gonof vagiodafra hailando indulattia, megh marad az igazakbais, de ez o bennec

*Apolog:
Art: 2.*

nem bűn, ha ſan ſandékkal az gonof
indulatoknac helt nem adnac.

Art: 21.

Titul: de

conugio

Sacerd:

Azis hamiffágh, hogy csak négy
ſáz eztendeie annac miuta Nemet or-
ſághba az Papoc Nötelen elete kezde-
téc: Mert az Vormaciai, es Aquifgra-
nomi Conciliomoc, het ſáz, es Niolcz
ſáz eztendő előtt voltac, es ezekbe az
Papoc nötelen eletekrül, az réghi ſo-
kafoknac megh Vytáſára, Vy vegezéſec
rendeltetnec.

Nem csak ſokáſbol, hanem vgian
igaz lelki iſmerettel mondom, hogy az
Auguſtana Confefſiobol, Apologiaiá-
ual egietembe, harmincz, auagy negy-
uen efféle deréc hazughſághokat mu-
tathatnec, ha ſűkſegh volna.

Mondec en az Papifſta ember nec,
Nem ſűkſegh io Vram ebbe faradnod,
mert a ki ezekkel az hazughſágokkal
el nem ideghenedic az Auguſtai Con-
fefſiotul, ha ezért hoznal elő ſem haſ-
nálna ſemmit: En bizoni ſoha ezt nem
hallottam a mit moſt, es ennec vtanna
ſem Auguſtai, ſem Helueciai Confef-
ſiounal nem gondoloc: Ha az mi Ma-
gia-

giarinc csak hiteket ſereti az barat
cfukliából ki vghrot Nemeteknec, ők
laſſak.

Ezek vtán el váluan egimáſtul,
igazan mondom böcsülletes ALVIN-
C Z I Vram, nagy lelki haboruim vol-
tac, es vgian nem tuttam houa hayta-
ni feiemet: Azert kegielmedet kérem,
ez dologhrulis aggion tanuſághot,
es lelki vigáſtaláſt kegiel-
med ennekem.

E 5 M A-

M A S O D I K

L E V E L.

A Z H I T T E L

K E O T E L E Z E T F O.

gadáfokat, mint boncsak
fel az Papistac.

*Az böcsülletes es tudos ta-
nitonac A L V I N C Z I
P E T E R V r a m n a c.*

Indeneknec előtte, aláza-
tas bocánatot kérec, hogy
giakor irasommal kenfe-
rytterem megh találom,
es fok hasnos munkalko-
dásinac fel vállalásiba megh tartoztat-
nom te kegielmedet: Mert a niugha-
tatlan elmeiű embereknek befédi, ken-
serit-

seritnec arra, hogy a minemű dolgok-
kal karomlanac minker, azoknac igaz
megh feitelébe, az Te kegielmed bölcz
tanacsáual, es ekes oktatacsáual éllic:
Reouid boual azért, akaram te kegiel-
mednec tuttára adnom, minemű nagy
kissebséget hoza minap feiűnkre, egy
ördöggel határos Papista ember, oly-
dolgokat forgatuán, fok fő emberec
előt, melliec, az mi tanitasunknac, es
semeliűnknek hírébe, neuébe, nagy ma-
kular szerzettec. Azert, vgian az isten-
értis kérem kegielmedet, el ne mulas-
sa, hanem mentül hamareb lehet, e do-
logrul ennekem, tellies, derek tanusa-
got aggion. Hogy pedigh mindenekre
iob rendel, es moggiaual, valaszt adhaf-
son Te kegielmed, igazán minden ha-
lolas, es pantolodo kötödes nélkül,
megh irom, minden patuarkodo befé-
dit annac az Papista embernek melyrűl
emlekezém.

Minap azért, fok fő emberec előt
oluassac vala amaz, Articulusokat, mel-
lieket, az Nemzetes, es Tekyntetes,
Nagyfagos Bathori Gabornac, az Magyar
nemzetnek finies csillaganac, es szeret-
tel

tel valo otalmazoiánac, az Haidu vité-
zecz neuével küldöt volt Foktoi Mate,
az Vitezeknec fő Tanácsa, es lelki Ta-
nytoia: Mikor azért arra az punctra iu-
tottac volna, melybe azt kéri Foktoi
Vram, hogy ha az Vr Isten az Erdely
Feiedelemégre, az ő eleinec főkibe, be-
visi ő Nagylagat, az Baluaniozo Papis-
takat ne fenueggie, se tizt viselésbe, se
Tanácsba, se pedig vduarába, mert
azok, a kik Istennec megh nem tartiac
hiusegeket, Feiedelmeknec sem tartiac
megh hiteket:

It elő folaluán az Papista ember:
Io Vram vgimond, foka közölletec
femetec faidalmára látac e minap, hogy
kezébe kapoc ennec, az Istentelen, par-
tolkodo, es haboruságh szerző Foktoi-
nec, az ő temérdec hazughságat, mel-
liel meltatlan terheluén minket, Bal-
uaniozoknac neuez: Es noha mostys az
orságban szerzet sok veszedelmekétt,
vgian uuf az gyalazatban, de meghys,
efféle modnekül valo gyalazattal akar
mást rutítani: Vallions minec előtte az
mi orságunkat az Caluinus kouása
megh saunyta, az előt nem voltake az
Ma-

Magiar orsági kiralioknac hiú, es te-
kelletes folgay? Vallions nem iobban,
csendelben viragzotte akkor az orságh,
hogy sem most az el romlot hazank-
nac főpreie, es niakunc körül akadot
rongia?

Nem tűrhetém, hozza follec e-
nys, miuelhogy tiztességem mutattia
vala, hogy folgha társomat megh otal-
maznam, es mondec neki: Szerető
Papista Vram, noha te ighen okosnac,
es femesnec láczol, a te teueligesednec
kendőzésére, es ekesgetésére, es sok
tekergesekkel igiekezel el földözni rut-
sagit a ti vallaftoknac, de az Igasságnac
finiesféghes vilaghosszágat el nem bu-
hattoc, es magatokat el nem titkolhat-
tiátoc. Igazan mongia azért Foktoi
Vram, hogy nem kel az Papistac hiu-
ségibe bizni senkinec, Mert az hittel
kötöt fogadástis szabad nekik, az ő val-
láfoc szerént, fel bontani: Ehez pedig
az tudomanihoz képest, igaz követkö-
zéssel mondhattiuc őket, kesféghes hi-
tűeknec, Mert hitec szerént, nem tar-
toznac velle, hogy hiteket megh tar-
csac az Eretnekeknek, az az, a mint ok
ma-

magiarazzac, azoknac a kik nem Papi-
stac: Ezt ti vgian mint egy Hit agazat-
tiat, az Constantiai Conciliomba defi-
nialtatoc: Mert mikor Hus Ianoft,
megh akarnac ölni a ti Püspökitee,
Hit alat ki csalác feghint Pragabol,
mihelt pedigh Constanciaba kapác, azt
vegezé az ti ieles Conciliomotoc, hogy
nem tartoznac megh állani hiteket,
melliel az Eretnekeknek kötelezic ma-
gokat, es ily, megh eghetéc Hus Ia-
noft. Az vtanis az harmadic Eugenius
Papa, addigh biztatá zentséghez megh
oldozasával az Magyar orsághi Vladi-
slaus Kiralt, addigh küldözé hozza Iu-
lianus Cardinalt, hogy fel bontatá vél-
le az Hitet, meliél Amurates Török
Császárnac, a frigy, es bekeséghez megh
tartásra kötötte vala maghát, kimiat ös-
tan, egész hadauval megh rontatéc az Vr-
lstantul: Vegezetre, ha egy nap ezer-
fer megh feghijs Hirít a Papista Ember,
csak mennien az Gyonto Atiahoz, es
okaggiaki hitetlenfeghénec mérghet,
mingiárt megh odozza hitetlenfeghe-
tül, es egy kis fentelt vizet rea hintuén,
le'mossa minden gonossághat: Mert
vgia-

vgianis, attul bar ne fellienec, hogy az
Hit fegéfert, oly poenitentiát aggianac
nekic, mint a Varadi Gal Pap adot volt
reghénten, tudnia illik, hogy az felső
es also fíaiat, mikor törlest kiuannac,
árua csillannal törölne eztendeigh: Ho-
lot azért ily nagy vtat nyt az Papista tu-
domany, minden nemű hit fegésre,
meltan mongia Fokroy Vram, hogy az
Papistac hiufegénec nem kel fölötteb
hinni.

It az Papista ember elő alla, es,
Ha ellenetec nincz io Vraim vgimond,
róuid fíoual megh mutatom, mely csa-
lárdul akariác a pártos Tanitoc el tün-
tetni az Igassághot, hogy megh tanto-
riclac az Embereket, el ideghenyecse
az igasságtul, es az ő halhatatlan ha-
zughságokkal, 's ördöghi mesterfégék-
kel, az fő emberec akarattiat, maghok-
hoz hodoltsáclac, es az ő hitekhez kap-
csolliác:

Es hogy iol el rendelliem beféde-
met, Három dolognac magiarazattiára
határozom fíomat: Először megh mon- *Három*
dom igazán, es lelki ismeretem fíerént, *dologrul*
mit higgien, es tancison az Romai Ec- *szólune.*
cle-

clesia, a Hitnec köteleffégérül, kiből
niluan ešébe veheti minden ember,
minemű lelki ismerettel keresnec az
pártos Tanitoc az kákan csomot, es fe-
tetseghet az vilagosságbán: Masodszor,
megh bizonitom, hogy csak Calumnia,
patuarkodo vádlat az, mikoron azzal
terhelnec bennűnc, hogy vagy a Con-
stantiai Concilium, vagy Eugenius, vagy
egieb valaki közzűlűnc, azt tanította,
hogy az Eretnekeknek, auagy az Poga-
ny Töröknek, Istenferént adot Hitit,
fel bonhattia az ember, Auagy hogy a
gionásbul, erre valami ok, es kűnnieb-
fēgh adatnec: Ezekből nap syninél vi-
lagosban ki nilatkozi, hogy a mi Ari-
ankfiay, erőuel csigazzac es tekeric go-
noz erteleme, es magyarázatra az Igaf-
saghot. Harmadszor vīsa forditom, es
reatoc feiezem a Ti karomlastokat, es
megh mutatom, hogy Caluīnus, es Lu-
ther Hiti ferént, akár kinékis szabadság
adatic, hogy a mire ember gyalogh
megh eskűfic, lo hátan azt megh fe-
gheffe, sőt azon egy lábón álua, megh
eskűdhetic, vīsa eskűdhetic, es hitiuel
fintén vgy kereskedhetic az ember, mint
egieb marhaiáual: It

It egy fő ember elő szoluan, mon-
da, Hui, bezzegh nagy árkot áfal ma-
gadnac, io Vram: Megh hid ennekem,
nagy ennec a főköllőie, es nincz mo-
dod ennec megh bizonitasába: Azért
ez vtolsó czikkelinec, bár beket hagy,
es ha igazsághozhoz bizol, masut kezd,
mert it hamar a verembe esel:

En pedig mondám, halliuc mind
végigh az ő karomlo csacsogását, mel-
liekkel marczoneghia, ostorozza, es be-
fediucl rutittia az Isten edéninec emle-
kezerit.

Az Papista ember erre így felele:
Io Vram, cűnnian beretuály, es effele
fardagálios, es csafrangos fitkokkal ne
mossad bűdős fadat: Halgald megh
eleb az en somatis, es az vīan tégy iti-
letet, El vetéd egyfer az koczkát, ény
fell tettem melléie, meghis kel azért
inmar mind végigh iaczanunc, Nap syn-
re kel az igazságot hoznunc, es megh
kel mutatnunc, hogy orczátlanoc, es
torkigh vīnac az gyalazatban, a ti Tani-
toitoc, kik, noha csuda kędőzésekkel
sepegetic tanításokat, de azért az igaz-
ságh kiűűl valo tudomannac allatására,

anni hazughfaghokat toldoznac őfue,
hogy hayfal sincz anni feiekbe, meni
hazughfagh vagion irafokban, es addigh
fürnec, fauarnac, minden mosleket egy-
be, addigh fabalódnac az mi ellenunc
valo ragalmazafokban, hogy maghoc
sem tuggiac végere, mely aránt vannac
el az dologban, kiualképpen mikoron
kezekben kapiuc a fiétiokat, az ma-
goc agioknac hiufághos talalmánit, es
gondolatit, mellieket mi reank akarnac
kenni.

De haggiuc ebbe ezt, es az de-
rék dolgokhoz kezduén, rendfereent,
az fel veret czélnac három aghait, te-
kincsuc megh.

AZES.
küesnec
kötele-
rül.

Előfőr azert, az Romai Ecclesia-
nac Doctori, azt tanittiac, hogy mikor
hituel az ember valamit olliat foghad,
a mit bünnekül be nem telliesyther,
fólötte ighen vetkezie efféle esküesbe,
de semmiképpen nem tartozic be tel-
liesyteni az ő Istentelen esküészet, akár
Eretneknek, akár Catholikusnac töt le-
gien efféle foghadaft: Mikor azért He-
rodes megh esküec, hogy valamit kér-
ne az tanczoló mostoha leania, minden-
be

Marci 6

be keduet töltene, az Leani pedigh, az
kereztelő Z. Ianos feiet kére: Mikoron
David megh esküec, hogy megh ő- *1. Reg: 23*
ne Nabalt, miuel hogy heiaaba hatta va-
la az ő kerészet: Mikoron Nabugodo- *Indic: 1.*
nozor megh esküec, hogy el rontaná
azokat az nemzersegeket, melliec az ő
Coronaiánac feiet nem haitanánac, es
megh nem hodolnánac: Mikor megh *Indic: 11.*
esküec lephte hogy a kit hazánal elől
találna, megh aldozna az Istennec, es
az önnön leaniat találá elől: Semmi-
képpen nem tartoztat ezeknec be tel-
liesrefere. Mikeppen, ha valaki megh
eskünnec, hogy Aluinczi Petert megh
veri, vagy gialazattal illeti, azt itilem,
ha eléb tanác kéri Peter Vramhoz
menne, nem mondaná kötelesnec len-
ni az ő hatánac megh erlelesere. Azo-
katis kik azt fogadtac vala, hogy sem *Act: 23.*
ésnec, sem isnac, a mygh Z. Pált megh *v. 21.*
nem ölik, nem velem hogy a zent Pal
vére ontafára köteleznéd Te maghadis.
Mert vgian lehetetlen dologh, hogy
valaki tartozzéc az vetekre, es Isten el-
len valo gonosságra: Annakokáert
méltan mongiac az Papac: *In malis pro-*
missis,

M A S O D I K

Cau: 22. missis, rescinde fidem, impia enim est pro-
qu: 4. C. missio qua scelere impletur: A gonof
in malis. ighiretékbe, boncz fel fogadálodat,
 Mert Istentelen foghadás az, mely bűn-
Pluta: in nekül be nem telliesedhetic. Plutarchus
Apoph: azt írta, hogy mikor Agesilausnac egy
Laconi- baráttia, giakran mondána néki, *Fel*
cis. foghattad, *megh alliad,* Azt felelé: Ha
 tiztességhes, es képes dologh, fogat-
 tam, ha pedigh nem illien, csak mon-
 dottam: Mikoron pedigh erre azt fe-
 lelte volna az ő baráttia, hogy megh
 kel állani valamit a Kiraly csak feie hai-
 tasáual iauallis, Azt felelé erre, hogy
 az Királinac nincs nagjób kötelességhe
 igheretinec be telliesítésire, mint az
 alatta valoknac arra, hogy képest, es
 illendőt kérienec.

Ennec fölötte mikor az esküues
 valami bizonios okkal, conditionál, es
 moddal, megh hataroztatit attul, a ki
 megh esküfic, auagy az embereknek
 közönféghes törüeniekből, es szokások-
 bul, A mikor effele conditio fel bon-
 tatit, nem köteles ember az ő foghada-
 sánac állani.

Ezek az casusokon kiűül, mi-
 kor

L E V E L.

43

kor az ember hitiuel valamire kötele- *Thomas*
 zi maghat, akár Töröknek, akár Sido- *Aquinas*
 nac, akár minemű teueligőnek, egy al- 2. 2. *qu:*
 talliába, minden finles, csalardságh, es 89. *art: 7.*
 tetouázásnékül, tartozic megh állani, *ad: 3.*
 vgy anniria hogy, ha feltébe, es kete- *Valentia*
 lenfégből esküttis megh valaki, de vgi- 2. 2. *Disp*
 an tartozic be telliesiteny, a mint *Sotus 6. qu: 7.*
libro 8. de Iusticia quest: 1. art: 7. Tolet: li- p. 4.
bro 4. cap: 22. es a töb Theologusoc ta- *In iure*
 nittiac, es az Papac Decretomábais ol- *Pontifi-*
 uassuc *Cap: 3. & 4. de his qua Vi metus* *cio ca: 6.*
causa. Es annac okaért, méltan dicfiri *de iure-*
 Z. Agoston, Attilius Regulust, kit Car- *iurando.*
 thagoban foghua tartnac vala, es mikor *Augus:*
 megh eskütuen előfőr, hogy visá iő- *1. de Ci-*
 ne, Romaba küldöttéc volna, hogy a *uit: c. 15.*
 Romaiakkal, a raboc cserelésérül tra-
 ctálna, sok szép intéssel, es bizonios
 okokkal tanaczla a Romai Polgarok-
 nac, hogy semmiképpen effele cserét
 ne inditanánac: Es noha tuggia vala,
 hogy ezért ötet ifoniu halállal megh
 őlnec, de méghis, hogy hitit benne ne
 hadna, visá mént Carthagoba, holot
 egy hordoba segezéc ötet, melliet be-
 löl, hegies segekkel mind be vertec va-

M A S O D I K

la, es vgy ereztéc alá egy hegyrűl: Oly
ighen erős kötél alatt parancsolliac pe-
digh az Romai Papac, hogy eskűvesibe
igaz légien az ember, hogy a hiti feghő
embert, tizteffége veztetnec ityle
Cap: Infames: Cap: Quicunq. Causa 6.
Quaestio: 1. Es a mint vgian azon *Cap:*
Quicunq. oluassuc, azt parancsolliac,
hogy a ki hamissan eskűsít, negiuén
nap, csak vízzel kenierrel ellien, hét
eztendeigh tarsón panitentiat, sőt tel-
lies életében, soha panitentianekűl ne
legien, Tanu bizoniságul se vetesséc be
semmi okon: Masut azt veghezéc a
Papac *Cap: Cum non ab homine: De in-*
dicijis, hogy a melv Pap hitit megh fe-
ghi, melto hogy ki vettefféc az Papi
meltosághbul, Thomas Aquinas pe-
digh *Quodlibeto 1. Art: 8. Soto: libr: 8. de*
Iusticia quaest: 2. art: 3. azt tanyttiac, hogy
az hitnec megh feghéle, megh az gil-
kossagnális nagjób vétéc, nem mi fonk
rehat, hanem lator tanacs az, a mit az
Poëta mond:

Promittas facito: quidenim promit-
tere ledit:

Pollicitis diues quilibet esse potest.

Bizo-

L E V E L

44

Bizoniara meltanis főrnűltetic ily
ighen az hitnec megh feghéset, es az
hamis eskűuest: Mert az irasis niluan
mongia, hogy a ki giakran eskűsít,
tellies az minden Istentelenséggel, es *Eccl: 29.*
az Istennec ostora el nem taghul az ő v. 12.
hazátul: Zacharias Propheta által pe- *Zach: 5.*
digh, azt mongia az Vr Isten, hogy a v. 4.
hamis eskűűnec hazaban lakic az átoe,
mely megh emésti, nem csak ő maghat,
de megh az ő hazánac falát, es kőuetis.
A Gabaonitac Iosuetul hazughsággal *Iosue 9.*
nierénec hittel kötöt bekeféghet, az
vtan hat szaz eztendőnel, ifoniu nagy
dragaságh támada a Sidok közt, es mi-
koron az Istentűl tudakoznánac, mi *2. Reg: 21*
volna oka ennek a csapásnac, Azt fe-
léle az Isten, hogy nem egieb, hanem
hogy Saul megh feghuén az Gabaoni-
taknac adot hitet, megh őleret volt
bennec, es addigh megh nem fűnhetic
az dragaságh, a mygh eleghet nem téz-
nec az Gabaonitaknac: David azért,
kőueteket küldé hozzáioe, es megh
kerdeté tőlloe, mit kiuannánac karo-
ként, es bosfusagokért? A Gabaonitac
azt kiuánac, hogy a Saul maradokit ke-
zekbe

F 4

zekbe annac, es mikoron ezeket kézbe
atták volna, megh fésztec őket, es így
fűnec megh az Istennec oštora a Sido
Ælian: nemzetseghen : Annakokaert, nem
libro 4. modnekül cselekűnec Agefilaus, ki mi-
varia kor hallotta volna, hogy a frigy alatt,
Histor: az ő ellenféghi, hitec, es foghadásoc
ellen, ighen erősyteneiec várokat, nagy
örömmel monda, Iol vagion, altalan
foghua bosuiat állia az Isten, a hamis
hytű embereken : Es hogy ezt egy fo-
ual megh mongiam, A tob niluan va-
lo vétkec közt, mellicéért az Isten illy
fűntelen bünteti a mi Nemzetünket,
hogy az ő oštora megh nem fűnhetic
közöttün, az en itelem ferént, nem
vtolsó, a sok fántalan hitezeés : Ha
egy pere vagion valakinec, negyuen,
ötuen maghaual, feiere kel esküdni az
ő ellenfégenec, auagy menteny kel ma-
ghat, Egy egi forintért pedigh, fínten
anni bizonisághot talál, a menit akar,
Es a kik sem nem láttac, sem nem tut-
tác, sem nem hallottác külömben a dol-
ghot, hanem clak attula ki nekik fyzet,
sót, vagy aluttac, vagy résegec voltac,
mikor a dologh történt, de még his oly
batran

batran eskűfűnec, mintha ielen léuen,
láttac volna minden czikkelit az eset-
nec, kinél egy nagjoh hitetlenség nem
lehet : Adna az Isten, hogy a kik így
eskűttetic az embereket, vgy iarnánac,
a mint iria Z. Agoston, hogy ő ideie-
ben iára Tutumlymenus neuű ember,
a ki ő maghanac zent Agostonnac azt
besellette, hogy mikor egy ember, a ki
ados vala, el taghadná adoslagat, es hi-
riuel akarná menteni maghát, hitire ha-
gia őis az dolghot, amaz, megh eskü-
űec, de vgian azon eyel, Tutumlyme-
nus az Isten fűeki eleibe vitetéc, es mi-
kor azt kerdenec tölle : Miert eskűt-
tetted megh, a kit tudtad hogy hamis-
san eskűfűc? Azert vgymond, mert az
enymet el tagadta : Azt feleléc neki,
Nem iob volte marhadat el vesteni,
hogy sem félebaratod lelkét : es vgy
megh verék niaualiaft, hogy fel serken-
uén, a hatan megh laczanánac a veréf-
nec heliey.

Vegezetre, a Romai Papac Decre- *Caus: 22.*
tomába ezt oluasom : *Akar minemű qu: s. ca:*
mesterseghes sonal eskűggiec valaki, de az quacun-
Isten, a ki lelki ismeretinknec bizonisága, que arte.

August:
serm: 11.
de San-
ctis, qui
est de S.
Ioanne
Baptista.

Linus vgy vésti ezt az esküvést, a mint az érte,
Decad: a kinec esküvénc: kiből azt tanulliac,
3.lib:2. hogy nem csak a botrankozásnac el ta-
Valer:li- uoztatásáért, de az esküvénekis bocsúl-
bro 2.ca- letiért, nem kel az hittel iaczani, es kü-
pit: 4. lömben érteni annál, a mint a főknac
A.Gelli- iarása hozza, kiultképpen mikoron
us lib:7. erőszaknékül, csak io akaratunkbol es-
cap: 18. küvénc: Es annakokaert oluassuc, hogy
 mikor egy Romai ember rablágba eser
 volna, es ki keredzenéc valtságánac
 megh szerzésére, megh esküvénc, hogy
 ismét vísa iőne, es mikor immár ki
 ment volna az ellenlégh taborabul,
 mintha el feleitet volna valamit, ismet
 vísa tére, az vtan mene ostan vgian
 valóba haza: Azt itili vala ő, hogy ele-
 ghet tőt volna hitinec, de az Romaiac
 ezt megh értuen, kötözue küldec őtet
 az ellenlégh kezébe: Azonkeppen, nem
 iol cselekedet azis az felebarattia at-
 kozo, es hamis ember, a ki, akár mi ki-
 csin dologba, mikoron igazat nem a-
 kart mondani, igi follor, *Bar az Isten,*
megh roncsón, megh verien, ha külömben
vagion, de ő ezt vgy ertette, hogy nem
 ő maghát a ki föl vala, roncsa es verie
 megh

megh az Isten, hanem azt a kinec föl
 vala:

Más dologh volna, mikor valaki
 erőuel kinferytene valakit, valamely
 Isten ellen valo dolgoknac hittel valo
 foghadására, mert a ki igy megh eskü-
 fic, nem köteles, hogy annac értelme
 szerent esküggiec, a ki őtet hamissan
 kenferiti, hanem maghaba, külömb
 értelmét formalhattia annac, a mire
 megh esküfic, es valami conditiot, vagy
 okot, es határozást vethet titkon el-
 meiébe az esküvés melle, es igy nem
 arra esküggiec megh, a mit csak pus-
 tan ő maghába iegiez az esküvésnec
 formaia, hanem arra, a mit iegiez azzal
 eggiüt, a mit ő elmeiébe forghat: Meli
 dologh, hazughság nekül megh lehet,
 mert igy oluassuc hogy Iacob az ő Ar-
 tiánac azt monda, hogy ő az első fő-
 lötte az ő Arttiánac, tudni illik, abba
 a mi az első főlötnec igassághat, priui-
 legiomaat illeti, miuel hogy ő ezt az
 igassághot, megh vőtte vala az ő bat-
 tiátul: Vduözitönkis, azt monda, hogy
 ő fel nem mégyen erre az innepre,
 noha annac vtanna fel méne: Mely
 mon-

mondast, alattomba vgy ért vala Vrunk, hogy fel nem menne oly modon, a mint egiebkor fokot vala fel menni, tudni illik, niluan es mindenec lat-

Iohan: 7. tara, a mint ő magha Z. lanos magiarazza. A ki azért illien modon megh eskudnec, noha nem lenne hiti feghő ha megh nem cselekedne a mit hamisan kiuánnac tölle, de mind azon által, fölőtte nagy vétke lehetne neha effele esküvesbe, az embereknek botran-

2. Mach: 6. kozafokert: Es effele dologhba, ha az egiügiuc botrankozását, különben el nem tauoztathattia, tartozic az ember azt cselekedni, a mit oluassuc hogy cseleküvec Eleazar, kit mikoron arra intenénec io baráti, hogy ha vgian nem akarná megh enni az dizno húst, a mint az Istentelen Antiochus Kiraly kiuánnia vala, mást egieb féle húst hoznánac neki, melliet szabad vala megh enni, es tetterné csak azt, hogy dífno húst ennec, es így menekedhetneiec megh az halaltul; De az tekélletes Martyr, azt felelé, hogy iob neki megh halni, hogy sem mint effele kép mutatással botrankozást szerzeny egyebeknekis, kik az ő pel-

paldaiahhoz képest, künien az dífno hústis megh ennec, az Isten parancsoltattia ellen, Es így vyghan menic az Martyromságra.

De ezt, haggiuc ebbe. Hanem, ha kegielmeteknec ezekbe valami nem teczik, ielencsétec megh, es kéf vagioc iobban megh magiaraznom, es megh bizonitanom mindeneket.

It velem egietembe minniáian azt felelec, hogy ha az Papistac vgian valoba ezt hisik, es tanittiac az esküvesről, nem gonof ertelemben vanna. De en azt vetém vtánna, hogy ezekkel ellenkezic az Constantiai gőlöközetnek veghezése.

Erre az Papista ember azt monda:

MASODSZOR: fölliunc az *Az Constantiai gőlöközet veghezeserülis: stantiai* Neked Prädicator Vram, tiztelleg *gőlöközet* adalléc, mert tudom, hogy te soha in- *vegheze-* gien sem láttad annac a Conciliomnac *serül.* veghezését. De a kiktől azt tanultad, hogy es a gőlöközet azt vegezte, hogy nem tartozunc az Eretnekeknek megh tartani hitünket, bizony vakot vetettec

az iamboroc, es ighen rongios hazugh-
sággal akartac minket, es az mi tudo-
maniunkat terhelni, es meltatlan osto-
rozny: Mert az dologh ebbe vagion:
A Csiáár Constantiaba, gölöközetre
hiuata Hus Ianost, es noha megh nem
eskuuec néki, de azért *salus conductust*,
habad vti leuelet küldene ki: Ehez biz-
uán Hus Ianos, csak ingien efféle *salus*
conductus leuelet sem akara kérni az
Conciliomtul, hanem menten mene
Constantia varasába: Ot sokat vetek-
edénec vele, véghre őtet, niluan valo
Eretneknek itylec, miuehogy a töb dol-
ghok közt, azt tanittia vala, hogy *mind*
Iste est az egyházi, 's *mind* az vilaghi feiedelmec,
Art:30. minden birodalmokat es Igassagokat el ve-
Hus, da- ztic, mihent halálos bünbe esnec, Es az
mnatus Vicleff tudomanit mind iauállia, es he-
ibi. lién haggia vala, mellic közt, azis eg-
Art:25. gik vala, hogy *minden terempter állat*
Isten legien: Efféle, es ezekhez hason-
lo balgataghágokert, egyenlő ertelem-
mel mindenektől eretneknek itiltetéc
Hus Ianos, es annakokaert, mikeppen
Caluinus Genuaba, Seruetus Mihalt
a rútre itilteté, a zent háromság ta-
gada-

gadafaert, azonkeppen a Constantiai
Gölöközetis azt talála, hogy ha Hus
Ianos megh nem akaria czafolni Eret-
nekféghit, Biro kezebe kel adni, es
törüeny ferent megh kel büntetni őtet:
A Csiáár *salus Conductus*sa ferez vala
akadált a dologba: Azert őfuegiöluen,
azt találac az doctoroc, es azt veghezé
a Conciliomis, hogy, az egyházi, es Hit
dolgairul valo itilet, nem a Csiáárt il-
leti, hanem az egyházi paztorokat, es
a mi illeti az Hit ellen valo teueligése-
ket, es teuelgöket, azokat az Csiáár
*salus conductus*sa, es kötése, ki nem
veheti az egyházi rendnec birtoka's iti-
leti alól: Es annac okaért, a Csiáár,
kötelezhette arra maghat, hogy ő töl-
le, es az ő alatta valoktul, nem lehen
bantáa Hus Ianosnac, de az ő köte-
lellégénel, a Hit dolgairul valo itiletbe,
megh nem köthette kezét az egyházi
rendnec: Szinte mint ha az Cassai bi-
ro *salus conductus*t adna valakinec, az
ő *salus conductus*faul megh nem köti
kezét a Generalis Kirali kepéknek, aua-
gy ha ő magha az Kiraly ielen volna, az
kiralinac hatalmat megh nem határoz-
za:

za: Es annac okaert, ha valami arultatást kapnanac kezébe annac, a ki efféle salus conductussal iárna, vgian megh fognác a biro salus conductussa mellett, miuelhogy, az alat valonac kötése, az ő feie fölöt valonac hatalmát, megh nem határozhattia: Es ez okon, miuelhogy az hit dolghairul, es az eretneksegec iteletirül valo dolgokba, fellieb valo az Egyházi gőlökőzet a Csiáskarnal (holot erre az vilaghi io gonduíseles es az Aniazentegihaznac otalma bizattatot, nem az Hit dolgairul valo ranitas) es az Csiáskaris, tartozic mint Anniánac engedni, az Aniazentegihaznac a Hit dolghaiba: Azert, az ő salus conductussa, a Hit dolgainac, es az eretneksegnec szabad itiletibe, semmikeppen megh nem tartoztathattia az Egyházi hatalmat: Annakokaert, ha Hus Ianos, nem csak az Csiáskartul, hanem a Conciliomtulis salus conductust vót volna, semmikeppen nem nyulhattac volna ő hozza, mikeppen hogy ha az Lutheranusoc, vagy Caluinistac, az Tridentombeli gőlökőzetbe mentec volna, csak egy haiok fálát sem

szakazt-

szakazthattac volna ki, holot nem csak az Csiáskar, es világhi feiedelmec, de ő maghais a Concilium, egyniháni rendbeli salus conductust adot vala nékik, mellieknec mássai, vgian azon Conciliumba fel vannac iegiezue.

Csak ezt, semmit egiebet ennel nem vegezet az Constanciai gőlökőzet, kirul hogy bizonios legy, ihon vagion az Concilium, oluafel tennen maghad.

En azért kezembe vöm az kőni- Tom: 3.
uet, melibe igy vala írva: *Presens Sancta Synodus, ex quouis saluo conductu, per Imperatorem, Reges, ac alios seculi Principes, hereticis quocunq, vinculo se astrinxerint, concesso, nullum fidei Catholica, vel Iurisdictioni Ecclesiastica praiudicium generari, vel impedimentum praestari posse, ac debere, declarat, quo minus dicto saluo conductu non obstante, liceat Iudici competenti, & Ecclesiastico, de huiusmodi personarum erroribus inquirere, & si de saluo conductu confisi ad locum venerint alias non venturi: Nec sic promittentem, cum fecerit quod in se est. ex hoc, in aliqua remansisse obligatione:* Minec vtánna ezt

G

el ol-

Concilio:
Edit: Con-
lon: anno
1567.
Sess: 19.
pag: 860.
lan: Copie
Dialog:
6.ca: 31.
Fol: 673.

el oluastam volna, mondéc néki, Vgy vagion, hogy it *uniuersaliter* közönségesen, egy altalliába, azt nem tanittia a Gölöközet; hogy nem kel az eretneknek megh tartani foghadásunkat, hanem csak azt mongia, hogy az Concilium nem tartozic a más ember foghadását megh állani, kit en magham sem taghadhatoc: mert a mi az egiházi dolghokat illeri, akár mit fogaggionis az en patronusom, es földes Vram, de ha ez ennekem nem teczik, vgian nem kötelezhet az ő foghadása engem, hogy el ne iáriac tiztembe, es hiuatalomba: Azért, nem fűkség ehbe több ideigh faraztanod maghadat, es az ielen valo fő embereket, hanem, ha bizol igasságodhoz, menetz megh, Eugenius Papat, ki Magyar országnc nagy romlására lön, az Török fryghnec fel bontatásául.

Az Eu-

genius

Papa cse
lekedery-
rül.

It az Papista ember keserues fi-
uel, nagiot fohazkodéc, es monda. Ha
aczélbol csinált pennáioc volnais az Ro-
mai hiten valo Doctoroknac, el kopnéc
addigh az orra, a mygh minden tudat-
lan karomlásit fel iedzenéie a ti Mini-
steri-

steriteknek. Az több dolghoc között
pedigh, ezis eggye, melliet te rebef-
gecz: Hogy azért egy előbe mese ne
menniunc, Ha finte vgy volnais (a ki
vgy nincz) hogy Eugenius Papa, Isten-
telenül, es hamissan cselekedet, Vladi-
slaus Kiralt, Amurates Cisar ellen, fel
indituán, Ebből mi követköznéc? Val-
lions azé, hogy az Papa azt tanította,
hogy szabad efféle bünt cselekedni? Vol-
tac az Papak között ennihánian fesset
erkölcsűec, kik láttac, es tuttác, hogy
nem iol cselekesnec, de mind az által,
vagy az giarloságh, vagy az gonosságh
arra vitte őket, hogy meltan azt mond-
hattac a mit Helena Ouidiusnal:

Video meliora, proboq,

Deteriora sequor.

Latom vgimond, es iauallom az iot, de
a gonoszt követöm: Nylua ha minden
az ki megh resseghsic, hamissan hitit
mongia, vagy egiéb rendbeli vetkekbe
esik, ezt ityli, hogy szabad efféle vét-
keket cselekedni, senki nem vetkezhe-
tic, a ki az Isten ighié ellen valo Eret-
nekséghe ne esséc, kit tudom, csak
egy okos ember sem hagihat helyén:

G 2

Azért

M A S O D I K

Azért ha finte gonoful cselekedettis Eugenius, hogy Láslo Kiralt fel indította, de *fuit error morum, non doctrina, Actionis non definitionis Fidei*, vgian nem követközic ebből, hogy vagy Eugenius, vagy az Romai gőlekőzet azt hitte, es tanította legien, hogy szabad az Hitet megh seghni.

Elég volt ez rövid felelet, ennek az Calumniának torkotokba vere-
sére, de hogy ne panaszkoggiál, hogy künnien megünc el e mellől, a mely néktec erős fundamentomotok az mi karomlasunkba, Ier folliunc vgian valoba az dologhoz, es lassuc megh, ha volté ebbe valami verke Eugenius Panac, vagy Iulianus Cardinálnac. Ez hogy nyúlabban ki tessék, iussón esünkbe mint történet az dologh, melliet

Bonfin:

Decad:

3. lib: 6.

Anno

1444.

Bonfinius így ad előnkbe. Mikor immár ighen el hatalmazot volna Europaba az Török, latuán az Papa, es az kereztien Feiedelmec, hogy naponkent feiekre neuekednec az ő hatalmasságha, egy Confœderatit, es kötést szerzenec az Papa, az Custanczinapoli Palæologus Ianos Cisar, az Magyar orsághi Kiraly, es

L E V E L.

51

ly, es az Velenczéséc, hogy ki földön, ki thengeren rayta legien az Törökön, es ha szeret tehetic, Isten seghitségével Europabol ki hánniac ötet. Ezt az kötést mikor megh erőstítettéc volna, mindenűt nagy kesűlettel valanac, Azonközbe Amurathes ellen, Asiaba partot ütöttec vala az ő alatta valoc, es őremest ezekre megien vala, de az Magyaroc kesűlete, nagy akadált, es tartoztatást szerz vala neki: Mit miuele az agh roka? Az Racz Despotot keré, hogy frigiet szerzene neki az Magyarokkal, es ha ezt veghez vinné, sokkal ayanlá maghát neki: A Despot Huniadi Ianosfal practicála, es neki ighyré minden iofághat, melliet Magyar orsághba bir vala, ha a Kiralt az bekeséghre vinne, Efféle ighiretekkal, megh csálá Despot, Huniadi Ianoft, es ő általa, a kiralytis arra tőre, hogy az elébbi kereztien tarsaiual valo köres ellen, megh bekelliéc az Törökkel: Ezt megh értuen az Papa, ighen megh busula rayta, hogy az Magyaroc miat enni sok kesűlet heaba esnéc, es ily nagy alkotmatosságh el mulnec, Azért Iulianus

G ;

Car-

M A S O D I K

Cardinalt küldé Magyar országba, es eleibe aduán a Királinac, hogy az előbeni kötés, es Hit ellen, nem ferezheter az ő Confœderatus tarsai hyre nekül frighiet az Törökkel, fel bontatá velle az Török frighiet:

Ez sommáia az Historianac, melyből nyluán lattiuc, hogy nem iol cselekedet Vladislaus, el áluán tarsai mellől, es őket cserbe hagyuan, Es finte vgy nem tartozot, az ő modnekül való foghadásának állani, mint finte te, ha ennekem hitttel köteles tarsom volna, valamely dolghnac veghez vitelébé, az en akaratom ellen, ok nekül, el nem alhatnál mellöllem mind addygh, valamygh veghez nem vinnóc dolgunkat.

Hogy pedigh ennec az hadnac, veszedelmes véghe lön, es ő maghais oda vesse Vladislaus Kiraly, abbol nem követközic, hogy az Törökkel való fryginec fel bontásába Hiti seghő volt az Kiraly: Mert giakran az Igaz, es Isten ferént való hadakbais, az artatlanoc, nagy karokat vallottac, mint am

Judic. 20 az Birac köniuébe oluassuc, hogy a Siodoc,

L E V E L.

52

doc, az Isten parancsolattiabol mené- nec Benjaminra, de méghis az első harczon, huson ket ezerezen vesénec, az masikon pedygh, tizen niolcz ezerezen: Es noha az Istenec titkos itileti vannak, mellicet az emberi elme, megh nem vizsgálhat, de ha szabad vélekedni, azt alithattiuc, hogy azért ronta megh akkor Vladislaust az Vr Isten, hogy Hiti ellen, es minden igasság ellen, az ő kereztién tarsait saarba hatta vala, es az ő vellec való kötést, fel bontotta vala, megh bekéluen az Törökkel.

Ha azért it valamit akarfi nierni, Először azt kel igienesen, es derek képpen megh bizonytanod, hogy nem iol cselekedet az Papa, arra kyzretuén az Magyarokat, hogy az előbbeni kötélbe maraggianac, es az Török frygiet, mellicet kereztién tarsai hyre nekül főt ezekenec nagy karáual, vetettec vala az Pogánnial, megh ne allanac: Mert entaghádom hogy ebbe verkezet volna az Papa. Masodszor azt kel megh mutatnod, hogy ha ebbe gonoful cselekedet az Papa, abbol az követközzéc, hogy a Papa szabadnac itylte az Hitnec megh seghé-

G 4

seghéset, Mert en ezt semmiképpen
megh nem enghedem Harmadfor azt
kel bizonios ielenfeghekkel megh erőf-
sytened, hogy Lazlo Kiraly azért vezet-
te el az harczot, hogy a Töröknek adot
hitit megh seghete, kit külömben nem
tudhacz bizonioson, hanem ha az Is-
tennek tanácsába voltál akkor az vesze-
delemkor.

*Az gyo-
nas Zab-
laia az
hitetlen-
seghnec.*

Vegezetre, ighen fel törölt hom-
lokkal, es nagy batorfággal ielengeted
aztis, hogy az gionas, kaput nyt, es vtat
csinál az hitnec fel bontására, es ezzel
hitegheted az embereket az hamisságra;
De ezis csak hiúságos beszéd, mellet
akkor bizonithatoc megh, mikor a sa-
mároc röpülni foghnac; Mert nem csak
utat nem irt az gionas az hitetlenséghe,
de sőt inkab, ennec fölötte nagy szab-
láia az gionas, miuelhogy mikor vala-
mely ember megh gionic, es megh val-
lia, hogy hitit megh seghete, ha még
ideie vagion az hittel kötöt foghadás-
nac be telliesytésére, az tudos, es io lel-
ki ismeretü gionto Atia, a ki igazán, es
törüeni szerént el iar hiuatalliba, es
lelki ismereti ellen, nem keduez sen-
kinec,

kinec, eleybe aggia legh először az glo-
no embernek, hogy ő megh nem odoz-
hattia külömben, hanem ha foghadást
tésen, hogy be telliesyti foghadását, es
ha finte ezt fel fogaggiais, illendő pe-
nitentiat ad neki, bizonios böytölése-
kre, vagy alamishákra, vagy egiéb lste-
nes cselekedetekre kötelezuén őtet, az
Hit seghéset: Ha pedig nem hisítec
hogy ez így légien, künnüennec az pro-
báia, gyonniatoc megh az Romai Ec-
clesiának sokása szerént, es megh lattia-
toc hogy igaz az en beszédem: A me-
ly gionto Atia pedig külömbet csele-
kesic, mind ő maghát, 's mind azt a
ki megh gyonic, el vesíti.

Mikor pedig egi fő ember azt
mondotta volna, hogy örömesben el
hísi, hogy sem megh probállia: Az Pa-
pista ember, ezt veré vtánna: Magha-
toc lelki ismeretetekre hagiom hogy
megh itylliétec, ha ti nállatoc vagioné
valami efféle tartoztatása az esküvéssel
valo köteleseghnec.

Mind ezekből azért az iő ki, hogy
az esküvésnec fel feythetetlen kötélet,
mi megh nem oggiuc, es fel nem bon-

M A S O D I K

tiuc, noha az párt útó, es szakadás szer-
ző Tanitoc, nem tudom minemű bü-
bayal, es ördöghi sem fyny vestéssel,
vgy megh vakították az embereket, hogy
efféle magha gondolatlan indulattok-
bol álmodot hamisságokat, mind el hi-
ter nec az együgiükkel: De elég ed-
dygh az mi vallásunknac otalmazása.

*Az Lu-
ther Hit,
az hit fel
bontása
szabadit.* HARMADSZOR, noha kü-
niű volna mind azokat niakatokba for-
dytani, a miuel minket vadoltoc, es
tagadhatatlanul megh mutatni, hogy
Ti, kik az kereztieni eggyességhbe sa-
kadást szerzettetec, nagy utat irtottatoc
minden gonossághra, es hitetlenséghe
a ti tudomanitokkal, noha az iósághra
valo inté nec syne alat, el akariátoc tit-
kolni mergheteket, hogy ezt künnieb-
ben be csepegessétec az emberec füvé-
be, De egiebb dolgoknac most bekét
hagyuan, csak azt akarom deel finnél
vilagosban megh mutatni, hogy nektec,
az ti Hitetec szerént, oly priuilegiomo-
toc, fellieb valo szabadlághatoc vagion,
hogy hitetekkel kötöt foghadástoc
megh tartására, egy mak semnyre sem
köteleztetec.

It az

L E V E L.

54

It az ielen valo fő emberec köz-
zül, eggik nagy kaczeit úte, es monda,
Emberleghemre mondom hogy ha ezt
megh bizonytod, sokaknac megh künni-
byted lelki ismereteket: De véghyg
akariuc hallani beszédedet.

Igy kezdé azért sauat az Papista
ember: Legh először is vgimond, az Ti
fő tanitótoc fegyuerét kapom, es azzal
verem által az mi ragalmazoinc nyel-
uet: Mikor azért Luther a csukliat, es *Capitale*
kapat farba rugha, es az ő szerelmes *facinus*
Apaczaiával Catús azzonial az Apacza *id fuit*
fatiolt el vetteté, es hitec, foghadásoc *in xta le-*
ellen, egybe fürec az leuet, furdallia *ges Im-*
vala az Vy profetat lelki isméreti, mert *perij.*
iol tuggia vala, hogy még csak az ter- *Cod: &*
mezet szerént valo igazsághnac törüenie *ff. de E-*
szeréntis, tartozic ember megh állani a *piscop: &*
mit foghad Istennec, sőt még ellen- *Cleric:*
seghénekis: Más felől, lártia vala, hogy
mind ő, 's mind az ő hölygie, hituel,
foghadásával kötelezte vala maghat az
Istennec, hogy házasságh nekül, tiztan,
es minden förtelmességh nekül elné nec
mind holtygh, mely foghadást, meghis
tarhattiac vala az Istennec seghitsegé- *Lásd az*
uel,

könvetkö- uel, es a zent Lélec malaztiáual, a mint
Z. Palbol, mind pedigh az Atiafiaknac
tulaidon vallafokból: Hogy azért lelki
ismeretinek sebeit, imygi, amugy, be ha-
lolna, egy csapással, mind az esküvéf-
nec, mind egiéb kötelellegeknec ereiét
le vagha, es sok helien irasiba azt ta-
: a, hogy az kereztien ember, Chri-
stul által, minden törüenitül, még az
Tiz parancsolattulis meg hűbadyttator,
Vgi hogy, semmire nem köteles egiéb-
re, hanem csak arra, hogy higgien
Christusba, mely Hit által, magához
kapcsollia a Christus igasságot, es vgy
megh tiztittatic, hogy semmi bűne nincz
immár annac, a ki hisen Christusba.

Hogy pedigh ezt tanicsá Luther,
ihon vannac az önnön saiat köniuei,
mellieket ti maghatoc Wittembergába
nyomtatattoc, es halliatoc ezekből, az
Tom: 6. önnön saiat: *Christianus proprie desi-*
lat: Vult: nitus, est liber ab omnibus legibus, nullam
per Ioan: prorsus habet legem, sed est supra legem.
Lufft, e- Et peccatum: Itaq; tota Lex simpliciter,
dito an- siue Ceremonialis, siue Decalogi abrogata
ne 1554. est Christiano. Quare si te tangit pecca-
tum,

tum, si perterrefacit mors, cogita vanum In cap: 2.
esse spectrum, diaboli illusionem, ut certe ad Gala:
est; Reuera enim, nullum amplius est pec- fol: 309.
catum, quod quotidie confitemur in Sym- 315. 350.
bolo, cum dicimus, Credo sanctam Eccle- 351.
siam Catholicam, quod nihil aliud est,
quam si diceremus, Credo nullum pecca-
tum, nullam mortem in Ecclesia esse. En-
nec pedigh az tudománnac fő fonda-
mentoma az, hogy csak az Hit elegh-
séges az űduósséghe, kiből nyuán kö-
vetközic, hogy semmi egiéb az Hitnél
nem hűkséghe ad űduósséghe, mert
ha valami egiéb hűkséghe volna, nem
lehetne eleghséghe csak az Hit egie-
dül: Ha pedygh semmi egiéb az Hit-
nél nem hűkséghe az megh igazulá-
ra, es az űduósséghe, kerléghe nekül
sem az Hittel kötöt foghadáloc, sem
egyéb törüeniec megh tartása, nem
hűkséghelec ezekre. Es ezt vgian nyl-
uan tanitria Luther, mikor azt iria, hogy Tom: 1.
ha valaki az Hittel eggiüt, hazas tárlat Vitt: edi:
felebarattianac megh förtöztetiis, de 1545 per
vgian nem vétkezic, Söt a mely köni- 10: Lufft.
uet az Babiloniai foghásgrul ir, abba fol: 372.
ennihanikor mongia, hogy ha hunte Thesi 10.
akar-

M A S O D I K

parado- akarna sem karhozható a keresztién em-
xa in ber, hanem ha nem akar hinni, mert
Papatu. semmi egiéb nem karhoztattia az em-
bert, hanem az hitetlenség: Ezek pe-
dygh mind nyíltan követköznék, ha az
Hit eleghéges az űduósséghre:

Calu.lib: Vgian ezen tanittia Caluinus,
3.cap:19. mikor azt írta, hogy abban aál az ke-
num: 2. resztieny szabadság, hogy a mi lelki ís-
meretűnc, magha alá vessé az törűent,
az törűennec minden igazságarul el fe-
letkezzec, es az cselekedetre semmi
gongia ne legyen, *Nulla operum ratio*
habeatur, hanem az törűennec, még
emlekezetitis el haggia, es az cseleke-
detekrűl való gondolatot, mindenestűl

Lib: 3.c. félre tégie: Vgian ezen Caluinus aztis
24.nu.6. tanyttia, hogy a ki egyker igaz hitbe
Beza, a- vagion, azt soha el nem veheti: Ha
lij. azért semmi gondunknac nem kel len-
ni az törűenibe szabot cselekedetekre,
mi szükség eskűesűnket meg álla-
nunc? Ha a ki egyker hisen, soha ki
nem esik az Istenec keduebűl, Tehát
akár meg seghiem, akár be teillies-
csem hitemet, vgian egy aránt való se-
relmes fia vagioc az Istenec: Vegeze-
tre,

L E V E L.

50

tre, vgian ezen Caluinus, meg akar-
uán mutatni hogy szabad az Papoknac, *Lib. 4.c.*
Baratoknac hitec es foghadásoc ellen, *13.n.21.*
agias társot keresniec, imigien föl, Ha
minket vgimond, az Christus kereszti,
még az Isten törűenyénec atkatulis
meg mentet, mentűl inkább még sa-
baditot effele külső kötelesegektűl?

Ezekbűl io Vraim meg ertheti-
tec, ki aggion okot, es szabadságoc, az
hittel kötöt foghadásnac fel bontására:
Ebbe pedig az elő hozot tudománi-
ba, Ti sem szabadhattoc el semmikép-
pen Luthertűl, es Caluinistul, kit hogy
nyíltan meg ercsetec, meg kel vizsgál-
nunc fundamentomat az elő hozot tu-
dománnac:

A Ti vallastoknac azért fonda-
mentoma, abban aál, hogy tartozic ki-
ki magha felűl bizonyoson el hinni,
hogy ő az Istenec keduebe vagion, es
az örök életre választatot, Sőt minniá-
ian vgian azt vitattiátoc, hogy csak ez
az űduósséghes Hit, Mert miképpen
hallom hogy Magyar orfághba azt mon-
giac sokan, hogy az Hit es Eskűes,
két féle, eggyec kereskedű, es az másik
Igaz

Igaz hit, Azonképpen tiys azt mon-
giátoc, hogy az kereztien emberbe, ket
féle hit vagion, Eggic *historica*, mel-
liel hisuk azokat a mellicet az mi Vrung
cselekedetirül, es az Apostoloc forgho-
dásarul oluafunc az irásba, Másik *Iusti-*
ficans igazito hit, es ez az, melliel em-
ber bizonnial hisi, hogy ő, Christus
altal, keduébe vagion az Istennek, es
örök életre valasztatot: Efébe voué pe-
digh nem csak Luther Marthon *in cap:*
22. Genes: es egiéb heliekennis, a mint

Schluss: Schlusfelburgius Lutherista Superinten-
ti: 1. The- dens bouón megh mutattia, de Calui-
ol: Calui: nusis, hogy ez az batorkodás semmi-
Arti: 15. képpen helien nem maradhat, ha az hit
fol: 50. kiüül, az Isten törüeniénec megh tar-
tálais búkséghe az üduösséghe, es azért
Calu: lib: iria Calvinus, hogy *aut omni spe Iustifi-*
3. cap. 19. *cationis excludimur, aut a legis Iustitia*
nu: 2. *solui nos oportet, & sic quidem, ut nulla*
prorsus operum ratio habeatur, auagy ki
rekeztetünc vgimond telliességgel az
megh igazulálnac remenfeghétül, auagy
az törüénec igazlaghitul, vgy megh
odoztatunc, hogy az cselekedetekre
semmi tekyn tet ne legien, Mert a mint
vgia-

toc az Isten parancsolatit, a kutban ka-
kadna kötele bizakodastoknac: Ha pe-
digh az megh igazuláfra nem búkséghe
az Isten parancsolattiánac megh tartása,
tehat az Esküvés nec fel bonthatatlan
kötelefféghe sem búkséghe, Es így, a
ti Hitetec fundamentoma kerént, finte
mint Luther Marton megh seghette
Istennek töt foghadásat, vgy tiis, min-
den köteleffégheket szabadon fel bont-
hattoc:

Ezeket kerelmes ALVINCZI
Vram, en oly rettenetes fiu dobogás-
sal halgattam, hogy csak az korszagh
nem ütöt el segienletembe, esembe
véuen, hogy az mi tudomaniunc fon-
damentomibol, efféle köuerközö dol-
ghokat, tettetes fynnel hozot vala elő
az Papista ember, es nemis tudoc vala
ezekre kerec valással megh felelni, A-
zért menteni akarom vala maghamar,
hogy most, mind ezek nec megh rof-
talására nem érkez né, De io kerem-
clémre elő folla egy a fő emberec köz-
zül, es monda.

Soha bizony ezeket en így által
nem

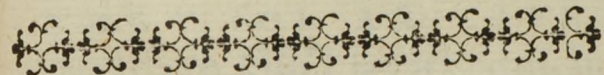
nem láttam mint most, es immár vé-
sem esembe, hogy sok meltatlan dol-
ghot foghnac az Papistakra azok, a kik
az maghoc fenneyet, másra akariák ken-
ni: De ideie el mennűnc, Isten hoz-
zátoc: Es velle egietembe minnyaian
el kezdénec oßlani.

En latuán hogy el akarnac vala
menni, megh bizakodám, es hogy tel-
lielleggel cserbe ne maradnec, nagy ba-
tor fõuál kezdém kialtani: Halgassá-
toc megh io Vraim az en feleleteme-
tis, Es miuelhogy halgatni nem akarác,
nagy protestatiokkal kezdéc kialtani,
hogy Enym az mezeo, En az bay viuo
helien maradoc, es ez okon, enym az
gõzõdelemis, kin minniaian nagy ha-
harat üténec, es en csak egiedül mara-
dóc:

Igazán mondom kegielmednec,
Tiztelendõ ALVINCZI Vram, fe-
gienletembe, es haraghomba, vgian
téptem a szakállomat, es nem tuttam
mit miuelni, Véghre iuta esembe, hogy
az Te kegielmed bölcz Tanyto féki
eleybe vellesem mind ezeket, es Te ke-
giel.

gielmedtül váriac mentül hamaréb va-
lo feleletet, Mert bizoni Vram, ha ezek
ebbe maradnac, az egész *Ministerium*,
nagy gyalazatba esik miattoc, kit az *El*
Schadai Vr Isten el tauoztasson töl-
lűnc.

Tarcsa, es vilagosycsa megh az *Ie-*
hona kegielmedet, Nemes es böcsülle-
tes ALVINCZI Vram.

Post Scripta.

E Orómest erteném kegielmed-
tül, mint kellien azt ertenűnc a
mit enekleni fõktuncmagiarul,
az haz negyuen ötödíc Soltar-
bol. *Mert õk megh halnac, es mind fõl-*
de lesnec, az földiekrül megh sem emleke-
nec, &c. Minap nekem ez ellen azt ve-
té sememre egy Papista ember, hogy
a Soltárba sincz az, hogy *Ez földiekrül*
megh nem emlekeznec, hanem ezt mi tõt-
túc hozza, hogy a fentec kõnõrghélet
el rontanoc: Es az Augustana Con-
fess.

M A S: L E V:

fessio Apologiaia *Art:21.* Sőt Caluinu-
sis *Lib:3. Instit:cap:20 num:24.* megh val-
liác, hogy a Zentec menyorsághba,
imadkoznac közönséghesen az vitezke-
dő hiuekért, kit nem miuelhetnéne,
ha az földiekrül megh sem emlekez-
néne. Ezt kegielmed csak egy fo-
uál feycse es magiarazza
megh ennekem.

HAR

H A R M A D I K

L E V E L.

MINT TANI-
CSAK AZ PAPISTAK,
HOGY IOB AZ PAPNAK
hazasságh kiűül latorkodni, hogy
sem hazas tarshoz kötelez-
ni maghat.

Az Vr mezeienek, es Chri-
stus csürinek, vigiazo kerü-
löienek ALVINCZI PE-
TER Uramnak.

Z ketelenséghnec gőzhe-
tetlen ereie, es lelkem
csendességhenec fel habo-
rodor habia viben arra,
H4 hogy

hogy sokszor kellesték az Te kegielmed
örüendetes, es bekeféghes nyugodalmit
felbe fakasztanom, es fel fáuarnom le-
uelem által: Es iollehet csembe véuen
az kegielmed hozzam való keduetlen
voltat, az elébbi irasomra valo halgha-
rásból, de az közönféghes ionak buz-
gho fereteti arra vifen, hogy orczám-
nac megh veressüleséuelis, az Te kegiel-
med io teczését, es oktatását, fúntelen
fomiuhozzam, es forgalmatosonnis ké-
riem: Azért, mentül keueseb fíoual le-
het, megh irom kegielmednec, mine-
mü befelgetésem történéc, ez el mult
napokba, egy Papista emberrel: Vgian
az Istenértis kérem pedigh kegielme-
det, hogy mind az előbbi leuelemben
irt dolgokrul, mind az mirül most irok,
derék, es fundamentombol valo tanu-
ságot aggion ennekem kegielmed, Mert
ha efféle dolgokba, melliekkal legh in-
káb giúltettiüc mi az Papistakat, egy-
feris, masoris hazughságba maradunc,
azon félec, hogy vgian földhöz verne,
es láboc ala tapodnac apronkent ben-
nünket az Papa katonáy.

Minap azért a haz elöt befelget-
uén

uén ennihany fő emberrel, méne elő
egy alkoholmas köuer nyaku pilylles Pap,
es monda mingiart egy az ielen valok
közzül, Vallion ez valaha nem hayté
tilalmasba az Castitas mellet?

En erre azt felelém, Miért nem
haytana, hisem ő csak arra kötelezte
maghat, hogy soha iambor házassá-
got nem véssen? Mert ha ezt ekkorágh
nem tuttaroc io Vraim, azt tanyttiak a
Papistac, hogy csak az ő Nyrt, kent
Papoc megh ne házasságiéc, am bár bo-
krostul tarcsa a safarinakat, miuelhogy
ők, a zent házasságot, tisztátalan élet-
nec neuezic, a mint megh teczic az In-
nocentius, es Syricius Papa Decreto-
mibol.

Distinct:

82. Can:

2. § 3.

Nem tuttám, tehát ielen volt egy
Papista ember, es elő folaluán monda,
Ves vakot Predikator Vram, Bezzegh
nagy ám ez egy nec: De a mit réghen
oluaftam vala, azt naponként meghis
tapasztalom, hogy sokkal künnieb az
eghek csillaghit, bizonios fámba fog-
lalni, hogy sem az Luther Predikatoroc
semtelen hazughsághit megh famlálni:
Es ám bár kegielmednec Predikator V-

H s

ram,

ram, mentéghe légien, de azok a kik tuduán, lelki ismeretec ellen, illien dolghokat költöttec, nem tudom mint aduac sámor Isten előt: Es ha leherne, kúrthöz, es Trombitához hasonlo fual akarnám errül az éktelen hazugsághrul le venni az aál orczát, hogy mind ez világh ertené, minemű megtatlan rutsagokkal mocskolnac minket az Aniazentegyházbol ki allot, fakadás szerző Tanitoc.

Erre en azt felelém, Szerető Vram, ighen fen foghád az dolghot, félek rayta, hogy ha ighen fen heaf, el fedül az feied, es a földrül feded fel maghadat.

Egy pedig az fő emberec közzül monda, Halgassuc véghigh Predikator Vram az Papistac mentégheit, es neuertkezzünc rayta.

Igy kezdé azért el befédet az Papista: Oluastam nem egyser, es az többi közt, amaz rekelletlen Magiari Istuannac, az orfágh romlása okairul itt rof kóniuebe, hogy az Papistac azt tanyttiac, hogy iob az Papnac kesefan iarni, hogy sem iambor hazasághban élni.

Magia-
rifolio
146.

élni. De ezt, sem Valentia, a kin Magiari akadoz, mint az bolha az orozlánion, sem senki az Romai Ecclesianac fiai közzül, illien formán nem tanította: Mert az Tridentomi Concilium, es *Trident:* az egész Romai gőlekőzet, az Hassághot, *Sess: 24.* Zent, es tiztaságos *Sacramentomnac cap: 10.* fentéghe nec valliác, Vgy annira, hogy még az Papok hazasághátis (mikor igaz hazasághban élne, mint Görőgh orfághba, holot az Papságh előt valo feleségheuel, iambor hazasághba elne az Papokis, noha ottis Papságha vtán, senki Vyonnan meg nem hazasodhat, a mint Hieremias Custanczinápoly Patriarcha bizonylághot téken errül) *In Respō-* tizta, Zent, Isten előt kedues dologhnac *fi: edita à* híssuc lenni, es azokat a kik külömbet *Socolo-* tanytnac, Eretnekek nec itylliuc. *nio fol:*

E mellet azért, aztis tanyttuac, *351.* hogy miképpen az ember, minec vtánna Hituel, es foghadásuál feleségéhez kötötte maghat, nem szabad annak vtánna félre tenni feleséghez, es mashoz kötelezni maghat, hanem, ha fel töt, iadczaniis kel, es valamygh áfo, kapá el nem valasztia iambor hazas tarsátul, mind

mind addygh velle túrión : Azonkép-
pen, minec vtánna az ember hitiuel, es
foghadásuál arra kötötte maghat az
Istennec, hogy mind holtygh hazasságh
nekül, es minden testi buiaiágh nekül
él, auagy, (mint az Görög kalugierec
cselekefnec, a kik nem Baratoc) azt
fogadgia, hogy iambor hazas tarsánac
halála vtán, mind holtygh hazasságh ne-
kül, es tiztán él, Minec vtánna mon-
doc az ember erre kóti maghat, annac
vtánna, fel nem bonthattia io kedue-
ből ezt az kötelefféget, Mert az Istén-
nec ador foghadás, es Hit, nem lagiab-
ban kötelezi az embert, hogy sem az
azzoni emberhez valo esküvés. Akár
mely alá valo műnec czehibeis oly fá-
badsságh vagion, hogy senkit az meste-
rec közibe nem foghadnac, hanem ha
maghára véfi eois azt az terhet, melliet
viselnec minniáian az ő rendin valoc,
Ha azért megh csak ezeknekis fáb-
ad efféle töruent fábni, melyre kötelefec
az mester emberec, Mentül inkab fá-
bad az Aniazentegyháznac azt rendel-
ni, hogy senki az Papsághra ne emel-
tesse ki hazassághnekül nem akar élni?

Annac

Annac okaért, miképpen ha vala-
ki, iambor házasság tarsánac adot hitirül
el feletkezuén, mást véssen, nem iam-
bor házasság társ az a kit másodszor véssen,
hanem, a zent házasság törésbe, lator
társ, Szinte vgy, mikor az Istennec adot
Hit vtán, házassághni akar valaki, ha fin-
te az Istennec tót foghadása ellen, megh
esküfiki valamely fémelliel, nem ha-
zasság ez, hanem testi förtelmességh,
a mint eleytül foghua, mindenkör nyl-
uán tanítottac az Apostoli Zent iam-
bor Ariac.

Halhacza mityr errül Z. Agoston, *August:*
Lapsus a Castitate qua vouetur Deo, adul- Tom: 4.
terius peior est: Es ismet: *Qua vouerunt de Bono*
continentiam, nubere eis nec licet, nec ex- Viduit
pedit. Quod licebat antequam vouisset, cap: 11.
cum id se nunquam facturum vouerint, non Tom: 6.
licebit, si tamen id voueat, quod vouendum lib: 1. de
fuit, sicut est perpetua Virginitas, conti- Adulter:
nentia post experta coniugia, solutis à Coniug:
vinculo, vel vouentibus ex consensu: Hac cap: 15.
ergo qua rectissime vouentur, nulla condi- Es 24.
tione rumpenda sunt: Es ennec illien *De bno*
okát aggia. Si enim ad offensionem Chri- Viduit:
sti pertinet, cum membrum eius fidem non cap: 11.
seruat.

seruat marito, quanto grauius offenditur, cum illi non seruatur fides in eo, quod exigit oblatum, qui non exegit offerendum? Gonozb vgimond, az Istennec ighyrt tiztaságh ellen vetkezni, hogy sem az hazasághot megh seghni, mert ha elene vagion Christusnac, mikor az ő thagia megh nem állia az ő hazas társá-
nac adot hitit, mentül inkább megh bán-
tia őtet, a ki tulaidon ő maghánac töt

Tom: 8. foghadásat fel bontia? Masut azt iria,
in Psal: hogy ha az Apácza férhez mégien,
83. Titu- Christus hazaságánac rontoia lehen
lam. *Sanctimonialis si nupserit, Christi adul-*
Cypr: De tera reputabitur. Z. Cyprianus Martyr
habitu pedig, Ha a Christusnac fentelt ház
Virg: ca: férhez mégien vgimond, Christus ha-
4. nu: 72. zaságánac rontoia lehen, *Christi adulte-*
ra est, non marita: Es vegezetre Arani
Chrysost: háiu Z. Ianos így yr. *Etsi nuptias bonas*
ad Theo- esse confitemur, tamen Angelorum societa-
dor: la- ti semel iunctum, uxoris laqueis implicari,
psum. adulterij crimen incurrere est: Et quam-
uis hoc ipsum, frequenter tu Nuptias vo-
ces, ego tamen & adulterio tanto peius af-
firmo, quanto melior est mortalibus Ange-
lus. Noha vgimond, ionak valliuc az
hazas-

hazasághot, de minec vtánna az Angia. *Ezent ta-*
li eletnec tarsaságába attad maghadat, *nyttia Z.*
az vtán feleséghnec teórybe kötélőzni, *Pal: 1. Ti*
nem egyeb, hanem hazaságh rontás: *moth: 5.*
Es noha te ezt hazasághnac neuezed, *v. 11.*
de én, még az hazaságh töresnélis an-
niual gonosbnac itylem, menyuel bő-
csülletesb az Angial az halando em-
bernel.

A több réghi kereztien Doctoro-
kis nyuán iriac, hogy a ki maghat a Z. *Palis*
házassághre kötelezte, Christusnac ie- így sol,
gies markáia, es hazas társa löt: Z. *Cy- 2. Corin:*
rillus, Eudociat es Pulcheriat, az Cia- 11. v. 2.
har hughait, kik házassághet fogadtac
vala, ennihánykor hitá, *Sacras, Castissi- Cyrillus*
masq, Christi sponsas Christusnac Zent, *lib: 1. ad*
es tiztaságos egiesinec: *Tertullianus Reginas.*
pedigh imigien sol a házeknek, *Nupsi- Tert: De*
sti Christo, illi tradisti carnem tuam, illi Velan:
desponsasti maturitatem tuam: Christus *Virg: ca:*
iegiese löttel, neki attad az te testedet, *16. Et li:*
neki iedzetted férhez menendő ifjusá- *1. ad V-*
ghodat: *Victor * Vricensis* iria, hogy *xor: c. 4.*
mikor Maxima neűű ház, *Martinia- nu: 25.*
nusnac attack volna, be menuén agias **Victor:*
házokba, így solla a ház, *Ego Marti- li: 1. Per-*
niane sec: *Vad:*

H A R M A D I K

*niane frater, membra mei corporis dedi-
caui, nec possum humanum sortiri coniu-
gem, habens iam caelestem sponsum.* En
vgimond, Atiamfia, az en testemet Is-
tennec fenteltem, es nem lehet immár
földi hazaságom, miuehogy mennyey
iegiesem vagion. Optatus Mileuitanu-

*Optatus
lib: 6.*

sis fienekre veti az Donatistáknac, hogy
az Christusnac fentelt Apaczac fatio-
lát, es fedelét le vontác, *Spirituale hoc
genus nubendi est, In nuptias domini ve-
nerant professione:* Lelki hazaság ez
vgimond, es foghadásoc altal, immár

Vide Pa- az Vrnak hazaságába iutottac vala: A
melium, töb reghi Doctorokis vgian ezent ta-
in loc: ci- nittiac.

*tar: Ter-
tullia:*

Syricius Papa a kit Ti giakran ra-
galmaztoc, soha nem mondotta azt az
hazasághrul, hogy a ki abban él, nem
lehet kedues Istennél, hanem csak azt
mondotta, hogy a mely Egyhazi em-
ber, hiri es foghadása ellen hazasodni
akar, nem hazaságba, hanem lator-
ságba, faytalan Istentelenségben él,
mert az ő első foghadása nem fienuedi
hogy igaz hazaság lehessen az ő fay-
talanágba, miképpen ha feleségéhez
volna

L E V E L.

65

volna kötelezue, nem fienuedne ez az
kötelességhez hogy Vyob hazaságra men-
ne:

Egyk az ielen valo fő emberec
közül elő folaluán monda. En ezt
ennyre Bizoni nem erttetem, es ha csak
ez az Ti vallástoc, nem gyalazhatom
ezt tellieséggel, mert nagy a fabad a-
karatbol lőt ighiretnec ereie, Es mi
közünkis sokan fel foghaggiác, hogy
Pinteken húst nem éfnek, auagy hogy
bort nem iznak, es ezt vgian tekelle-
tesen meghis álliac, Es igazán mon-
dom, hogy en megh nem foghatom
elmémbe, miért volna fabad a Papnac
foghadása ellen megh hazasodni, es az
hazas embernek nem fabad foghadása
ellen mas hazas társat keresni, kiualt-
keppen ha azt el hífüc, hogy az Ha-
zaság nem Sacramentom, a mint el
hífüc az Atiafiac.

Az Papista ember visont elő fol-
aluán, monda. Vgy vagion, hogy az
mertékletes elméü embereknéc elegh-
séghez volna, az eddygh valo feleletünc:
De miuehogy az Vy Prädikatoroc, az
Christus pártosi, ighen fel rörlöttéc
hom-

homlokokat az igazság ellen, minden orczátlan ellenkezésekre, ne talám ha illien künnien el mennénc e mellől, kialtanának, hogy nem töttűnc eleghet nekik: Azért hogy az egiűgiűknec, ez ellen vetésből támat lelki bethegységheket, es kerelkedéseket valoba megh oruofoiliuc, Azt mondom, hogy noha latrul, Istentelenül cselekedés az Egyhazi ember, ha foghadása ellen, safarinaiaual latorkodic, de mind az által, sokkal nagioob vétkek vagion azoknac, a kik, nem csak saytalanfághba élnek, de annac fölötte, valamely gonof semélyhez vgian hittel kötök maghokat, fin-te vgy mint a hazafághba fokot lenni, es feleséghecz gianánt tartiác az ő lator társokat.

Ezt hogy nylyuán megh bizony-csam, rekincluc megh előfr zent Ambrusnac egy fep mondásat, ki így yr

*Ambros: egy helien, Aliam uxorem querere, cū
libr: 1. de habeas tuam, crimen adulterij est, hoc gra-
Abrahā
cap: 7. uis, quod putas peccato tuo auctoritatem
lege querendam, Tolerabilior enim est si
lateat culpa, quam si culpa usurpetur au-
thoritas.* A ki vgyimond hazas ember lé-

uen,

uen, más feleséghecz véfen, hazafágh törésnec vetkébe esik, es anniuál nagioob vetekbe, hogy az ő bűnénecc eröt, es meltofághot keres a hazafághnac törüeniéből, Mert türhetöb volna az gonofágh, ha titkon volna, hogy sem mint mikor az veteknec böcsülletes fint keres az ember, es azért mongia amaz Poëtais

*Simpliciter pateat vitium fortasse pu-
sillum,*

*Quod tegitur, maius creditur
esse malum.*

Ebből a Z. Ambrus mondásából ki tezcic, hogy noha a titkon valo hazafágh törés ő maghába fölötte nagy vétec, de sokkal nagioob vetekké léfen, ha az ember az hazafágh törésre, vgian hittel kötelezi maghát, es az hazafághnac gialazattiat, hazafághnac finiucl akaria el palastolni, es be fodözni:

Hasonlo képpen mondom enis, hogy valamikor az Egyhazi ember, cselekedetiuel, vagy fandeakáual saytalan-kodic, akár titkon, akár nylyuán, nem csak fertelmefléghbe vétkezic, de vgian *Sacrilegus* zentlégh törö léfen, miuel-

I a

hogy

Contra hogy az Istennek fientelt semélt meg
Sacerdo- förtözteti, es annac okaért melto ez
tes Cöcu- világh ferentis nagy büntetésre, es az
binarios egyhazi törüeniekbe, sok büntetésit ol-
Leges Vn uassuc efféle faytalan semelieknek, vgy
garia vi- annira, hogy reghenten, az nylyuan valo
de, In De faytalan Paptul, mégh zentséghez sem
cret: Co- vala szabad venni vtolso fűkség kiüül,
lom: li: 1. a mint oluassuc **Cap: Vestra, Cap: Vlt: de**
c. 67. li: 2. *cohabitat: Clericor: & mulierum.* Et **Cap:**
c. 4. 9. 10. *Nullus, Cap: Prater,* holot mégh aztis tyl-
Sublatu tia az Aniazentegyhas, hogy az fayta-
hoc pra- lanságban heuerő Papnac, Míse mon-
ceptum dáfat se halgassác az hiuec.
censent. Noha azért ez így vagion, de mind
plerique, azon által sokkal inkább vétkezik az Pap,
ut Valēt: mikor nylyuán, valamely semélyhez kö-
3. p. qu: 5. ti maghat, es azzal meg esküduén, a
p. 3. Soar: zent hazaságynac sine alat latorkodic,
Disp: 18. hogy sem ha *si non castè, saltem caute*
Seēt: 1. de egiebec batrankozása nekül, titkon vol-
Sacr: in na lator: Mert mikor meg esküfic
genere. valamely semélliel, mint az hazaság-
Cör: Na- ba sokot lenni, miuelhogy a mint
uar: c. 25. mondám, az előbbi kötelelőség miat,
nu: 8. cap: nem lehet ezek közt igaz hazaság,
22. nu: 4. nem az hazaságynac tizta eletyre, ha-

nem

nem a zentség törésnek fertelmessé-
 ghére köti maghat hitiuel: Annac oka-
 ért, a mint Z. Agoston mongia, hogy
 iob az azzoni embernek innep nap fon-
 ny, hogy sem faytalanul tanczolni,
Melius quis faceret in agro suo aliquid
utile, quam in theatro seditiosus existeret,
Et melius femina Iudeorum lanam face-
rent die Sabathi, quam tota die impudice
saltarent. Es a mint masut ezen Z. A-
 goston mongia, *Si tantum dominetur*
iniquitas, ut non innocentia, sed potius
peccatum eligatur, satius est incertum de
futuro Adulterium, quam certum de prae-
senti homicidium. Ha annira vralkodic
 az gonosság vgimond, hogy a bűnök-
 be kellien valasztani, Meltob az iöuen-
 dő üdőben valo, bizontalan hazaság
 törést valasztani, hogy sem az ielen va-
 lo bizonios gylkossághor: Mely mon-
 dast Z. Agoston azokrul az Azzoniok-
 rul monda, a kik Romaba meg ölik
 vala maghokat, az Gottusoc be roha-
 násakor, feluén attul, hogy az barbaru-
 sokrul förtelmességhre ne vitetnének:
 Azonképpen enis azt batran mondom,
 hogy noha Vtalatos, es őtök karhoza-

August:

Tom: 9.

libro de

decem

chordis

cap: 3.

August: 1.

de Ciuit:

cap: 25.

HARMADIK

tra méltó az Egyhazi semelynec akár
mely titkos saytalanfághais, de azért, ha
vgian lator akar lenni az Pap, iob hogy
titkon latorkoggiec botrankozás nekül,
hogy sem nyuán: Es a két gonof köz-
zül, nem oly gonof, es nem oly nagy
bűn, ha hittel valo köteleffégh nekül
latorkodic, mint ha, nem csak lator-
kodic, de ennec fölötte, az Egyhazi
rendnec, es a zent hazaffághnac giala-
zattiára, hitiuel kötelezi az latorfághra
maghat, es hazaffághnac neuezi az ő
fertelmességhet, holot, a mint megh
mutatám, a ki az Istennec kötelezte
maghat, finte vgy nem adhattia fele-
seghénec testét, mint a kinec feleséghe-
vagon, mas azzoni emberhez nem kö-
telezheti ő maghat.

Es bizonyára el almelkodom ray-
ta, minemű nagy vakfághra iutottac
most az emberec, azt itiluén, hogy az
Istennec tőt foghadás ellenis, hazaffá-
ghra adhattia maghat az Egyhazi em-
ber, holot, még az poghaniokis, csak
az természetnec, es emberi okosságh-
nac vilagossághabolis azt megh ertet-
téc, hogy a ki egyfer az Istennec arra
kötöt-

LEVEL.

68

kötötte maghat, hogy testi gőnőrfégh
nekül, tiztan él, annac nem szabad fel
bontani ighiretit: Ez okon, ha vala-
mely Vestalis fűz leáni, saytalanfághba
talátratot az Romaiaktul, eleuenen
mingiart el asattac ötet, sőt, még csak
mikor efféle dologhrul velekedés veltis
felöllőc, ottan mingiart vadlottaknagy
erőssen, es forgalmatoson megh vizsgál-
tac, ha valamit saydithattac hozza, vgy
annira, hogy a mint a Seneca *Declama-
tioijba* oluassuc, nagy erőssen be vadlac
az tanaczba azt az Vestalist, a mely ezt
az egy verset irta vala

*Fœlixes nuptæ, moriar nisi nubere
dulce est.*

Bodoghoc az meniec, megh hal-
liac ha nem gőnőrféghes az fer-
hez menés.

Ha azért az poghanioc ezt cseleked-
tec, mentül inkább fűghféghes hogy a
kereztien ember, alhatatoson megh tar-
cá a mit Istennec foghad? Bizoni a
ki szabadfághot ad az Istennec tőt fogha-
dásnac fel bontására, erőtlenné téfi az
embereknek valo foghadástis, mert igaz
mit Cicero reghen mondott, *Fide er-*

H A R M A D I K

Cic: 1. de ga Deos sublata, statim fides erga homines

Nat: sua sponte concidit, Mihent vgimond, az

*Deor: Istennec adot hit fel bontatic, ottan
mingiart az emberekhez valo hiuségghis
ön kinnién le omol: Annac okaért*

Euse: lib: okoson cselekedec Constantius Chlo-

1. de vita rus, az nagy Constantinusnac Attia, mert

Constan: megh akaruan probalni kikhez kellene

ca. 11. So- neki bizni, latuan hogy foka kereztié-

Zom: lib: nec valánac az ő vduarába, azt paran-

1. ca: 6. csola, hogy a kik velle egietembe az

baluáni Istenekeket nem akarnac imadni,

mingiart ki takarodnánac vduarából:

Sokan azért az feiedelem kedueért, hi-

teket megh thagadac, nemelliec pedig

inkab akaránac az vduar nekül el len-

ni, hogy sem ezt cselekedni: Mit mi-

uele Constantius? El úze azokat a kik

megh thagadac az Istent, es nagy bö-

csületbe tartá az alhataros kereztiene-

ket, Mert vgimond, nem lehet az em-

bernec hiuh, a ki nem hiuh az Istennec:

Sigon: li- Theodoricus Arianus kiralis, megh ert-

bro 16. de uén hogy egy kedues folgháia, az ő

Imp: Oc- kedueért Arianussa löt volna, által veré

cid: ötet hangiaraua, vgian azont monduán

a mit Constantius mondott vala. An-

nac

L E V E L.

69

nac okaért, mikor az Persiai Kiraly.

Hormisdas kyftetne hogy el állana az

igaz Hitrül, azt felelé neki, *Nec Iustū Theodo-*

est est ō Rex, nec utile tibi, quod impe-

ret: lib: 5. ras, nam qui didicerit Deum contemnere, Hist: ca:

ac negare, multo facilius contempnurus est 39.

Regem., Nem hasnos vgimond neked

a mit kiuans, mert a ki az Istent megh

veti, az kiralt sokkal künnebbén el

arullia: Mely dolghot, nem fűkséggh

az mi üdönkbe, mefünnen vót példák-

kal megh erőssyteti:

De hogy immár be feiezzem be-

sedemet, nylua ha az emberec közt va-

lo foghadások tartozunc megh tarta-

ni, es még az áros emberec köztis,

tiztefféghe es hitele vestet az, a ki megh

nem állia a fizetés dolghaba, a mint

maghat kötötte, kerséggh nekül, a kiaz

Istennec ighyrte tiztasághat, es neki

sentelte testét, tartozic embere lenni

ighiretinec.

Ezeket mikor en mind véghygh

halgattam volna, mondec: Három oka

vagion, miért nem tartozic az Pap megh

tartani ezt az ő foghadását: Első az,

mert errül az foghadásról nincz paran-

I s

cso-

csolat, Azt pedig tuggiuc, hogy nem kedues Istennél, valamibe parancsolat kiűl akarunc eo néki kedueskédni: MASODIK az, mert az emberi giar-losághatul lehetetlen dologh az, a mit az Pap foghad, tudni illik, hogy az Test, test nekül legien: Harmadic az, mert ha finte az Istentől csudálatos ayandéka volnais az ember nec az tizta eletre, de vgian bolondság volna erre kötelezni maghat, valamygh az Isten bizonioson megh nem ielentené, hogy az embert efféle ayandékkal megh latogatta legien: Annac okaért, nincz semmi ereie, es kötelefféghe az Papok foghadásánac.

Egy az ielen valo fő emberec köz-
zúl, nagy fő csauarghatafauual monda,
Bezzegh Predikator Vram megh bo-
csas, de ebbe nem értek eggiet veled:
Mert en a zent irasbol azt ertettem,
hogy az Vr Isten, az ő néki tót fogha-
dásokat iauallia, es azt kiuánnia, hogy
Az vo- ezeket tekellatesen be telliesicsuc, a
tumok- mint oluassuc *Isaia 19.v.21. Psal:75.v.12.*
rul. *Ecclesi:5.v.3. Deuter: 23.v.21.* Annac fő-
lötte, aztis fel talállic, hogy szabad fog-
gha-

ghadást tenni oly dolghokrul, mellick-
rül nincz parancsolat, es az foghadás
vrán, tartozunc ezeket be telliesyteni,
mert így bol az Vr Isten eggiút, *Mikor*
valamit fogacz, vgi mond, az te Istened- Deuter:
nec, ne késsel be telliesyteni, mert az Vr ezt 23.v.21.
megh kiuánnia, es ha kesendel, blinnec
tulaidonittatic, Ha foghadni nem akarss,
bün nekül lésses, de a mit egysser tulaidon
akaratos serént ighyrtél, be telliesicsed. Es
masut aztis nyluan előnkbe aggia az iras, *Num: 6.*
hogy szabad ember nec foghadásbol el v. 2.
hagini az bor italt, noha errül paran-
csolator nem adot az Isten, hogy illien *Parācsol-*
foghadást regiunc. *lat nekü-*

Ennec fölötte, ha semmit nem *lis szabad*
szabad az Isten tiztesseghére cselekedni *sok iot*
a mirül parancsolat nincsen, Hon vala *miuelni.*
megh parancsolua Iacobnac, hogy min- *Gene:28.*
den marhaiánac tizedét az Istennec v. 20.
ighyrneie? Ki parancsolta vala Daid- *Psal:131.*
nac hogy foghadást tenne Istennec, hogy v. 2.
az ő tiztesseghére Templomot eppit-
tetne! hogy az Isteni dicshiretekre, ene- *1.Par:15.*
keseket, orgonásokat rendelne! Hon
parancsolta vala az Isten Mardochaus- *Esther:9*
nac, auagy Machabausnac hogy az Isten *1.Mach:*
io te- 4.

2. *Mach*: io tereméninec emlekezetire, es haladással való rízteletire, Vy innepeket
 10. rendelnénec? Nylua Z. Palnac sem ada-
Act: 18. v. 18. *cap*: tot vala parancsolat arrul hogy foghadásból Ierufalembé menne, es haiát elnyirené, de azért, vgian nem vetkezéc
 21. v. 23. efféle foghadásokba: Vegezetre Z. Pal
 1. *Cor*: 7. v. 25. 40. nyluán iria, hogy a fűzeknec nincz arrul parancsolattioc, hogy hazasságh nélkül, fűzen maraggianac, de azért, iobban cselekesnec ha férhez nem menec.

Az Niniuebelieknek sem vala megh parancsolua, hogy hamut hyntenénec feiekre, es barmokatis koplaltatnác: sem amaz azzoni allatnac, hogy az Vrunk ruháia premit megh illetne, sem Iudith azzonnac hogy fűntelen Ciliciomot hordozna: Tinéktec sincz arrul a zent írásba parancsolatotoc, hogy Varsánapot, Husuetot, karacsont megh illyétec, hogy az Euangeliomot fűuegh verue halgassátoc.

Az réghi kereztieneknek sem adatot vala parancsolat arrul, hogy vgy ríztelnec az Apostolokat, hogy arniekokrais ki tennéc bethegeket, es terd
 kötő-

kötőiöket az niomorultakhoz vinnéiek, sem azt nem parancsoltác vala nekik, hogy térden álua, fűuegh verue, *Ec*. imadkozzanac, De azért, mind ezeket, meltán es illendőűül cselekedtec, mert iol tuttak hogy kedues Isten elöt ha ő neki, es az ő hiueinec tizteségghet tefűnc: Hasonloképpen tehát, miuelhogy tuggiuc hogy kedues Istennel, ha ő neki foghadásokat foghadunc, es megh nem határozza az írás, minemű dolghokrul legien szabad efféle foghadás, minden tizteségghes, es Isten törteniéuel, auagy nagioi ioual nem ellenközö cselekedetekrül, foghadást tethetunc az Vr Istennec.

Az Papista ember elő folaluán monda, nem csak okoson, de bölcsen is folla Te kegielmed ez dologhoz, es mind ezekből az kegielmedtül elő hozot zent Írásokból, három dolghot tanulunc.

Először, hogy szabad foghadást tennunc az Istennec oly dolgokrulis, meliekre az Isten parancsolattia nem kötelez minket.

Masodszor, hogy iob, es Istennel ked-

Keduesb, mikor valamit Istennek tót foghadásbol cselekesűnc, hogy sem a nekűl, mert vgianis miért intene minket a zent iras effele foghadásokra ha ezekrűl valami io nem fārmaznec az mi cselekedetűnkre? Es ki nem lāttia mely mēltan tanyttia Zent Anselmus, hogy keduesb aiandēkot ād, a ki nem csak valami giūmōlcsēt nyuria az ō kertēnec, hanem vgian az kertētis neki aggia? Ha azért, a ki foghadással kōtelezi maghāt, nem csak cselekedetir murattia be az Istennek tiztesseghēre, de tehetseghētis, megh fostuān maghat az Istennek ighyrt io cselekedetnec el hagiāsāra valo fābadfāghtul, ketsegh nekűl keduesb dolghot cselekesic az Istennek tiztesseghēre.

Ansel: de
similitu:
cap: 84.

Harmadkor, hogy effele ighiretekkel, az Isten tiztelte, es az ō zent neuēnec dicširetire igazittatnac az ighiretből fārmazot io cselekedetec: Mert ezt Isaias altal az Isten nyľuan mongia, mikor azt iōuendōlli, hogy az Vy tēstamentomnac ideiekor, az poghani nēpek, ayandekokkal, es Istennek tōt foghadásokkal tiztelic az Iehouat: Es ha min-

Isaia 19.
v. 21.

mindeneket az Isten tiztesseghēre cselekesnec az hiuek, a mint Z. Pal tanittia, ketsegh nekűl a zent irastul iauallot fābad akaratbol fārmazot foghadásokatis, az ō bōcsűlletire, es tiztesseghēre igazittiac: Veghezetre, hiuolko- do, es hafontalan dologh volna az Istennek foghadást tenni valamely dologhrul, ha effele foghadások az Isten tiztesseghet nem illetnéiec, holot az Vr Isten, sem nem fűkōlkōdic nallunc nekűl, sem haznot nem vehet ayandekinkbol.

Coloss: 3.
v. 17.

Ahon pedig azt forghatod Predikator Vram, hogy lehetetlen ennek az foghadásnac be telliesytése: Talām maghadrul itylf egiebekeris: En semmit nem ketelkedem abba, hogy sok ōzuegiec es fűzec, foghadás nekűlis iamborul ēlnec: Es megh az pogani Cicerois azt iria, hogy az Romaiaec, egieb okok kōzt, azértis akartāc hogy Vestales fűzec legienec kōzōttōc, Ut

Az fű-
zesseghet
megh
tarthat-
tink.

sēntiant mulieres: in natura fēminarum. Cic: 2. de omnium posse castitatem existere, hogy Legib: megh tanulnāc az azzoni emberec, hogy ōkis tiztān elhetnec: Z. Pal Apostolis 1. Cor: 7. nyl- v. 38. 40.

nyluan iria, hogy iöbban cselekefic, es
 bodogh léfen az leanzo, es az özüegy
 azzoni, ha ferhez nem mégien : Mely
Quod mondásbol, vilagoson követközic, hogy
Deus cõ- el lehet firfiu nekül az azzoni allat,
sulit, bla- mert ha el nem lehetne, es mind az al-
sphemũ tal férhez nem menne, ketsegh nekül,
est illud hazasságh kiüül kellene faytalonkodni,
impossi- kiböl az következic, hogy mikor zent
bile dice- Pal azokat a kik firfiunekül el nem le-
re. hetnec, arra inti hogy férhez ne men-
 nienec, nem egiébre intené, hanem
 arra, hogy hazasságh kiüül förtelmes-
 keggienec, kit csak megh gondolniis
 Z. Palrul, niluán valo karomlas : Annac
 okaért Z. Pal azt hitte, hogy az leani
 es az özüegy azzoni, hazasságh kiüülis
 tiztán elhet, es erre az tizta eletre inti
 őket : Ha pedig az gienghe edény, az
 azzoni allat, el lehet firfiu nekül, ket-
 segh nekül az firfiuis el lehet Catus az-
 zoni nekül : Mely dologhrul ő ma-
 ghokis az mi töllunc el fakattac, bizo-
 nisághot téfnec, Mert mikor az Neo-
 comensis Calvinistac, az Geneuai Cal-
 uinista Predikatoroknac, azt irtak vol-
 na, hogy ő nállok, egy Predikator fe-
 lelé-

leléghe, rettenetes vndoc bel poklof-
 sághban eset vala, ki miat az Predika-
 tor hozza nem iarulhat vala, isoniod-
 uán rutfaghátul, es feluén az raghado
 beteghséghnec merghetül, es mind az
 által, Ptédikator Vram ighen gheriedez-
 vala, es azt hirdeti vala, hogy nincz az
 tizta eletre valo ayandeka Istentül : Azt
 kérdéc azért az Geneuai tanitoktul, ha
 ez az iambor Predikator megh haza-
 sodhatiké, vagy nem? Eofue güytec az
 Synedriumot Ganeuaba, es vgy felelé-
 nec az dologhra, hogy semmiképpen
 nem szabad mas feleléghet ketesni :
 Ahol pedig az testnec furdalásat for-
 ghattia Predikator Vram, arra igy irána
Cum fidelis sit Dominus, qui non patitur
suos tentari supra vires, dabit donum Con-
tinencie ei, quem ad continentiam vocat :
Confugiat igitur ad dominum potius, quam
ad nouum matrimonium, sobrietati stu-
deat, occasiones omnes deuitet, & certum
aduersus vstiones remedium, proculdubio
obtinebit : Az az : Miuelhogy az Vr Isten
 hiuh, es ereie fölöt senkit nem hágy
 kisyrtetni, az Vrhoz foliamiéc inkább,
 hogy sem az Vy hazassághhoz, iozanon

Beza E-
 pistol: 10.
 Theolog:
 ad 1. qu:

Calu:in.
Harmõ:
Mat: 19.
v. 9.

éllien, minden bűnre viűő okokat el
 tauoztasson, es minden ketséghe nekűl,
 bizonios oruossághot nyer az ő gherie-
 dezése ellen: Vgian ezent iria Calui-
 nus Ianos ő maghais, Es vgian ezent
 kellene felelni annac az leánnac, vagy
 őzuegy azzoninakis, a ki őrómeft fér-
 hez menne, de senki el nem véfi, es
 annakis, a kinec feleséghe foghsághban
 tartatnec: Es ezekhez hasonloképpen,
 az iambor Egyhazi emberis, a zent Le-
 lek Istennec malasztiaual, megh tarroz-
 tathattia maghat, ha iamborul es for-
 galmatoson forgholodie.

Sapient:
8. v. 21.

Vtolfor, enis vallom azt a zent
 irással, hogy nem külömben, hanem
 csak az Isten ayandekából élhet az em-
 ber fűzen, mikeppen az hazasághban
 valo tizta éleris Isten ayandéka, De
 mind az által, vakmerőséghe nekűl arra
 kötelezic az hazas emberec maghokat,
 hogy tiztán megh tartiác az hazaságh-
 nak törüeniet, noha senkit az Vr Isten,
 tulaidon semelyhez löt ielenéssel bizo-
 niossa nem téssen hazasághánac ideien,
 hogy az hazasághhoz illendő tiztaságh-
 nac ayandekáual fel ekesyttetet: Mert
 ha c-

ha efféle ielenésfec lennéne az hazasu-
 lo emberekhez, nem törtennénec enni
 hazaságh töréfec ez vilagbon: Eléghe
 azért az, hogy az Vr Isten, kéfi minden
 embert az ő hiuatallia ferent, az Tiz-
 tasághra seghyteni, vgy hogy ha az em-
 ber ő maghais viaskodie az őrdőgh in-
 cselkedési ellen, aytatos imadlággal, es
 a zentseghékne Istenes giakorlasáual,
 Az testnec rugoldozása ellen, böytö-
 léssel, es testi saniargatással harczol, Az
 külső tekintetekből, es tarsalkodásból
 farmazot kisirtetec ellen, minden bo-
 trankoztato alkolmatossághnac el ta-
 uoztatásáual hadakozic, az Vr Isten
 megh otalmazza, es megh erőssyti az ő
 hiuatalliához illendő tiztasághba.

Mikor mind ezeket nagy niers es
 bator fõnal véghez vitte volna az Papis-
 ta ember: Monda egy az ielen valoc
 közzűl, Ertelmesen es igazan fõlall az
 dologhoz io Vram, es fel bonthatatlan
 kötefekkel megh erőssitéd az te tũdo-
 maniodat: De miutelhogy el mult az
 űdõ, haggiuc ebbe az may beselghe-
 tesũket.

Monda az Papista ember, Bar eb-
 K 2 ben

H A R M A D I K

ben haggiuc, csak egy főval azt érte
megh kegielmetec, hogy nem mi, ha-
nem Luther es Calvinus az, a ki min-
den faytalan verkekre fel gerieztéc az
embereket, mind peldaiokkal, mind
pedygh tanitasokkal: Mert ők kezdéc
azt hirdetni, hogy mi az Istennectör-
ueniébe semmit megh nem tarthatunc,
mely tudomany, künnien el hiteti az
emberekkel, hogy vgian neis igiekez-
zenec az hatodic es kilenczedic paran-
csolatnac megh tartására, miuelhogy
ruggiac iol, hogy bolondság volna az
lehetetlen dologhnac be telliesítésére
igiekezni: Eok tanytac aztis, hogy az
kereztien ember, megh szabadittatot
minden töruenitül, méghaz tiz paran-
csolattulis, a mint Calvinus es Luther
irásából megh mutatoc az thegnapi be-
felghetesünkbe, mikor az esküvésnec
kötelesegherül föllanc, holot aztis
megh mutatoc, hogy ti sem szabadhat-
toc el ebbe az tudomaniba, a ti elől
iaroitoktul: Ebből pedigh az tudománi-
ból minemű gondolatoc indulhatnac
az buia természetekbe, azt itylem, mégh
az vakhis esébe veheti: Vegezetre, ők
tani-

L E V E L.

75

tanitac aztis, hogy finte mint az em-
bernec teherseghébe nincsen hogy firfiu
legien, vagy azzoni ember, vgi nincz
az ő hatalmába hogy az firfiu es azzoni
ember egy más nekül legienec, Es
hogy fokkal fűkséghe az etelnél, ital-
nál, es alomnál az firfiunac es azzoni
allatnac egymáshoz valo iarása, mely
nekül, semmikeppen nem lehetnec:
Annac okaert, azt aggia tanacsul Lu-
ther Marton, *Serm: de Matrimon:* hogy
mikor az feleséghe nem akaria, a föl-
gáló leant fölicita elő az ember: A ki
efféle ocsmáni tanitasit, ez disnonac el
hiteti magháual, ketféghnekül az Epi-
curus iskolaiába valo tizta elerbe tor-
kigh el merülhet, mert ha oly fűksé-
ghes ez a dologh, mint az étel es ital,
gondolhattia akár kiys mi köuetközzéc
mind ezekből.

De a mint mondám, nem csak
tanitasokkal hanem vgian peldaiokka-
lis megh mutattac az Vy tanitoc, mely
tiztan es fűzen kellien élni az ő tani-
tásoc ferént: Nem emlekezem azok-
tul az Luther es Calvinus köuető ta-
nitokrul, kik Magyar országot vralatos

Luther:

Tom: 5.

Vitt: lat:

an: 1554.

per Ioan:

Luffi.

Serm: de

Matrim

fol: 123.

Et Tom:

5. fol: 109

in illud.

1. Cor: 7.

Melius

est nube-

re. Et to:

2. fol: 352

cont: fal-

so Nom:

Ord: E-

pisc:

K3

ocf-

ocsmaniságokkal megh förtőztettec, es
 a kiker Bornemizza Peter elő famlal,
 miuelhogy ezekről masut lesen befe-
 dunc: Mondom csak azt, hogy mikor
 Luther az Vy tudománt kezdé, azt mon-
 gia, hogy vgy geriedezer akkor az az-
 zoni emberekre, hogy csak nem megh
 bolondult belé: Zwingliusnac pedig
 illien mondatat hozza elő Gulielmus
 Reginaldus *Libro 4. cap: 22. fol: 1023. ex*
 Tomo 2: Zuing: *in Respons: ad Librum*
Lutheri de Sacram: hogy miuta Apol-
 tosfághat el kezdette, annira fel gherie-
 det az buiasághra, *Ut cupiditatibus ac-*
census, in hoc cogitationes omnes insum-
pserim, ut carnis furori satisfacerem, hogy
 minden gondolkodása csak az volt, hogy
 az ő teste fertelmességhenec eleghet
 renne: Igy kostolác megh ő maghoc
 legh előforis, minemű giümölcsel bő-
 uolkódic az ő tollóc kezdet Vy tudo-
 máni: Nilua mégh az pogháni Cice-
 rois azt iria, hogy a ki telliefféggel ba-
 romma nem változot, el fődözi semer-
 mességhe miat az ő gonof indulatit, *Si*
Cicer: 1. quis est, vgi mond, ad voluptates paulo pro-
Officior: pensior, modo ne sit e pecudum genere, oc-
 sub-

cultat & dissimulat appetitum voluptatis,
propter verecundiam, Ex quo intelligitur,
corporis voluptatem, non satis dignam esse
hominis prastantia, eamq; contemni, & re-
ijci oportere: Mert a mikeppen Seneca *Senec: de*
iria: Licet auaros mihi, vel Iracundos, Brenit:
vel bellatores nomines, omnes isti, viriliter Vita, c. 6.
peccant, In Venerem ac libidinem proie-
ctorum, inhonesta est labes: De miuel-
 hogy Luther azt iria, Tomo 5. in 1. Co-
 rinth: 15. fol: 162. hogy az ő tanitása vtán,
 az emberec Nemet orfághba vgian dif-
 noua váltac, magha peldaiával akará
 ezt megh bizonytani, semtelenül elő
 famlaluán az ő fertelmes indulatit.

Mind ezekből megh teczik tehat,
 hogy mi, a hazasságh kiüül valo förtel-
 mességhet, sem az Papokba, sem egieb
 rend béli emberekbe, semmiképpen
 nem iaualliuc, sem semmi faytalanfághra
 nem szabadyttiuc őket, hanem az Vy
 Proferac, es Apostoloc azok, a kik mind
 tanitasokkal, mind maghoc viselesével
 vtat mutattac minden faytalanfághra.

Ezeket el vegezuén az Papista em-
 ber, mondanac a fő emberec. Elég ez
 eddygh, haggiuc ebbe, lesen holnapygh

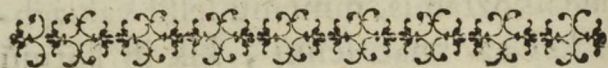

HARMADIK

Kegielmedet azért méghis az nagy Istenért kérem, gondolkoggiéc derekaszon ez dologhrul, es ha lehet, menese, es tarsa megh az emberec elöt tizteféghünkert, Mert ha ki teried, hogy ez idheygh meltatlanul keuertücbüzbe az Papistakat, gondolhattia kegielmed, minemü hitelünc, es rizteféghünc léssen ez világh elöt.

Az *Adonai* nagy Isten, aggion Z. Lelket, es igaz vilagossaghor kegielmednec, es halgassa megh amaz közönféghes kőnörghéset az kegielmedhez halgato nyainac, melybe az Vr Istentül Z. Lelket, velle őšue az igaz hitet kéri, Amen.

Senki nē kéri azt mastul, a mi nálla vagion, hanem ha csufságból.

Post Scripta.

ARrulis akarnéc kegielmedtül tanusághot venni, mint legghien az, hogy az halornál valo enekünkbe ezt mongiuc,
Tug-

LEVEL.

78

Tuggiuc Vram Isten, hogy mind megh kel halnunc, De hizuc hogy örök életre ismet mind fel tamadunc: Minap egy Papista ember, ezzel bizonyta hogy mi, nem igazán hisünc, mert nem tamadunc mind az örök életre, hanem sokan az örök karhozatrais: Ezt csak ket szóval feycse megh te kegielmed tanusághomra.

NE-

NEGIEDIK

NEGIEDIK

LEVE L.

EGIPAPISTA-
NAK KERDEZKE-
DESIRŰL.

*Az megh riomorult Ma-
giar nemzetnek eghö sòuet-
nekének, ALVINCZI
PETER Uramnak, tu-
laidon kezébe.*

Ikor az Tengher habia-
tul, es feluéstől haniat-
tatot galliában, az fele-
lem miat megh epedet
haiofoc, sok niughatarlan-
saghoc, es ketléghben eséséc vtán, tauuly
megh

LEVE L.

79

megh lattiac az partot, el feletkezuén
minden veszedelmekrűl, vygh lövesek-
kel, trombita harfogással, es öruende-
tes kialtással ielentic örömöket: Nem
külömben enis, az Papista emberekkel
valo befelghetésből, sok lelki haboru-
imba, es niukhatatlan gondolkodasim-
ba, csak nem el merűltem vala ez el
mult napokba, Mert, mint egy fűnte-
len raytam cseplő hohér, vgy fűrdalva-
la lelki ismeretem, es azt hánnia vala
semem közze: Laddé hogy az Papis-
tac nem azt tanittiac a mit te ityltel?
Veszedé esedbe, hogy ez ideygh mel-
tatlan terhelted őket, es giűlöltetted
efféle erőuel reaioc kent gialazatokkal?
Ha ezeket mellieket te oly bizonios
dolghoknac tartottál, megh tapasztaltad
hogy nem vgy vannac, Mint hihecz ez
vtán batorfágoson a te Tanito tarsaid
irasinac? Ki tuggia, talám sok töb effé-
le megtatlan foghásokis vannac az te tu-
domaniodba? Csak igy sembe kötuc
akarfé űduósszeghedre vigiazni? Ha va-
lamily embert enniháni hazughsaghba
kapnál, vallions az vtán nem iol megh
gondolnáde ha kellien neki hinni, auagi
nem?

nem? Resteb, es gondolatlamb lefez-
zé az üdnösséghnec dolghában, hogy
sem ez világhi dolgokba?

Efféle fok rendbéli lelki haboc kő-
zöt, csak nem el merültem vala, mikor
az kegielmed leuelét megh adák, mel-
liet en örömemben mingiárt megh cfo-
koluán, nagy vighan, mintha az nugho-
dalomnac partiát láttam volna, fel kiál-
tec, Hala az Istennek: Algia megh az
Vr erette ALVINCZI Vramat: De
mikor fel nyottam volna az leuelet,
finte vgy iárek, mint a kinec az par-
ton romlic el galliáia, mert ebbe sem-
mi egiéb valaszt nem oluaféc, hanem
csak azt, hogy beket haggiac az Papis-
tákkal valo beszélghetésnec, mert ezzel,
csak lelki ismeretemnec csendességh
haborodic fel.

*Ezt sok-
tárk kö-
zönséghe
sen felel-
ni.*

Igazán mondom, ighen megh fo-
morodám ezen, az feleleten, Eskezdém
mondani maghomba: Vislaé, minem
Törökóc vagiunc, kiknec Mahomet
megh parancsolta hogy az Hit dolghai-
rul ne vetekeggiene tenkiuel? Hisem
ha igazat tanitunc, annál inkább ki ny-
latkozi, es megh erőssyttetic, mentül
inkab

inkab megh haniatic, es megh vizsgál-
tatic? Mit téssen amaz mondás, *Ezzel
lelki ismereted csendességhbe haborodic fel:*
fekfic ez alat valami.

Sok egiéb efféle gondolatokis üt-
közene fiaembe, az kegielmed leue-
lenec oluafása vtán, mind az által, el te-
kéllem maghamba, hogy ez vtán nem
folloc az Papistakkal, Sőt vgian kőni-
uóket sem oluafom: De giakorta ret-
tenetesen furdal vala lelki ismeretem,
fűntelen azt forghatuán előttem, hogy
immár ennihani dologhba megh tapas-
taltam csalatkozásomat, es annac oka-
ert méltan gianakodhatom, hogy az
tőb el tekéllert velekedésimis bizonita-
lanoc: Mind azon által, megh kemi-
nytuen fűuemet, el tekéllem magham-
ba, hogy ez vtán nem folloc az Papis-
tákkal.

De lásd minemű nagy fortély esék
raytam: Minap valami fő emberc iö-
uénec hozzám, es azt kezdéc monda-
ni, hogy e napokba, egy Papista em-
ber, csudálatos kerdeseket vetet eleyk-
be, mellieket ők, nem csak megh nem
feythetnec, de vgian meghis botrankoz-

N E G I E D I K

rac ezek miat, es mondác aztis, hogy
ők, vgian ide hazamhozis el hozzác az
Papista embert, hogy megh felelliec
kerdezkecsyre.

En erre azt felelém, hogy nem
akaróc effele ördöggel határos ember-
rel befélteni, Mind azon által, mint-
hogy magharulis iol tuggia kegielmed,
hogy minekűnc ha finte tudatlanoc
vagiunkis, nem kel ielentenűnc a kőf-
seghnec, hanem, a fakálhoz illendő re-
putatior vgian megh kel tartanunc, azt
mondam nekik, hogy ha yrúa ide kül-
dik, megh felelec kerdezkecsyre.

Masod nap azért, irúa hozác az
kerdeseket, mellieken en annyra el al-
melkodám, es fel haborodám, hogy azt
en sem froual, sem irással ki nem ma-
giarázhatom: El bocátam akkor töl-
lem az fő embereket, es annac vtánna
masodfor, harmadforis el oltiasám az
kerdeseket, de vagy volt az elöt niug-
hatatlan lelki ismeretem, vagy nem,
bizony az vtatul foghua, oly nitigha-
tatlan vagioc, hogy eyel sem alhatom
miatta: Vtolso tanácsom az lön, hogy
meghis kegielmedhez foliamiam, es
mind

L E V E L.

81

mind az magham lelke csendesseghe-
ért, mind pedig az fő emberec ked-
ueért, alazatoson kőnőroghiec, vgian
az egy elő Istenértis, hogy meltoztas-
séc kegielmed ezekre az kerdesekre
megh felelni.

I. ES II. KERDES.

Mikor Magyar orfágban fészket
verénec leghe előfor, sőt megh
akkoris, mikor leghe előfor az
kereztieny eggiesseghnec kőtelét el fa-
kaztuán, az kőzönseghes Aniazentegy-
hazbol ki vghránac, es egiebekeris vtán-
noc csalánac az Martinista, es Caluinista
Predikatoroc, tely torokkal kiáltiac va-
la, hogy semminemű erőfakot, hatal-
mat, nem kel az hitert cselekedni em-
beren, Mert az Hit, Isten ayandéka, es
annac okaért, szabadsághot kel adni,
hogy azt higgie az ember, a mi teczie
neki: Es ha valamely Feiedelem, vala-
mit véghezert ellenec, csuda rut giala-
zatokkal karomlottac, es azt kialtottac,
*Erőnel akar ez az Feiedelem minket üd-
közíteni, mi ellene benne, ha mi el vesűnc?*

L

Hag-

Haggia Istenre ezt nem az Feiedelem dolgha ez, &c. Efféle fokat, csak nem minden nap hallottunc, iollehet en mindenkor azt mondotam, es mostis azt mondom, hogy mind addégh sem hisem hogy ezt igaznac itylliec maghokis, valamylh oly tartománt, vagy varast nem mutatnac, melyből erőuel ki űzhettéc volna az mi réghi keresztien hitünkön való tanitokat, es ki nem űztek volna.

Akarnám azért érteni, Mi legien az oka, hogy most, egy kicsinne lábot kapuán, nem vgy enekelte, mint az elót?

Az mely Articulusokat Foktoi Mathe, Caluinista Predikator, az Haydu vitezec neuéuel, az Nagysághos Bathori Gabornac küldé ez minapiba, abba azt kiuánnia Foktoi (noha ebbe az éves Feiedelem, keduet nem tólté, az estelen Predikatornac) Hogy ő Nagyságha, Erdelybe, ne aggion az Papista baluaniozoknac szabadfaghot az ő vallásokra, Sőt senkit közzüllőc, se kicsin, se nagy tiztre ne vigien, se vduarába ne tarcson: Annac fölőtte noha most min-

niaian

niaian ighen vitattiác az Religio szabadfaghat orfagunkba, de azért, az Felsőldrül az Catholicus papokat mind ki kerghetic, es az kik hamar nem szabadhatnac faloghul firsufaghotat tőből oda haggia: Az Egyházi iofagokból, meliekből élni kellene az Papoknac, az világli Vrak tőltőznec, sőt az Catholicus fő emberec iofaghanakis, Papista neuét költuén, azokatis megh eméftic, es finte vgy cselekefnec, mint a ki eléb el vágna farniat az madárnac, es az vtán, nagion mongia, hogy ő nem all ellene, am bar rőpüllion.

Eorőmett erteném azért, honnan legien az, hogy mikor ti, csak akár mely lágian megh bolygattattokis vallastoknac szabadfaghába, oly ifoniú képpen kialtotoc, hogy az Hitnec terméfti ellen vagion hogy ebbe valaki megh haboritasséc? Mikor pedig falgál az koczka, ily keménien reanc néhezettec? Vallions ha az Ti Predikatoritoc közzül ennihany kappant cínáltator volna az Feiedelem, Ha minden iofaghotokba Sakmánt vettetet volna, Ha az köztetec való tudosb tanitoc közzül,

valoghatua sokakat samkiuetésre küldöt volna, a mint Ti samkiuetésre itilitec az Iesuitakat, Vallions mondoc, nem kialtanatoke az egyhygh ellenunc.

1. Reg: 13
v. 19.

De vésem esembe mi áll giomrokon, finte vgy akarnac bänni velunc az Luther es Caluinista Tanitoc, mint az Izrael nepéuel az Philistæusoc, kik nem senuedic vala, hogy az Izrael közre, kouácsoc lennéne, hogy így senki ne csinalhatna fegyvert nekik, hanem, fegyvertelenséghe miat, örök rablágba maradnának, Az farkasokis egyker, vgy bekellettec volt megh az iuhokkal, hogy el üzzec az komondorokat mellőlőc: Ezekis az Predikatoroc, örömeit ki finlenec az Iesuitákat az orfághbol, Sőt ha lehetne, ez egész világhbolis, hogy az ő ieles tanításoknac műhelyben, az Iscolakban, ellenec viaskodo fegyvert ne csinalhatnának: Az több Egyházi emberekkel pedigh, vgy igieknec bänni, mint a ki eléset el foghia valamely fállot várnac, hogy az benneualokat ki eheztesse es ki üzhesse: Mert ökis az Papoc kenierére tattottac faiokat, es iquedelmeket megh

aka

akariác foghni, hogy elheterlenec legienec niaualásoc: Ez pedigh az üldözés, noha lagiabnac teczik, hogy sem ha vgian verünkbe mosdanának az Predikator Vraim, de bizonnial el higgie minden ember, hogy sokkal artalmasb, es veszedelmese minden nyuán valo dühösködésnel, a mint véghreis esekben vésic az emberec, ha ideien eleit nem vesik: Iulianus Apostatais, ki akatuán giomlalni az kereztienésghet, az Iscolakat akará először is el rontani, mikor pedigh az hiuec panaszkodnának, a sok huzas, vonásert, iofágoc el veteleért, így biztattia vala őket, Azti hiuatalot ez vgimond, hogy mindent bekéuel senueggiotec, finte mint mostis hallom, hogy egy Vr, azzal biztattia az Iesuitakat, hogy ne gondollianac velle, ha ki rekeszic az orfághbol, mert azt parancsollia Christus az ő tanítuáninac, hogy ha egy varasbol ki üzik őket, masuua fullanac: Kinec csak azt mondhattiac az Iesuitac, A te incipe, miuelhogy te is Christus tanítuáninac tartod maghad, probald megh ezt először te maghadon, es nagjób hitele leszen io tanacz adasodn

Niceph:

lib: 10. ca:

25. Aug:

gust: 18.

Ciuit: ca:

52.

Niceph:

libro 10.

cap: 24.

L3

nac:

nac: Ha az Apostoloc csak oda mentee volna ahol őket nem üldözték, Soha az igazsághert halált nem szenvedtek volna, es az vilaghot sem terítették vol-

Act: 21. na megh, Tuggia vala Z. Pal hogy ötet
7. 11. Ierusalembe nem io keduel lattiac vala, hanem foghagokkal ostromozással fenieghetic vala, de azert vgian fel mene Hierusalembe, Mert keduec ellenis fogal az io oruos az betegheknek, es mikor ostan egiéb nem lehet benne, mind üldözést, mind halált, kerezteni bilidseggel fenueggie az ember.

Holot azért ily kegietlen üldözést inditottac az Luther es Caluinista Predikatoroc (mert vgianis, mind az ő felec ez) az igaz Hit ellen, es ily tauuly estez az előbbi tanitasoktul, aranzode hogy méltan azt nem mondhattiuc nekik, a mit Bezanac ira egy ember, mikor Caluinus Geneuaba, megh eghette vala
Beza E- Seruerust, *Minec utánna*, vgimond ez
pistola 1. az iambor, *Ti Caluinistac, Seruerust* megh
Theolog: eghetec, *Gentilis Balintnac feiet vetetec*, *Ochinust samki vetetec*, *minemü orczáual hanyhattiátoc az Papa kegietlenséghez?* *Forgathattiatoké ez utan amazt?*
Had

Had neuekéggienec az aratásygh? *Meriteké mondani, hogy lelki, es nem testi az ti fegyueretec? Hirdethetiteké mégis, hogy az hitert nem kel senkit megh bolygatni?* Erre pedygh tudom ti sem feleltetec egiébet, hanem a mit Beza felele, es ő előtte Z. Agoston, tudni illik, hogy az ke-
Augus: reztien feiedelmec dolgha, hogy mint *Tomo 7.* egiéb vétkeket, vgy az Hitben valo te-
li: 3. contr: uelygéstis megh buntestec: Sőt azt me-
Crescon: ri mondani Beza, hogy az hitben valo *51.* szabadságh, nem egiéb, hanem thágas vt az karhozatra, es a mely országokba effele szabadságh adatot, vgimint Erdelybe, es Lengiel országba, azok az országoc, az Mahometismusalas alab valo allapatra iutottac: *Magistratus officium* *Beza lo-*
est, ab onibus arcere lupos, Diabolica enim *co citato.*
est illa libertas, qua Poloniam, Es Trans-
sylvaniam hodie tot pestibus impleuit: Il-
lam quam tu vocas conscientia libertatem,
ego quaquam versus patens exitium appello:
Huiusmodi ergo pestes, coercenda sunt a
Magistratu, quod, si apud vos, Es miseros
Transsylvanos, tentatum saltem esset, non
essetis in eam conditionem redacti, quam
ego, ipso Mahometismo nihilo miserabilem
iudico. L 4 Akar-

KET Akarnám azért kerek fonal, es vi.
KER- lághos feleletből megh érteni. **ELEO.**
DES. **SZEO R**, mint ferhessen őfue az Ti
 elebbi tanítástoc, az mostani cseleked-
 retekkal? **MASODSZOR** mi az
 oka, hogy az gylkossághot, hazaságh
 törtet, es egiéb hasonlo vétkeket mel-
 to az feiedelemnec, megh tyltani, Söt
 vgian nemis adhat ezekre szabadsághot,
 es csak az hitben valo habozásra szabad
 mindenec az gyeplűt neki vetni? *Fru-*
Aug: loc: stra dicis, relinquer liberum arbitrio. Cur
cita: cont: enim non in homicidijs, & stupris, ac alijs
Crescon: facinoribus, liberum te arbitrio dimittendum
esse proclamas, quae tamen Iustis legibus
comprimi, saluberrimum est: Heába kial-
 tod vgimond Z. Agoston, hogy szabad
 akaratra haggianac: Mert miért nem
 kiáltod aztis, hogy az gylkossághba, fay-
 talansághba, szabadsághodra csefenec?

III. II. V. VI.

KERDES.

Mikor Magyar orfághba be csufá-
 nac masánac az Luther es Calui-
 nus vtán indult tanytoc, az Püf-
 pökö.

pököket es Papokat, azzal terhelic es
 gialázzac vala az kösségh elöt, hogy
 Vrasaghokat birnac, Az világhi gond-
 uisféltre es orfágh dolghaira vigiaznac,
 Sok iofághot birnac, magha, keueseb-
 bel megh eleghedhetnéne, es meltob
 volna, hogy az Vrak közze ostanac,
 vagy az vitezec tartására forditanac az
 ő iofághokat: Maghokrul pedig azt
 hirdetic vala, hogy ok megh elegefnec
 akár mi köz Baraszlai köntössel, iofá-
 ghot sem kiüannac, hanem, ha min-
 dennapi kenierec megh léfen, elég az
 ő nekik.

Micsoda tehát az oka, hogy most
 immár el változtattac teczéseket, es V-
 rasaghokat, Feiedelmeknec valo Tanac-
 sághokat kiüannac? Nylua ez el mult
 napokba ki teczék farka rokánac, Mert
ALVINCZI PETER nem csak
 vezére volt eltébe Bocskai Istuannac,
 de halálakor is Testamentariussa lön, es
 az fűst alatt, be ferkezéc a Szeplaki vra-
 sághba, az Eghri Captalan házat Cassan
 el foglalá, es az koborlot marhábol,
 anni szeptégh marada nálla, hogy mos-
 tis foghasin finlenec szept aranyas kargiay:
 L 5 Fok

Foktoy Matheis, több Predikator tarsai-
ual, tanácsoc es vezérec vala minap az
Haidu vitezeknec, es mikor az Nagysa-
ghos feiedelemmel, Bathori Gaborral
megh akarnának bekélleni az Vitezec,
vgian Articulusba írta azt Foktót, hogy
ő Nagysagha *De facto*, mingiart valoba,
ezer araniat aggion neki, e melle egy
kocsit negy lóval, Szőniegestül, ház haz
iobbagiot, Vduar hazzal, es forgho ma-
lommal egietembe: Sőt aztis kiuaná,
hogy ő Nagysaghais éllien az ő tanácsa-
ual, es tölle halgasson: Az több Predi-
katorokis, erősen kaptac ket felé, az
fűst alatt, es az Varmegiektől, hon az
kereztien Papoc Quartayt, hon egiebb
Egyhazi jóvedelmet sollicitaltac.

*Quoniam Iuste Deus, recte facis, ac
sapienter.*

*Quod nullum istorum finis unquam
opulescere furum.*

*Auratos licet inuolitent, rapiantque
culillos,*

*Expolientq, sacras thesauris omnibus
ades,*

*Nam merito patitur fugientes Tanta-
lus undas.*

Ezek

Ezek es több efféle dolghoc, nyuán
megh mutattiac, hogy az előt, az Ca-
tholicus Püspökökbe, nem az nem te-
czet, hogy gazdaghoc, es az orfághnac
első, 's legh főb thagiay leuén, az or-
fágh törüenie kerént, gondot viseltec
az közönséghez megh maradásra, ha-
nem az állot giomrotokon, hogy Ti
ollianoc nem lehattetec: Irigységhből,
nem igazság keretéből volt az ti vad-
lástoc, es csak mesterféghes kep muta-
rás volt, az ti tettetet feghynséghtec,
hogy ezzel az nemességhez maghatok-
hoz kapcsolnátoc, szabadságot aduán
neki, az Egyhazi jófághnac predalása-
ra: Mert vgianis semmiuel inkább nem
teriedet az ti tudomanitoc, mint ezzel
a szabadfággal, a mint ő magha Lu-
ther, illien fokkal megh yria, *Miu- Tomo 6.*
ta, vgimond, kezdőc hyrdetni az Euan- *in cap: 6.*
geliomot, vgy teczic, vgian kegyetlen ok- *ad Gala:*
talan allatokka változának az emberek, *fol: 433.*
Mert senki semmit nem ad az Tanitok-
nac, hanem kiki mind csak maghának
kapdos magha az Papistac ideicébe, halba-
tatlan gazdaghsaghokat adtac az Papok-
nac: Az Vrak es polgároc, csak arra tar-
tác

NEGIEDIK

tiác az mi tanításunkat, hogy e mellett raghadozhassanac, lophasanac, kiből meg lehet cŕiz, hogy az Poghanioknális alá valona lóttac az mi halgatoinc. Ezeket ha en mondanám, tudom nehez neuen vennéc az emberec, de Luthertől io neuen vehetic, mint ſerelmes Attioktul.

NEGIER. Azért rőuideden be feiezuén be ſédemet **ELEOSZEOR** okát akarom érteni, ennec az Metamorphoſisnac: **MASODSZOR** kiuánom tudni, Ha Iſten ellen legiené, hogy az igaz Tanito, ioſággal birion, es gondot viſellien az közönſéghez megh maradáſra. **HARMADSZOR** örömeſt értem, ha moſt ily ighen orrokon aal az Martinista, Caluinista Predikatoroknac, hogy az Egyhazi emberec valami keuéſſel byrnac, mit mondanánac ha azt cſelekednec az hiuec, a mit az **Act: 4. v. 34.** poſtoloc ideiebe, mikor minden ioſagoknac árrat, labok eleybe vittéc, hogy ok ſafarkodnánac belőlle? Auagy mit mondanánac, ha vgy bannánac moſt az Egyhazi ioſagoknac hamisſan el foghloyual, mint Z. Peter banéc Ananiaſſal, kit ſőrnü halállal megh őle, nem azért hogy

LEVE L.

87

hogy az maſet el vőtte volna, hanem azért hogy az őuet eppen az Apoſtoloknac nem adá? **NEGIEDSZER** azt kérdem, Mi az oka, hogy ſabad Foktoinac, Aluinczinac, es töb ezen porázon futo kialtoknac, Tanacſokká lenni az haboruſagokba, az Püſpökök nec pedygh, az orſághnac réghi ſokáſa es törüenie ſerént, nem ſabad, az igaz Coronas kiralynac, io tanacſokkal ſolghalni?

VII. KERDES.

MI az oka, hogy ily giakran, ily nagy giúlólſéggel hanniatoc, vetitec az Papoc gonof életyr az kőſſég előt, Holot ti Predikatoroc, ezerſer nagioſ gerendat hordoztoc ſemetekbe, es minden gonofſághba, határ nekül felliül halaggiatoc az Papokat?

Az Martinista, es Caluinista Predikatoroc latorſághinac elő ſamlalaſara, egeſ kőniuec ſem volnánac eleghſegeſec: De en, nem akaroc ideghen orſághbéli ſok latorſághokrul ſollani,
Az

Az Magyar orfaghiakról sem mondom semmit hallásból, auagy az reghi keresztienec irasiból, hanem csak ennihány dologhról emlekezem, melliet az önnön Predikator társoc irasiban oluastam hogy ezekből, mint az körmeből az farkast, megh ismérie minden ember, kicsodác legienec azoc, a kiknek orrokba ily nagy búzt kerez az keresztien Papok fogiatkozása.

Bornemizza Peter, hires neues Predikator, az ő Predikatioinac negiedic-refébe, az ördöghi kysirtetekről, oly vtálatos dolghokat ír, hogy vélem megh az ördöghis semérem nekül nem írhatot volna enni ocsmánisaghot: Az Luther es Caluinista Predikatoroknakis, sántalan latorfághirul emlekezik, de en, sok isoniu dolghokat el hagyván, megh követuén eleb minden tizteséghes semelt, az ő irasából, az önnön laiát sáuaiual, csak ennihani ocsmánisághit hozom elő azoknac az Predikatoroknak, kiket orfaghunkba ismért ő magha Bornemizza, es talám vgian gionafokbul tanult dolghokatis befél.

Eggiút azért imigien fol. Egy isu
Pré-

Predikator, keser vadoltac be előttem, Fol: 731.
az házasságh töresről, es Sodoma eletről, ki isoniu sörniűsegeket besélt nekem magharul es azt mondotta, hogy noha keser, háromsoris volt dolgha feleségheuel napiába, de méghis inkább langhozot mind leaniokra, mind gyermekekre. Ezt pedig az vtálatos diznot, azt írta Bornemizza, hogy ő csak sáual dorghála megh, miuelhogy io Predikator vala: Masutigy ír Bornemizza Lattam oly Predikator, Fol: 781.
ki mást ighen gyalázot, hogy Predikator leuén, mas ember feleségheuel lakot, de azért őis azonba vetkezet: Es ismet: Lattam, oly Predikator, ki iambor feleséghe el fe- Fol: 785.
lyetuen, csak nem taitekot hánt, másra való gheriedezésbe: Egy isu Predikator vad. Fol: 818.
lottac vala vgimond előttem, mint Superintendens elöt, hogy isu feleséghe leuén a solgháló leaniával vetkezet; Söt megh firfiakkalis: Egy mas Predikator, vgimond, Fol: 872.
addyggh vetkezet mas ember feleségheuel, hogy véghre fel akasztá maghat, mas Predikator megh egheténec, mert az magha leaniával lakot. Ianos Deakis Predikator, Losonczi Antalt megh ölte, azonaiual legiesembe, es ő magha lakot ostan velle: Ferencz

rencz Predikatoris, az mely leanijt tanította az fő Uraknac, azokkal lakot: Enis, vgimond Bornemizza, mikor ezeket irtam, rettenetes kifsyrtekekbe voltam, hogy vgian rezkettem belé.

Vr Isten, ha effeléket mondhatná: nac az Papokra, mit nem kialtanánac ezek az lator Predikatoroc? Tanullianac azért ezekből az fő emberec, es vegiéc ekekbe, mire tanyclac az ő leaniokat, es feleségheket az Predikatorok:

Fol: 883.

884.

De touáb megien Bornemizza: Egy Predikator, vgimond, oscola mester-séghe, gonosul élt az Deak giermecskekkel, Predikatorsaghabais el hatta feleséghe miattoc: Mas bölcz predikatoris, hasonlatos képpen iárt, noha szép, ifjú, nemes feleséghe volt: Mas hires predikatoris ismérttem, kinec feleséghe leuen, tiz rendbeli apro leankákatis kifsyrghetét.

Ihon értitec Magyar orfághi feo emberec mire tanittiác fiatokat az Iscolaba, ezek az vrálatos, förtelmes Predikatoroc: Es méghis, az nagy tizta életű, Zent Predikatoroc, torkoc fakattába kiáltnac, ha valamit sayditnac valamely Pap.

Paphoz, es csufolliac az mas ember orczaián valo sümölcsöt, a kik vrálatos gölyuákkal, orbánczal, es Craccai himlöluel rakuác: Hogy pedig nyłuábban megh ismertesse velunc Bornemizza, mineműk az ő Iscolaiokba valo deakoc, kik az fő emberec giermekit tanittiác, es ostan Predikatorsághra emeltetnec, azt iria, hogy Varadhoz közel, Czátárt, Fol: 889. egy nemes azzoni hal megh, melliet koporsoba tónec az Templomba, hogy más nap el temetnéiec, de eyel, egy Deak be orožkoduan, az holt testel vndokoskotec. Ha deak korába ily tizta életű volt ez a Soczé, minemű lehetet mikor Predikatorsághra iutor?

Nem eleghsic megh ezekkel Bornemizza, hanem aztis iria, hogy ő, ket fő Predikátort ismert, kik fölötte fertelmesec voltac, Az egykért, leant es azzoni embertis öltec, es még az kapasokis mikor ötet kin láttac, nagon kiáltottac utánna, Bika, Bika: A mit ennec kiáltottac fülébe, a töb kossáto Predikatoroknakis kiálthatnác, auagy ha Vyob neuet feretnec, Varas kanniainac, vagy menesbeli mén louaknac, vagy búdos bakoknac M kel-

kellene őket hiny: Emlit vgian ottan
mas Predikatoris, *a ki ighen segheniül élt*
sok gyermeküel, es mind holtygh, ennihani
leannial, es az Zonnial lakot: Es azt mon-
gia az vtán, *hogy ő ismerte Kalmanczi*
Martont, a kit Debreczembe temetec, ki
megh vallotta Bati Z Demeter nec, hogy ő,
reghtül foghua, egy leant tartot firsu ru-
haba, es velle lakot: Ez az a Kalmanczi
Marion, a ki legh először kezdé az Cal-
uinismust, nylyan Predikalni Bereksá-
ba, Petruit Peter akarattiából: Masut azt
Fol: 910. iria, *hogy Starai Mihaly, reszeghes, hara-*
gos, lator ember volt: Ez az a Starai
Mihaly, a ki, Prini Peter akarattiából,
Copaci Istuánnal egietembe, kezdé legh
először is nylyan Predikállani az Luther
tudományat, Magyar orsághba: Bizony
az Vr Istennec mindenkor oly sokála
volt, hogy mikor valamely baltaniozo
orsághot az igazsághra akart vinni, nem
valami lator eletű, faytalan, reszeghesec
altal vitte ezt veghez, kik gonos pelda-
iokkal, arczul csapdosnác az igazsághot,
melliet nyeluekkel hirdetnec vala, ha-
nem io erkölcsű, tekélletes, Zent em-
beret altal, kiknec, nem elak nyeluec, de
ele-

letekis zentséghez tanytana: De miuel-
hogy mikor ezek az Caluinus es Luther
kouáfat az mi orsághunkba hozác, es
az tizta buza közibe konkolt veténec,
nem az Istentől küldettec vala, hanem
az sabados eletnec edesseghéuel vonat-
nac vala, ollyaknac kelle lenni az elseo
plahtaloknac, kik peldaiokkalis, az testi
sabadság nac vtat, vilaghoson megh
mutatnac.

Kerezturat nyomtatánac nem sok
eztendeie, egy Magyar köniuet, az So-
pron, Szala, &c. Varmegiey Predikato-
roc, melybe, az *Concordiarul* irt köniu-
ból fordítánac Magyarul, ennihani ma-
ghoc közt valo veszekedések nec *Deter-*
minatioiat: Abba azt iriác az ő Super-
intendensekrul Böythi Istuánrul, hogy
ő, nylyán valo gylkos, mert Calman
Deakot, magha keséuel ölte megh.
Böythi pedig az több Predikatorokrul
azt hyrdeti, hogy ki ördönghős, ki gyl-
kos, ki faytalan közöttőc.

De efféle aprolec vétkek, mind
semmic ő bonnec, mert a meny sem te-
czic megh az fazék fogho rut, Syros ru-
hán, hanem az tizta giolcsón: E mellet,

N E G I E D I K

ha egy Papba valami botrankozás esik, az eghé Egyházi rend, teli gialazattal, Magha (vgimond Z. Agoston) az emberek, kuruaknac nem ilylic, es ki sem űzik Anniokat, vagy Feleségheket, ha finte halliakis, hogy valamely azzoni ember, hazasságh törésben eset, Azonképpen, ha egy Pap, vagy Püspöc vetkezik, nem kellene közönséghefen az Egyházi render gialazni.

Töb latorfághitis hozhatnám elő az Predikatoroknac, de miuelhogy mind ezeket rövid froual előnkbe aggia Caluinus, megh eléghzem az ő bizonisaghá-
Calu:lib: ual: Pastores ipsi, sunt turpissima, vel ne- de Scan- quitia, vel aliorum malorum exempla, ita dal: fit, ut nihilominus fidei & grauitatis obtineant eorum conciones, quam si fabulam in scena ageret histrio: Et adhuc contemptui se esse queruntur? Ego verò potius vulgi miror patientiam, quod non eos luto, & stercoribus, mulieres ac pueri operiant. Az mi tanito paztorinc vgimond, minden latorfághnac vtálatos tüköri, es pelday, annac okaért, anni hytele vagion predikallafoknac, mint az csufos emberek tragár trefainac: Es méghis panafol-

L E V E L.

91

nafolkodnac, hogy megh vtálliac őket az emberek? En pedig csudálom, az emberek nagy túrését, hogy őket az azzoni emberek, es giermékec, Saarral, es ganéial be nem tapasziac.

Bizoni Caluine enis csudálom vedeggiút, hogy az giapiuba öltözöt farkasokat minden gialazattal nem illetic az emberek: De oly üdőbe iutottunc, hogy mikeppen Samariaba, egy famár feier, nyolczuan aranion vörttec, egy mércze, auagy mécz galamb ganeyt negy aranira böcsüllöttec, vgy mi nallunkis, az Ti nagy fülű agiatokat, es vndokfághos hulladéktokat, vgian drágha pinzennis megh véfic az emberek: Legh előföris pedig Caluine, efféle istallobol fedet pelmáual, te maghadat kellett volna niakon kenni, mert a mint sok egyeb bizonyfághoc kiűül Schluffelburgius', Lutherista Superattendens iria, a te hatadatis Galliaba megh belieghezec tűzes, vas liliommal, az Sodomabeli vtálatos vetkeidert, Es hasonlatos ocsmánisághit emliti Bezanakis
4. Reg: 6. v. 25. Schluff: a libro 2. Theolog: Calu: ar: 9. fol: 72. Libro 1. art: 21. folio 92.

Holot azért, az maghatoc tanu bi-
M 3 zoni- D E S.

N E G I E D I K

zoniságha szeréntis, ily fertelmes, vtálatos életű emberc vattoc Ti Predikatoroc, Erteni akarom, minemű orczáual mervec piszkálni az Papoc ganeyaba?

VIII. KERDES.

Rom: 2.
v. 21.
Psal: 49.
v. 18.

NOha az Vr Isten keménien megh feddi azokat, kik feddik az lopokat, es faytalanokat, de maghokis vñác ezekbe: Mind azon által, tñhető dologh volna, ha az Lutherista Caluinista Predikatoroc, ollianoc leuén, a mint megh hálloc, az Papoknac valóba törtent eseteket feddenéec, es fidal-mazafokkal annit használnának, hogy segienletekbeis el hannáiac gonoszkölcsőket az Papoc: De ezt akarom érteni, Mi az oka, hogy az kereztieni szeretet es tekelletességh ellen, oly nyuán valo, éktelen hazughságokkal igiekezitec megh rutitani az Aniazentegyhaz thagiait, hogy véghre, maghatokis pirultoc miatta?

Bekét hagioc most egiéb vtálatos hazughsághtoknac, emlekezem egy dologhrul, mellet taualy, az Iesuitac ellen köl-

L E V E L.

92

költétec, es vgy el hitetétec az emberekkel, hogy Magyar orfághbais, még Vri rendekis, nagy örömmel hirdetnéiek, hogy Bauariabol mind ki pelengereztec az Iesuitakat, noha annac vtánna, az igazságh ki nyilatkozátétec, es el egghe pironkodánac érette.

Taualy azért nemet orfághba, az Predikatoroc azt költec az Iesuitákra, hogy Monach varásba, Bauariaba, egy leant, a Templomba rekesztetec az Iesuitac, es minec vtánna sokkaigh gótrótéc volna niaualiaft, hogy ki nyilatkoznéc nehézkes volta, vgian az Templomba megh ólék, es el temetéc. Mikor pedig ezek történéne egy ember az Templomba rekedet vala törteneből, es az ifoniúsághot nézte, es ki befellette, az Varásis az Iesuitakat melto büntetéssel illette: Ezt azért az almot, hogy inkább czegeressé tennéc, három heliennis nyomtátac ki, Nemetoríghban.

Sok hasonlo befedeket hallottam *Bornem:* giakran az Baratokrulis, es Bornemizza az *ördö-* Peteris emlyt irasaban efféle esetet, de *ghi kisyf* mint hogy ighen el kopot vala immár *ter. folio*

M 4

cz 877.

NEGIEDIK

ez az hazughság, megh akarác Vytáni az Iesuitac hatán.

Dan: 13.

v. 54.

De mikeppen Daniel, az két agh lator alnakfághat megh ismére, latuan hogy nem egy nyomba iarnac vala, a Sufanná vadlálába, Szinte azonképpen mijs megh erthettiúc, hogy merő hazughság a mit az Iesuitakrul kőltörtéc, Mert vgian azon dologhnac három helyen valo ki nyomtatási, vgy arczul csapdossác, es hazuttattiác egymást, mint annac kel lenni.

Eggyc Nyomtatás az Leant Christinanac neuezi, masik Ersebetnec. Eggyc az Leant egy nec, masik kettő nec mongia: Az Lator Iesuitatis, eggyc egy nec, masodic kettő nec, harmadic öt nec iria: Ketten azt iriác hogy az leant istranghal foytottác megh, Eggyc hogy feyféuel vertéc agion.

Eggyc azt iria, hogy az nehezkes leant megh hasytottác, ki vőttec az gyermeket, megh kerezteltéc, es tizen négy napygh élt, Masik azt iria, hogy az gyermeketis mingiárt megh öltek, a fűuét megh őttéc, a több réseit, az diznoknac attác.

Eg-

LEVE L.

93

Eggyc azt mongia hogy ez Eyselkor törtent, masik hogy haynalba: Eggyc az leany attiat Vendegh foghadonac, masik polghárnac neuezi.

Az lator Iesuita felől eggyc azt iria hogy megh foghtác, es az Várasházához, masik csak az Iesuitac Decanniahoz (nincz pedygh efféle rizt az Iesuitac közt a mint ő maghoktul ertetem) vittéc.

Eggyc azt hirdeti, hogy el faladot es megh menekedet az Iesuita, masik mint egy hoher, tűzes foghokkal foghdossa, es hatából falakfűiat meczuén, kerékbe tőri: Sok egieb dolghokbais ellenkez nec egymással annac az fabulanac Nyomtatási.

Minap en egy Iesuitaual beselghetuén, hozám elő ez az dolghot, Eo pedigh nagy neuetléggel monda: Addegh lesűnc mi bodoghoc, mygh az gonosoktul fidalmaztatunc, Mind azon altal, miuelhogy őnnön maghais űduőzitőnc nem mindenkor halgatta el az ő ragalmazoinac fidalmit, hanem neha meghis felelt, es keptelen vadlasokat megh hamissította, mi nekűnkis gondunc volt arra, hogy io ideien, mygh az

Matt: 8.

Ioan: 8.

v. 49.

M s

em-

NEGIEDIK

emberec tanu bizonyfághot tehetnec az dologhrul, megh mutatnoioc ennec az képtelen hazughfághnac vlatatos voltat, Es ebből ki nylatkoznéc, minemű ityleret kellien tenni az Baratokrul kőltőt hasonlo cziganifághokrulis, Mert ne talam ha most ezt fűlűnc mellől bocfátuc volna el, ennihani eztendő mulua, vgian valonac ityltec volna ezt az emberec.

Ez vtan, két nagy pecsétés leuelet vőn elő, es monda: Oluafid megh eze- ket, es megh latod mely modnekül ter- helic az hamis tanitoc, az attatlanokat.

Kezembe vőuén az leueleket, la- tām hogy eggyc az Felseghes Maximi- lian Bauariai Herczeg pecsétés leuele, melliet kez irássalis megh erőssitet vala, Masik pedig az Monachium varas le- uele vala. Mind a kettő Nemet nyel- uen vala nyomtatua, es Deakul imigz forditottac vala vgian azon nyomtatal- nac a masik felére.

TESTIMONIUM

SERENISSIMI DVCIS

Bauariae.

NOS

LEUEL.

94

NOS MAXIMILIANVS
*Dei gratia, Comes Palatinus Rhe-
 ni, Dux utriusque Bauariae, &c.*

*Vniuersis ac singulis cuiuscunque status,
 dignitatis, & conditionis fuerint, ad
 quorum manus haec nostra litera paten-
 tes peruenerint, amicitiam, promptaq;
 voluntatis gratiam, ac salutem. No-
 tum facimus vniuersis, quod proximè
 praterlapsis diebus, quadam famosa, ob-
 scanitatisq; plenissima cantilena, aduer-
 sus Reuerendos Patres Societatis IESV,
 hic Monachij existentes, typis vulgata
 sit, & quidem diuersis editionibus, qua-
 rum una, Norimbergensis, altera Au-
 gustana, tertia Lauingana Ciuitatis no-
 men refert, perinde ac si ijs locis excu-
 se essent, quamuis Augustanus Typo-
 graphus, cui affingitur famosi huius li-
 belli publicatio, grauissimè de facta sibi
 iniuria queratur, innocentiaeque suae de-
 fensionem à suo Magistratu, ardentè
 expetat: Hoc verò famosum, contume-
 liag*

liq, plenissimum figmentum, contra veritatem, contra communem honestatem, sanctitasq, ad tuendam concordiam Religionis, graui pœnarum interminatione, leges Imperij, de Patribus Societatis IESV excogitatum, ac decantatum, secundis multorum auribus fuit acceptum. Istud verò infame, falsum, ac enorme figmentum, ab aduersarijs Catholice fidei, hostibusque Societatis, instinctu patris mendaciorum, inimici veritatis, Diaboli, pari fide excogitatum fuit, ac illud quod non ita pridem sparsum fuit, Nos in Collegio Patrum, ingentem auri, argentique copiam, ab ipsis clanculum corrosam reperisse: Quæ omnia cum in inuidiam Sanctæ Religionis Catholice, ad traducendam ac diffamandam Venerabilem Societatem, ad circumueniendum, scandalizandumq, imperitum vulgus, excogitata sint, Intermittere nec debuimus, nec voluimus, quin hisce literis, publicè coram Deo, & toto mundo testa-

restaremur, libello illo famoso, & contumeliosa cantilena, contra Deum, contra Ius, æquitatem, ac veritatem, iniuriam fieri prædictis Patribus, Illosq, flagitiosi illius homicidij, prorsus immunes esse, & omnia, quæ infami illo Pasquillo in illos dicta sunt, falsissima esse, ex solo odio, inuidia, maleuolentiâq, aduersariorum orta, eò quod videre ac ferre non possint laudabilem, Deoq, placentem industriam, Zelum, & fructum, quem in Ecclesia Dei ædificationem Patres Societatis conferunt, hæresum refutatione, hominum conuersione, irreprehensibili honestaq, conuersatione, Vita, studijs, ac eruditione: Vt igitur huiusmodi ora mendaciloqua, diffamatoresq, ac calumniatores publici, confundantur, ac erubescant, discantq, probi omnes, cauendum sibi, nec nimium ipsis credendum, In horum omnium fidem, literas manu nostra subscriptas, ducaliquo sigillo communitas, dandas duximus ac con-

concedendas. Datum in Ciuitate nostra
Monacensi, 11. Iunij, 1607.

MONACENSIS CIVITATIS Testimonium.

Nos Consul, & Senatores Ducalis
& Metropolitanae urbis Mona-
chij in Bauaria, Omnibus ac singulis li-
teras nostras inspecturis, officia nostra,
amicitiamq; ac salutem deferimus. No-
tum facimus etiam vniuersis, quòd cum
sexta Iunij proximi prateriti, nos in Cu-
riam conuenissemus: oblata sunt nobis,
ac lecta, tres contumeliosae, mendacesq;
cantilena, hoc eodem anno diuersis lo-
cis edita: Prima à Ioanne Lanzenpergi
Norimbergae: Altera à Valentino Schö-
nigh Augusta, Tertia verò Lauinga:
Quae quidem vt apertum prodant men-
dacium, nec tempore, nec loco, nec no-
mine inter se conueniunt: Summarie

verò continent, quasi Patres aliqui, Ve-
nerabilis Societatis IESV, huius Collegij,
aliquas honestas Virgines stuprassent, &
inter alias Philippi Stabel hospitis Pu-
blici (cuius tamen nominis nemo omni-
no in tota Ciuitate nostra reperitur) fi-
liam. quam alter libellus Elizabetham,
alter Christinam nominat, grauidatam,
mense Ianuario, noctu intempesta, in
ipso templo maetassent, ac sepultura,
tradidissent: Cuius facinoris, nos per
veredarium, qui in Templo forte ob-
dormiuerat, lassus ex itinere, remq; to-
tam speculatus fuerat, certiores facti di-
cimur, erutig; Cadaveris indicio, intelle-
xisse homicidium, captisq; quinq; Patri-
bus, eos forcipibus ignitis discerptos,
excisis primum è tergoe loris in rotam
egisse: Reliqua verò copiosius famose
cantiones prosequuntur.

Quia verò Cantilena illa, mani-
festum ac plane Diabolicum mendacium
continent, constitutionibus etiam Sacrae

Roman: Imp: famosos libellos seueriffime prohibentibus contrarium, mirari satis non potuimus, qua fronte publicum hoc ac Notorium mendacium spargi potuerit, cum omnibus qui apud nos commorantur, cuiuscunque Religionis hominibus, notissimum sit, Reuerendos Patres Venerabilis Societatis IESV, multis iam annis apud nos honestam, probam, Castam, Inculpatam, ac planè Sacerdotalem, Religiosamq; vitam vixisse, indefessoq; studio, summis aequè ac infimis, assidue suam operam locasse, in Diuini verbi prædicatione, Confessionibus excipiendis, Iuuentute erudienda, ægrotantium cura: Quibus omnibus, id afsecuti sunt, ut non tantum Clementissimo Principi nostro, alijsq; viris primarijs, sed nobis etiam gratissimi semper, Charissimiq; fuerint, & futuri sint deinceps: nosq; multum Deo debere fateamur, quod Ciuitas nostra ipsis non destituatur: Et quanquam neminem

cor-

cordatum ac sapientem fore credamus, qui mendacibus illis cantilenis assensum sit præbiturus, nihilominus simplicis plebecula nimia credulitati, quævis falsa pro veris acceptanti consultum cupientes, pro defensione veritatis, scandalosq; simpliciorum idiotarum deuitando, publico ac authentico scripto nostro, omnibus testatum facimus, Cantilenas prædictas, nihil aliud continere, quàm apertam diffamationem, manifestumq; mendacium, ita quod in ijs, nulla penitus particula vera reperiatur, nec quidquam simile hic apud nos unquam conigiisse, imò nec rumorem, indicium, aut suspicionem hac de re fuisse.

Atq; ideo Patribus Venerabilis Societatis hoc crimine falsi, quin & nobis, quasi Religiosas personas tam atroci supplicio peremissemus, summa irrogatur iniuria, contra Deum, contra veritatem, Ius & æquum: Nosq; prædictos Patres simul & nos ipsos, horum &

N
simi-

NEGIEDIK

similium impudicorum facinorum, Innocentes ac innoxios pronunciamus: Magistratus verò omnes obnixè rogamus, ut non solum in suis diœcesibus, huiusmodi fictas, ac falsas Cantilenas abrogare, ac prohibere velint, verum etiam, si criminator deprehendatur, iuxta statuta Imperij, in illum animadvertant: Parati vicissim in similibus causis, pro viribus satisfacere omnibus, ac gratificari: In horum omnium fidem, has literas publico Typo excudi, & Ciuitatis nostræ Sigillo plura exemplaria muniri volumus. Datum Monachij, 12. Iunij, Anno 1607.

Nem emlekezem most fok rend-
béli Pasquinnokrul, fok hamis leuele-
krul, mellieket az Magyar orfaghia
formaltacez haboruba, az Papa es egieb
Feiedelmec ellen, melliekkal, giulölse-
gelle töttéc őket az köllegheél, Es hon
valami Secretariust föktettec ki almok-
ba Romabol, ki az Papa tanácsat, mel-
liet almába sem látot vala, ki nyilatkoz-
tatta, hon az kereztién feiedelmeknec
taná-

LEVELE.

98

tanácskozását, melliet csak tekelletlen-
seghből kentec reaioc, az kölleghe kö-
zibe hintettéc, es azzal giulöltettec az
arratlan feiedelmeket, mintha ezek, a
kik enni eztendőtül foghua, enni költ-
segekkel, es vérec hullasáual oralmaz-
tac Magyar orfaghot az poghanisaghtul,
most az egész Magyar nemzetet, tóből
ki akarnác giomláni: Es iollehet tizta
küből kiuanom, hogy ha valaki efféle
fandékba volnais, az Vr Isten soha rea-
ne segycse, hogy az mi réghi, Nemes,
böcsülletes nemzetsegünket ki vaghia,
es el fogiassa, de azt bizonnial tudom,
hogy soha csak egy kereztién feiede-
lemnec sem volt efféle fandéka, hanem
csak giulöltetésnec okaért foghtac effé-
let reaioc.

Rövid sommaba foglaluan azért **KER-**
irasomat, örömeit erteném okat, Miert **DES.**
cselekestecc efféle dolghokat lelki isme-
retetec ellen, holot iol ruggiátoc, hogy
véghreis efféle hazugsaghoknac hafna
nem egieb, hanem az ti gialazatos piru-
lástoc, es ez illien dolghokkal *suspectu-*
sokka ketesekké téfitec maghatokat,
Mert a kinec az Igassaghtul eleghszeghes
Na otal-

otalma vagion, nem búkséggh annac ha-
zughfághba vetni remenségghet.

IX. KERDES.

MI az oka, hogy soha senkit azok
közzül, kik az ti vallástokon van-
nak, arra nem kenferytetec Ti
Martinista Predikatoroc, Sőt csak ingien
sem yntetec, hogy a mit koborlással,
dulással, raghadozással el vonnac az ar-
tatlan vetetlenektül, azt éppen, igazán
Restitualliak vísa aggiac, ha úduözül-
ni akarnac?

Auguf: Nylua Z. Agofton azt iria, hogy
Epist: 54 soha addégh az bün megh nem bocfát-
tatic, mygh az hamissan el vót marhá
megh nem adatic, ha tehetségghébe va-
gion az ember nec, hogy kár vallot at-
tiasiat megh elegyse: A zent irasis, az

Ezech: 33. v. 15. úduösségghre búkségghes nec mongia, az
hamissan el vót marhá nac megh adásat:

Exod: 22 Sőt azt parancsollia az Isten, hogy a ki
v. 3. egiebb képpen megh nem elyghetheri kár
vallot felebarattiat, el adalléc önön
magha rablághra, es az arráual megh
elygitteslec az karuallot ember: Az se-
retet-

retet nec es természet nec rőruénieis arra
tanyt, Hogy a mit nem akarnanc hogy *Tobia 4.*
mas ember cseleked nec nekünc, azt mi *v. 16.*
se cselekeggiüc, A mit pedygh kiua- *Matt: 7.*
nunc hogy más cselekeggiéc velünc, *v. 12.*
mijs azont cselekeggiüc mással: Min- *Luca 6.*
den ember azt kiünnia pedigh, hogy *v. 31.*
megh ne foztaslec marhaiatul, es ha mas
ember miat kárba eset, megh elegittes-
lek:

Noha azert ez mind nyluán valo
dologh, de soha ti erre senkit nem
eröltertec, hanem a ki mit el vehet, es
birhattia, az mind őué: Ennec azért
okát kiuanom erteni, Es megh tanulni,
minemü *Prinilegiomotok*, fellieb valo fa-
badfághotoc legien az ti Iuhaitoknac eb-
be az dologhba, hogy sem egiebb em-
berek nec?

Iollehet, réf ferént vésem esem-
be mint vagion az dologh: Ollianoc
vattoc Ti Predikatoroc, mint amaz re-
ghi Demophoon, kirül azt iriac, hogy
az verőfenien dederghet, az arniékon
izzadot: Tijs mikor predikatiotokba
feddeni kellene az gonossághot, csak
nem megh fagy az nieluetec, mikor

pedigh az Pápa ellen karomkodtoc, iz-
 zad mégh az predikállo fékis. Mely do-
 loghrul így yr az Heluéciai Confessio,
 emlekezuen az Luther Predikatorok-
 rul, noha mi, vgian ezent mondhattu-
 e az Caluinistakrulis: *Cum Dei verbum,*
Tigurin: pradicandum esset, & ex hoc Fides, Spes,
fol: 124. Charitas docenda, homines item monendi,
corripiendi, consolandi, instituendi, & per-
suadendi erant, non aliud quam fanaticos,
hypocritas, seditiosos, Diabolos, hereticos,
& infinita huius generis indigna conuicia
crepant, quae in dies de nobis, noua, & in-
audita comminiscuntur, Imò se suo officio
nequaquam functos arbitrantur, nisi omni-
um auditorum aures huiusmodi indignis
clamoribus opplerint: Quibus rebus,
tam nos, quam doctrinam nostram, multo-
rum animis tam suspectam reddunt, ut qui
simpliciores sunt, nos reuera, Dei simul, &
sacramentorum hostes esse, nec ullum fidei
articulum docere credant.

Ennec fölötte, talám attulis féltec,
 hogy ha efféle dologhrais köteleznétec
 Iuhaitokat, nem oly kedues volna pre-
 dikallástoc, es ne talám vgian meghis pi-
 sulna orezátoc, Mert mingiárt azt vet-
 nek

nec szemetekbe, *Qui alium doces, te ip-*
sum non doces? Mást tanytas, es magha-
 dat nem tanytod? Az te plebanosá-
 ghod, es iöuedelmédis, az Papista Pa-
 poke volt, es ő tollóc eröuel vöttéc
 el, Ad megh rehat teys ezt: A mely zent-
 egyházba predikallaz, aztis az Papistac
 az ő Isteni szolgálatokra eppytettec, nem
 mi, terics vísa rehat eztis: Es vegeze-
 tre, azt vetnéc szemetekre, hogy a ki
 Christusba hisen, el nem karhozic, Eok
 pedigh noha az mas iamborebol fris-
 len iárnac, es vralkodnac, de azért, vgian
 hisnec az Christusba. Efféle ellenuete-
 sektül féltec azt hisem, es azért nem
 akartoc senkit az *Restitutiora* szolgál-
 maztatni.

X. KERDES.

M I az oka, hogy az felföldi Calui-
 nista kialtoc, abba az *Apologiaba*
 otalmázo írásba, melliet Bartfan
 nem reghen nyomtatánac, megh akar-
 uán mutatni, hogy az megh holt Boc-
 kai István, nem volt Arianus, anni sok
 modnekül valo hazughághokat füztec
 egybe?

N E G I E D I K

ELSEO hazugság az, hogy az Iesuita Baratoc, azt hyrdette, hogy Bocskai Arianus volt: Ha igaz emberc, miért nem nevezic meg, ki hirdette? Peteré vagy Pal? Holot hirdette? Mikor? Kinec? nyeluettele, vagy írással hyrdette? Mert en io lelki ismerettel mondom, soha külömben nemis hallottam hogy velekedés löt volna az Bocskai Arianusságharul, hanem csak ebből az Predikatoroc írásából, Es miuelhogy *Excusatio non perita, accusatio est*, ők töttec kétesse az Bocskai Arianussághat.

MASODIK horghas mondásoc az, hogy vgian ezen Iesuitac azt beféllic, hogy az Magyar nemzet, *barbara, profana*, vad parázt, Istentelen nemzet, es ő köztóc, csak arniéka sincz az keresztienféghnec hanem Sido, Török, Arianus hitúc. Bezzegh a ki ezt mondaná, nem igazat mondana, Mert az egész világhnal tudua vagion, hogy az mi nyomorult hazánkba, marat maghua az keresztienféghnec: De ha igazat mondna az Predikatoroc, Miért nem iegizikfel, Mikor? Kielöt? Mi modon?

Me-

L E V E L.

101

Mely orfághba? kicsoda beféllet effélet az böcsülletes Magyar nemzetrül?

HARMADIK hazugsághoc az, Hogy egész Magyar orfághban nincz senki a ki maghat nyluan Arianusnac mondaná, Es az Arianusoknac nincz Magyar orfághba Templomoc. Ezazért merő hazugság, Mert Pecz es Sziget vidékébe, sokan nyluan Arianusoc, es az predikatorokis mind Arianusoc nagiób réfre: Ezt ha nem hised, küniü veghere menned, de en bizonios vagioc ebbe, es sok fő emberekkel meg bizonytom, kik az haboru üdöbén, Peczbe es Szigetbe laktac.

NEGIEDIK hamisság az, hogy Erdelybeis csak keuesen vanna az Arianusoc: A ki Erdelt látta, bizonnia tuggia hogy csak Colosvárba, Desen, Thordan, Enyeden, anni Arianus volt, hogy csak az Isten samlalhatta meg.

EOTEODIK cziganyság az, Hogy az Magyaroc minnyáian, be vöttéc az Helueciai Confessiot, ez elöt harmincz kilencz ezrendöuel: Bodogh Ania, bezzegh réghi dolghot emlytetc, meg kopot rehat immar az nagy

N 5

Oo-

Oofagh miat az ti hitetee, es talám im-
mar foghaijs el hullottac. De mely igaz
légien a ti mondástoc, egeſt Magiar or-
ſághnal legien az itileti: Azt en bizon-
nial tudom, hogy Magiar orſághnac
ezered réſe ſem tuggia, mi legien az
Helueciai Confessio, melynec hyre ſem
volt az Bocskai Vrakodása elöt, hanem
csak ighen keueſeknél, ſöt Bocskai ide-
iébeis, csak Tököly Sebestien eſekedé-
ſe lön hogy az Helueciai Confessorul
emlekezetet tönec az Beczi veghe-
zélbe.

HATODIK hazughſágh az,
hogy keueſen vannac Magiar orſágh-
ban az Romai Religion, es hogy azokis
titkon, csak hazokba, nem Zentegy-
házakba giakorliác az ő Hitekne rend
tartásat. Nagy csuda bizoni, hogy Ti
nállatoc nincz Zentegyházac, mert el
vontatoc töllöc, De Ha az Matra mel-
lieket, Ha Nagybombat es Pofon tayan
az hegiec alliát, Ha Sopron es Geor vi-
deket, Ha Filek es Seczen tartományat,
Ha az egeſt Tot orſághot, mely Magiar
orſághnac egy fő, nemes thagia, Ha az
Török igháia alat niomorgho Göngös,

es egiéb fok heliec tartományat megh
tekynted, vgian fokot talál mégh az re-
ghi kereztiénec közzül, Magiar orſágh-
ba: Es az Caluinistákhoz képeſt, vgian
fokaknac mondhattiuc az Catholicusfo-
kat, Mert Magiar orſághba, ha az Lu-
therista atiafiac közzül ki valoghattiuc
az Caluinistákat, nincſenec annyn a
mint ök gondolliac.

HETEDIK hazughſágh az,
hogy keueſen vannac Magiar orſághba
az Augustana Confession valo Atiafiac,
es hogy ezekkel, bekeſéghe ſereterbe,
eggieſséghe élne: Ti hozzatoc ke-
peſt, ighen fokban vannac az Augustana
Confessio köuetőy, kit künnien el hi-
het, a ki megh tekynti a ſabad varaso-
kat, az hegiec közit, es az Augustana
Confession valo Vrakioſághit.

Minemű légien pedig az ti eg-
gieſséghtec, es ſereteretec, megh érthe-
ti, a ki megh tekinti *Grauerus Albert-
nak* Cassai Iscola mesterne, Bartſan ki
Nyomtatot köniuet, melliet nem ré-
ghen irt, Az IESVS Christusnac, es
Caluinus Ianosnac egy más ellen valo
hadakozásául: Ha ki pedig ennec
sáuan

fauán megh nem állana, hallia mit yr
 egy fő Lutherista Superintendens. ez
 dologhrul: *Megh teázic, vgimond,*
Conrad Schlus- hogy az Calvinistac süuókbe Arianus Tö-
selburg: rók Sido, es Pogháni vallást neuelnec, mel-
libro 1. liet giakran kis ielentnec, es sokan közzül-
Theolog: lóc nyuán Arianussa, vagy Törökke léss-
Caluin: nec: Illien volt Bernardus Rotmannus,
Artic: 2. Paulus Alciatus, Valentinus Gentilis, Ge-
fol: 9. orgius Blandrata, Matthaus Gribaldus,
Lelius ZoZinus, Petrus Statorius, Ioannes
Sylvanus, Bernardinus Ochinus, Sebastia-
nus Castalio, Franciscus Balduinus, Eras-
mus Ioannis, es egiebekis, kik oly mély böl-
cseféghre intottac az Calvinus Iscolaiába,
hogy, vagy Arianusoc, vagy Törökóc löt-
tec véghre: Egy Neuserus Andras, Hel-
deberghai megies fő Tanito, az Calvinista,
es Arianistafágh által, Törökke lön véghre,
ki önnön kezéueliruan Gerlachius Doctor-
nac, azt mongia, hogy senki mi üdönkbe
Arianussa nem löt, a ki eleb Calvinista
nem löt volna: Azért, vgimond, a ki
attul fél, hogy Arianus ne legien, eltanoz-
tassa az Calvinistafághot. Ezeket iria ez
 az neuezetes Lutherista Superinten-
 dens: Es nem ketelkedem, hogy ezt az
 Atia-

Atiafiuy eggiesléghből farmazot tanu-
 bizoniságh tételt, io neuen véfitec töl-
 le, Mert vgianis az ti Atiafiuy beke- *Lásd az*
 seghteghből, illien szép niaias befédec *örödic le-*
 foktac farmazni. *uélnek-*

Vannac abba az ti Apologiatok *ueghét.*
 ba, sok egiéb fogiatkozásokis, de nem
 sükségh azokrul most emlekeznünc:
 Azért, ier menniünc eléb, az el kezdet
 dologhban.

XI. KERDES.

MI az oka, hogy karhoztattiatoc
 mi bennünc hogy az halottakert
 imadkozunc, es aldozunc, Holot
 az Augustana Confessionac Apologiaia-
 ba, maghatoc ezt iriatoc. *Tugginc hogy a August:*
réghit Z. Atiac giakran emlekeznec az ha. Confess:
lottakért valo imadságbrul, mellicet mi sem Apolog:
tyltunc: Es ismer: Ostorozza Epiphani- Art: 21.
us Aëriust, hogy az halottakert valo imad- Tit: De
sághot hasontalannac mondotta, es mi sem Misse
otalmazzac ebbe Aëriust. Sacrifi-
cio.

XII. KERDES.

MI az oka, hogy Ti az Romai Ec-
 clesiát, ily ighen karhoztattiatoc,
 fidal-

Lásd az Papistak baluani-
oZásirul
iri leue-
let.

sidalmaztatoc, holot az Augustana
Confessio, nem egyfër tanyttia, hogy
az hit dolghaiba, semmibe el nem fa-
kad az Romai Ecclesiatur, a miképpen
más beszélhetesünkbe bõuõn elõ ho-
zám.

XIII. XIV. KER-

DES.

MI az oka, hogy az ti Tanitoitoc,
arra intik Predikatioiokba az
embereket, hogy az Istenec tör-
uéniet, es parancsolatit megh tartás,
es azoknac megh segheséuel az Istent
haragra ne indycsac: Holot más felõl,
minniaian azt hyrdetic, hogy lehetet-
len az Isten parancsolatinac megh tar-
tása, a mint megh lathattiuc Luthernel,
*Tomo 2. lat: Vittemb: Anno 1546, libro
contra Latomum folio 244. Philippusnal
in Locis Commun: anni 1523. Tit: de legis
abrogat: folio 83. Calvin: libro 2. Instit: ca:
5. num: 6. Et cap: 7. num: 5. Es minniaian
beséd közbeis azt kialtiatoc, hogy az
Isten törüeniéne megh tartása lehe-
tetlen.*

Ez

Ez ha így vagion, mi fűkség az
lehetetlen dologhra ynteni az embere-
ket? Mi fűkség csak igiekezniys arra
a mit tudunc hogy nem lehetseghes?
Es miképpen fér õsue ez az tudománi
a zent irással, mely azt mongia, hogy *Rom: 13.*
a ki felebaráttiat szereti, be tölti az tör- *v. 8.*
uént, A ki pedig szeretnek nekül va-
gion, az Istent nem ismeri, es örök ha- *1. Ioan: 3.*
lálnac fia: Mely mondasokból, vi- *v. 14. cap*
lágason ki teczic, hogy annac örökke *4. v. 4.*
el kel vesni, a ki az Istenec törüeni-
et, mely halálos bűnre kötelez, halála
elõt valameny ideygh fel bontás ne-
kül megh nem tartia.

Nem iob volnaé azért azt Tani-
tanotoc, a mit az Romai Ecclesia ta-
nyt, Tudni illik, hogy az emberi szabad
akaratnac, maghán valo ereiébõl, le-
hetetlen hogy az Istenec parancsolat-
tiat megh tarthassuc, a mint az iras nyl-
uán mongia, *Ioan: 6. v. 44. Es 46. 1. Co-
rinth: 4. v. 7. 2. Corinth: 3. v. 5. Iacobi 1. v. 17.*
De e mellet, az mi üdüözitõne erde- *Philip. 4*
meért adot Z. Lelec Istenec seghitõ, *v. 13.*
es vastaghito malaztiáual, megh tart- *1. Cor. 13.*
hattiuc az õ parancsolatit, mert mikor *v. 10.*

az

N E G I E D I K

az ember a zent Leleknek malastiaual vastaghyttatic, nem nehezec, hanem ighen kuniuc az parancsolatoc, a mint oluassuc, 1. Ioan: 5. v. 3. Matth: 11. v. 30. Hogy pedygh senki nem talaltatic a ki tellies eletébe mindennapi, bocsanando bün nekül legien, a mint az tellies zent irásbol tanyttia az Tridentomi gölekö-

Concil:
Trident:
Sess: 6.
Can: 23.
cap: 11.

zet, nem attul vagion, hogy leheretlen volna az Isten törüeniénece megh tartása, hanem attul, hogy az mi megh romlot termésetünc, sokásünc, giarloságünc, es kisyrtetünc miat, megh nem tartiuc, a mit megh tarthatnanc, el nem tauoztattiuc a mit el tauoztathatnanc.

K E T
K E R
D E S.

XV. XVI. KERDES.

MI az oka, hogy a ti Tanitaitoc giakran fenieghetic az embereket,
az

L E V E L.

105

az Istennec, haraghiáual, es az karhó-
zattal, Holot más felől azt tanyttiatoc,
hogy finite oly bizönnial kell embernek
hinni, hogy ő az Istennec szerelmes, es
örök életre választot fia, mely bizö-
nnial hiszi, hogy Christus megh holt ő
crette? Nylua Caluinus *Libro 3. Instit:*
cap: 2. num: 16. Es cap: 13. num: 15. Beza in
Confess: Fidei, Art: 20. folio 97. Hunnius
Labyrinto 1. Propos: 262. Es 286, es rö-
üideden mynniaian Ti, csak so beféd
közbeis azt forgattiátoc, a mit Calui-
nus illien sokkal adelönkbe: Bizonia-
ra nem kerezten az, valaki minden ke-
telkedés nekül nem hiszi, hogy az Isten
ő neki kegielmes, es az örök üduős-
séghe választatoc, Es a mint masut iria,
Quod extra periculum defectionis sit, Hogy
az Istentül valo el szakadálnac veszedel-
me kiüül vagion. *Libro 5: cap: 24. nu: 6.*

Ez ha igy vagion, bolondság h
hát az Isten haragiánac, es az karhó-
nac felelmeuel rettegheteni az embere-
ket, Holot az Ti vallástoc szerént, vala-
ki azon fél hogy el ne veszen, es bizö-
nnial nem hiszi hogy üduözül, ketléghben
eset ember az.

Ö

Nem

Nem iob volnaé itt is az Romai
göleközvet vallását tartani, mely azt ta-
nyttia, a mint megh lathatod az Tri-
Concil: dentomi Conciliumba, Hogy senkinec
Trident: nem kel ketelkedni sem az Istennek ir-
Seff: 6. galmasságául, sem az mi űduőzítőne
cap: 9. erdeménec veghetetlen gazdagfágharul,
sem az Sacramentomoc ereierül. Sen-
kinec nem kell űduősfégherül ketségh-
ben esni, Sőt io remenféghbe kel len-
ni, hogy az mi űduőzítőne halála által,
Irgalmassághot nyerűnc, es bodoghá-
got: De mind az által megh gondol-
uán, hogy az Isten csak annac ighyrt az
Matt: bodoghághot, a ki véghygh megh ma-
24. v. 13. rad, Aztis megh tekynntuen, hogy so-
kan, a kik iol kezdettékis el estec, es
el karhoztac, Sőt, még az igaz Hittű-
1. Tim: 1. lis megh fostattac, az mint Z. Pal nyí-
v. 19. uán iria, ezekhez képest, megh tartiuc
cap: 4. az Apostoloc intéset, *Philippen: 2, v. 12.*
v. 1. *1. Petri 1. v. 17.* es félelembe, rettegésbe
munkálkodunc az mi űduősféghűnc
megh nyeresébe, hogy ne talam, a mint
1. Cor: 9. Z. Pal iria, megh ne vertessűnc az Isten-
v. 27. tül, mert még ki nem teczet mineműc
1. Ioan: 3. lésűnc véghe vgimond Z. Ianos, es no-
v. 2. ha

ha vannac igazac ez világhon vgimond
Salamon, de azért, vgian senki nem tug- *Ecclesi: 9.*
gia, ha feretetre melto, vagy giűlölle- *v. 1.*
ghre, hanem, mindenec az iouendő
űdöre tartatnac, titkon, Es vgy annyra
titkon, hogy a Z. Iob mondála ferent, *Iob 9.*
még az egiűgiű iambor, sem ismér- *v. 21.*
heti még az ő egiűgiűsféghet, es az *Ecclesi: 3.*
megh bocfátot bűnökért sem élhet fé- *v. 5.*
lelem nekül. Annac okaért, hisűc azt,
hogy az Vt Isten, örök életet ad azok-
nac, a kik mind véghygh igazán fol-
gálnac neki: Bizunc pedygh Istenbe,
es Remenliűkis azt, őruendezuén eb-
ben az remenféghben, hogy az Atia Iſ-
ten, az ő zent fiának halálaért, minke-
tis reűssé tésen az bodoghághban:
Noha e mellet, megh gondoluan giar-
losagunkat, es megh tekynntuén, hogy
sokfor az ember hertelen, veletlenül,
vagy reűsséghben, vagy egiéb gonof
bandékban léuen, auagy ellenféghence
incselkedése miat, auagy az emberi
esetnec veletlen vesedelme miat, ki
folyttatic ez világhbol, Es aztis iol tud-
uán, hogy senkinec nincz homlokán
megh irua, hon, mi űdőbe, mi modon

történnie ki mulása, Az zent iras in-
tesétis iol megh rostáluan, mely azt pa-
rancsolia, hogy félue iáriuncáz űduőf-
Philip: 2. ségh keresésébe, es a ki fen aal, megh
v. 12. lássa hogy el ne essék, Mind ezeket
1. Cor: 10. mondóc iol megh hanyuán vetuén, fe-
v. 12. lünc, hogy vgy ne iáriunc conduiselet-
lenféghünc, es haladatlanfágunc miat,
mint az bolond fűzecz, mellieci ki rekef-
teténec az menieghzöböl.

KET Ittis azért kettő az kérdés. **EL-**
KER- **SE O,** mint ferkeztethesséc őfue az ti
DES. Tanitástoc, magháual valo ellenkezés
nekül? **MA SODIK** miért nem ve-
fitec be az mi tudomaniunkat, melliet
azon ighykkel tanyt az iras, melliekkal
hallád hogy en igazán, es nyuán elő
hozám az Romai gölekőzetnec vallá-
fat?

XVII. XVIII.

KERDES.

MI az oka, hogy az ti Tanitoitoc,
noha el felerkezuén egy keues
ideigh az Romai hitnec fidal-
mazásául, az io cselekedetekreis intik
hal-

halghatoiokat, Holot ti azt nyuan ta-
nittiátoc, es vgian fíauatoc iarasábais
forgattiátoc, hogy az embernec minden
cselekedeti ocsmanságh, bűn, es finte
ollian, mint az haas azzoni ember ru-
háia, Mert ezt az hasonlatossághot, mel-
liet Isaias, az el haniatlot, es gonos- *Isa. 64.*
sághba merült Sidok aldozatirul elő ho- *v. 6.*
zot, minden io cselekedetekre harittiá-
toc: Luther Marton *in Assert: Artic: 31.*
32. 35. azt iria, hogy minden io cseleke-
detbe bűnt téfen az ember: Es ezent
tanittia *in cap: 2. ad Galat: fol: 322. Philip-*
pus in Locis anni 1523. Tit: de peccato.
Tit. de Fide. Calvinus in Matth. 5. v. 12.
Ioan. 5. v. 29. 3. Instit. cap. 12. nu. 4. Cap. 14.
nu. 9. 11. Cap. 19. nu. 4. Beza in Confess. ca.
4. art. 19. Aztis pedigh nyuán tanittiá-
toc, hogy minden bűn, örök karhoza-
tot erdemel, a mint megh láthatod Cal- *Calu. in*
uinusba. *1. Ioan. 5.*

Ez ha igy vagion, Tehat finte vgy *v. 16. Es*
örök karhozatra melto gonossághot *2. Instit.*
cselekesic az ember, mikor alamisnat *c. 8. n. 58.*
ád, es iosanon el, mint mikor lop, es *li. 3. c. 4.*
refegeskedic: Szinte vgy erdemli az *nu. 28.*
poklot a ki mod nekül, fűkségh nekül,

O; megh

megh őliaz mas ember kappanát, mintha az fiát őlne megh: Es a ki az embereket valami iora inti, örök karhözatra melto bűnre inti, es finte vgy kifyrri őtet, mint mikor az őrdőgh valami gonofra kistet bennünket: Ha pedig az Istenec Irgalmaffágha nem *Imputallia*, nem ityli bűnnec az hiuekbe az io cselekedeteknec gonofághat (noha bizoni lehetetlen az, hogy az Isten, az gonofst, gonofnác ne ityllie, es hogy a kiben bűnt lát, azt bűntelenec ityllie) finte vgy, az egiéb gonofághot sem *Imputallia* nekic.

Nem iob volnaé ittis az Romai gölekőzettel tartani, mely azt tanyttia, hogy az hiueknec io cselekedeti, Isten elöt, kedues illatu aldozatoc, *Hebr. 13. v. 16. Philip. 4. v. 18. 1. Pet. 2. v. 5.* Es hogy nem vétkezic a mely leanizo férhez megien, noha bodogh leßen ha fűzességhben marad *1. Corinth. 7. v. 28.* Es hogy Z: Iob sem vetkezic fűauaiba *Iob 1. v. 22.*

KET
KER-
DES.

Ittis azért, vgian azon két kérdés támad, tudni illik, Miképpen alhasson helyen az ti tanitástoc, ellenkezés nélkül, Es miért nem vesítec be az mi val-

láfunk-

láfunkat, melliet azon fokkal tanit a zenr Irafis.

XIX. KERDES.

HA csak egiedül az Hit fűkfeghes az űduőffeghre, vgy hogy, az io cselekedetec, semmikeppen nem fűkfeghesec az Isten elöt valo megh igazuláshoz, a mint az minapi befelgeresünkbe megh mutatám, hogy ti ezt tanittiátoc, es az ti Tudomantoknac *Lásd, az* fel vetet fundamentomahoz képest, ké- *hitelkő-* telen ezt kel tanitanotoc: Ha mondoc *tőt fogha* ez így vagion, Mire valo az iora valo *dasokrul* intes? az Igasságh? az Adakozas? es *valo be-* egiebb iofágoc, melliekbe tartozic ma- *felgerés-* ghat foglalni az kereztien ember? *be.*

XX. KERDES.

MI az oka, hogy Ti Christus Vrunkrul, es az ő zent Apostolirul, oly gialazatoson mercec folni? Christus Vrunkrul nyluan mongia Caluinus, hogy halálakor, ketséghben esés- nec fűauát füllotta, *A patre se alienum Calvin.* *sensit, Reus stetit, vox ei desperationis elat* *Matth.*

psa est: Es aztis meri irni, hogy herte.
Mat:26. lenféghből eytet káuát, Christus Vranc
v.39. vísa mondotta, es megh maslotta, mert
 az komoruságh miat, el feletkezett volt
 az Isteni veghezésrül, es nem volt ő
Calu:lib: benne csendez meretekletességh: Sőt azt
3.c.16.n. iria, hogy vgian az karhozot emberec
10.11.12. kynniat erzette Christus Vranc, azt ityl-
 uen, hogy Istentül el ideghenült, es félt
 hogy lelke üduösséghe el ne vessen. Mi-
 kor pedig az Christus tanításat magia-
Matt: razza Calvinus, eggiüt azt iria, hogy
12.v.25. nem ighen erős az Christus bizonylá-
Matt: gha: Masut azt meri mondani, hogy
12.v.33. *absurdum* éktelen az Christus tanytála:
Cap:13. Z.lanosrul eggiüt azt iria Calvinus, *10-*
v.19. *an:19.v.23.24.* hogy illetlenül vonfa a
Libr:1.c. zent irast, Masut, hogy *stupore prostra-*
14.n.10. tus ostoba éktelenséghből le boruluán,
 az egy Istenhez illendő tizteletet, az
 Angialnac rulaidonytotta. Z. Peterrül
In cap:2. azt iria Luther, hogy vgy fol, mint egy
Genes: *phanaticus* esse fordult, es nem erthetni
fol:128. mondásat: Z. Palrul azt iria Calvinus
In 2. Corinth:1.v.9. hogy el teueliedet
 magha bizakodás, es vakmerőségh alá
 vettetet ember volt ő.

Eze-

Ezeket azért, es sok töb efféle es-
 telen karomlásokat, minemű merekség-
 gel iriatoc, örömet erteném? Mert ha
 Christus félt hogy el ne vessen, es ker-
 séghben elésnec káuát eytette, az Isten-
 nec nem hogy fia, de csak hiuh folgháia
 sem lehetet, miuelhogy Calvinus azt
 mongia, Hogy valaki minden ketfégh
 nekül nem hisi, hogy ő az Istennek
 keduébe vagion, es örök üduösséghe
 valasztatot, nem hiue az Istennek: Ha
 töredelmes, illetlen, erőtlen bizonifa-
 gokkal thamogattia Christus az ő tudo-
 mániat, Sőt há oly tudatlan volt, hogy
 az Calvinus itileti kerént, csak az fűghe
 fát sem ismérte megh, mely Sido or-
 séghba oly köz fa, mint nallunc a fylua
 fa: Ha az ő tanituáni baluaniozoc, esse-
 fordultac, el teueliedtec voltac, mine-
 mű itileter tehetunc az kereztien hi-
 trül?

Calu:lib:
3.cap:2.
num:16.

Caluin:
Matt:
21.v.18.

XXI.KERDES.

MI az oka, hogy az Istenrül azt ta-
 nittiátoc, hogy ő oka, kerzőie
 minden bűnöknek, es ezekre ő
 zent fellséghe indyttia, kysiteti, crólteti

O;

az

NEGIEDIK

az embert? Nylua Caluinus, nem egy helien iria, hogy minden bűnnec *Authora*, az Isten, *1. Instit. cap. 18. num. 3. lib. 2. cap. 4. num. 2.* Masut azt iria, hogy az Isten

Libr. 1. c. ten haytia, tohyttia, *flectit, impellit*, az *18. n. 1. 2.* embert az bűnre, es mikor Absolon az ő Attia agias hazat megh rutirá, az Isten

Libr. 3. c. cselekedere volt ez: Sőt masut azt iria, *23. n. 8. 9.* hogy az Isten, az ő akarattiaual, vgian ketelenyti az embert az bűnre: Es ismer,

Libr. 1. c. vgian akaria vgimond, es parancsolia az *18. n. 1. 3.* Isten mind azokat, valamiket az gonos *8. lib. 2.* boc cselekesnec: Es ostan az nagybo *c. 4. n. 4.* lond ember azon tudakozic, *Lib. 1. c. 18. num 3.* mint leheffen az, hogy a mit az

Isten tylt, azt akaria, es vgian parancsoliais? Vgian ezent tanította Luther, es *5. leueter* Melanthonis, a mint masut megh mutatám.

*azon 3. bi-
Zonyságh
ba.*

Ezeket azért az halhatatlan hamissághokat mint merytec irastokba kifakastani? Es miért követittec azokat az Vy hit alkotokat, kik ily nagy modnekül valo vallásokra iutottac?

XXII.

LEVEL.

110

XXII. KER-

DES.

MI az oka, hogy noha ő magha *Calu. lib.* megh vallia Caluinus, hogy nincz *4. cap. 17.* ez világhon hihetlemb dologh, *num. 24.* mint az, a mit ő tanit az Vr vacforaia-
rul, es méghis annyra téczic nektek ez ez az ő tudomania?

XXIII. KER-

DES.

AZt kérdem, ha az Apostoloc halátul foghua, Luther Martonygh, az az, ezer őt fáz tizen hét estendeigh, minniáian el karhoztaké az kereztienec: Vagy nem? Egy froual csak azt felellied hogy, El, auagy Nem: Es ha el nem karhoztac noha azt hyt- *Lásd o-
téc az mit mi hisűnc, Mi az oka hogy da fel,
Ti, el hagyuan az töröt vtat, mellien folio 6.
az réghi iamboroc meniorfaghban iu-
tottac, Vy es bizontalan őfuenieket kö-
vettec?*

XXIII.

NEGIEDIK
XXIIII. KER-
DES.

Lásdo-
da fel,
folio 6.
E 33.

Lásdo-
da fel,
fol. 9.

A Zt kérдем, Ha Z. Agoston, Z. Gergely, Z. Hieronymus, kiker maghatokis fenteknec neueztec, el karhoztaké, miuelhogy az Purgatoriumrul, Az fenteknec valo esedezes-
rül, es egieb hasonlo dolghokrul azt tanytottac az mit mi tanytunc, mint maghatoc sem tagaggiatoc: Ittis azert kerec felelettel csak azt mongiad, Vgy, vagy Nem: mert akár mellyket mongiad, maghadat karhaztatod feleleteddel.

XXV. KER-

DES.

Lásdo-
da fel,
fol. 8.

A Ztis örömet értem, ha helien hagiode teys azt a myt ez elöt Calvinusból megh tanulanc, tudni illik, hogy, Vrucn fületése vtan, öt fáz estendeigh, az igaz Apostoli tudomany eppen, es tiztan megh maradot az Romai Ecclesiaban: Mely dolghot nyluan tanyt, Hieron. Epist. 57. lib. 3. cont. Ruffin. ca. 4. Nazianzenus Carmine de sua
vita,

LEVE L. III

vita, num. 38. Irenaus lib. 3. cap. 3. Optatus libro. 2. contra Donat. initio. Ittis csak azt mond, hogy Vgy, vagy. Nem.

XXVI. KER-

DES.

E Nni sok fantalan visauono tanytasoc közöt, örömet értem, akár te tölled, s akár mely egieb predikatorul, Mely Tanyto Doctor irasiual, mely Confessioual eggiezen mindenekbe: Mert en még eddigh sem irasba, sem foba, soha nem talaltam két predikator a ki egy nyomba lepet volna: Mert a mint ez elöt megh muta-
tóc, sem az Helueciai, sem az Augustai
Confessioba nem eggiez csak eggys ti közölletec mindenekbe, hanem, ki ki mind maghamac az esuefiet házba, es mindennec szabad valoghatni az hit dolghaba, mint az meduenec az vad körtueelybe: Es nem latom hogy egiebben eggiezzetec hanem csak az taghadásba, mert tagaggiatoc, hogy az Aniazenteghaz tanytasa el reueliedhetlen, Hogy bizonyos iekekből megh ismertethetec.
Hogy

Oda fel,
fol. 35.

Hogy az fentektől szabad legyen seghit-
seghet kérni, &c. Efféle taghadalokba
eggieztec, es ez okon csak *Fides negati-*
ua, taghado hyt az ti hitetec: De mi-
kor el keltec az taghadafrul, es vallani
kel valamit, akkor finte vgy fér őfue
feietec mint az Samson rokainac, mel-
lieknec farkoc egybe volt kötözue.

Sok egiéb efféle kerkezkedésimis
volnánac, de hogy az reaioc valo fele-
letet el ne vnniad, masorra hagiom a
tób kérdésimet.

Im érti Te kegielmed, tiztelendő
ALVINCZI Vram, minemű vnal-
mas kerdeskedesekkel fárazt enghem
az Papista ember, Melliekre valo fele-
letre, eleghségheis erteket nem ismer-
uén maghamba, kérem te kegielmedet,
hogy rövid es vilaghos tanusághot ag-
gion nekem kegielmed mind ezekről.

Az Vr Istennec Z. Lelke szállia, es
vilagoficfa megh az kegielmed küvet,
mind az tób Atiafiakkal egietem-
be: Amen.

EOTEQ-

EOTEODIK

LEVEL.

MELY MELTAT-
LAN NEVEZIK BALVA-
NIOZOKNAK ES ERETNE-
keknek, az Luther es Calui-
nus keuetőit.

Az Hires neues, neuze-
tes, ALVINCZI PE-
TERHEZ.

Z örök Atia mindenható
Istentől, az ő eggietlen egi-
zent fia által, az közbe-
járó IESVS Christus ál-
tál, mindennemű menniey
aldafokat kiuanoc kegielmednec, neue-
zetes es bocsúlletes Peter Vram.

To-

Touabba, iollehet az te kegielmed
hozzam valo keduetlen voltát, sok le-
ueleimre valo halgatafából ez előttis
megh tapasztaltám es annac okaert, or-
czam pirulása nélkül, vgian nem vntat-
hatnám kegielmedet Vyob irasommal,
De miuelhogy *Durum telum necessitas*, az
ketelenségh, nagira vísi az embert, nagy
kissebseginknec el tauoztatasaért, kete-
lénnytetém tutára adni kegielmednec,
minemű gialázatos búzbe keuere min-
ket ez el mult napokba, vgian azon Pa-
pista Ember, melyrűl az elébbi leuele-
imbeis emlekeztem. Hogy pedig vi-
lágosb, es deréc sententiat adhasson ke-
gielmed mindenekrűl, rend ferent,
czikkeliénként az dologhnac foliásat
igazán megh irom kegielmednec.

Minap azert, fő emberekkel valo
nyaias beselgetésinc közt, halloc hogy
az Vczan egy ember, nagy haraggal fid-
kozoduán, *Hitelten eretneknek*, neuezi
vala felebarattiat. Ezt mikor en hallot-
tam volna, mondéc, Láld az réghi Má-
giaroknál, mely gialázatos néu volt az
eretnec néu, hogy mégf fidkozodasoc
közt sincz annál giúllósfégsb rutitas:

Es

Es mind azon által, az Papista Atiafiac,
minkent fegeny feiűnkert, csak nem
minden besedekbe ezzel az gialázatos
néuel kissebytenec.

Erre az Papista monda: Laddé io
Vram, mely nehezen esik néktec, mikor
ellenetec folnac, es mind az által, ti min-
ket, vgian fő iarastokbais, Baluaniozok-
nac neueztec, es csak nem minden fő-
tokba *Antichristus, Babylonica meretrix*
es egieb efféle vlatatos neuh forogh,
mikor az Romai Ecclesiarul emlekes-
tec. Nyluan ha néktec fay, mikor eret-
nekeknek mondattoc, mi sem tartiuc io
kedue, mikor nagi mod nekűl, es mel-
tatlanul minkent Baluany imadoknac
neueztec.

Hogy pedig ily nehéznec teczic
néktec az Eretnec néu nem csudálom.
Mert az Bölcs es tudos zent Iamboroc,
azt meric mondany, hogy vgian nem
kereztien az, a ki az Aniazentegyhaztul
el fakad valamely eretnekséggel, Ezt
iria Z. Agoston imigien foluán. *Akar Augus-
ti légien, vgimond, akar minemű legien, Tom: 10.
de a ki az Aniazentegyházba nincsen nem Serm: 1.
kereztien az. Tertullianus pedig: De in Vigil:
Pra-Pet: c. 12.*

P

Prescrip: cap: 7. 14. 16. & 37. De carne Christi, cap: 2. Nem lehet vgimond, hogy keresztien légien, a ki eretnec: Es vgian ezent iria *Cyprian: De Unit: Eccles: nu: 48.*
Hieronym: contra Luciferum cap: 1. & 5.
Lactant: lib: 4. cap. 30. Theodosius L. Damnamus, Cod. de Hæreticis.

Ambr. 3. de fide ca. 3. Secunda 2. qu. 10. art. 6. Z. Ambrus pedig azt meri mondani az eretnekekről, hogy gyűlölségesbec ōk a Sidoknal, kik az Christus zent testét megh fésitettec. Zent Tamas Aquinas, azt batrán iria, hogy noha ighen nagi a Sidok hitetlenléghe, de azért, vgian nagiob ennél az eretnekléghe nec vndoklághe. Es annac okaert, az eretnekekről vgi kel folnunc, mint az Poganiokrul, a mint Z. Hieronymusnal olvassuc. Z. Agoston pedig imigien fol,

Hieron: cont: Lucif: init: Aug. 2. Ciuil. ca. 25. ehez az dologhoz. *Intolerabile est, & à sana fide denium, hæreticorum meliorem esse causam, quam Paganorum.* El fenvedhetetlen, es az igaz hittel ellenkező tudományi az, a mely azt tanyttia, hogy iob renden vannak az Eretnekec, hogy

Matth. 18. v. 17. sem az Poganioc, miuelhogy Vruc ō maghais azt parancsolia, hogy vgy tarsuk mint Pogant, a ki nem enghed az Ania-

Aniafentegiháznac. Arani fáiú Z. Ianos *Chrysost. Hom. 31. in ca. 12. Matth.* pedig azt mondgia, hogy mikor az Pogani keresztýenne léssen, akkor úzetie ki az őrdőgh belőlle, de vísa iő ismet, mikor Eretnecke léssen, es gonofabbul léssen őstrán dolga, mert vgimond, *Hæreticos gentibus esse peiores, dubitat nemo, senkiarrul nem ketelkedic, hogy az eretnekec, aláb valok az Poganioknal. Es vgian ezen Z. Ianos azt meri írnia, hogy az Poganioc okosbac az ő vallasokba, hogy sem az eretnekec, mert az Poganioc tudományánac cikkeli, quandam habent consequentiam, őfue vannak köztötetue, es eggikel nem rontia az mafirakat, De az eretnec tudomány, ő maghauál sem fér őfue, mert mikeppen Z. Agoston magiarazza, A kinec eger hitelre valo meltosághot tulaidonit, vgian azonnac böcsülletit fel bontia, miuelhogy az Aniazentegyházat, meltonac ityli arra, hogy az ő tanításából el higgie, hogy Christus Vruc ez földön iart, es az ő tanytuány yrtác az Euangeliomot, es nem ityli meltonac arra, hogy ő tölle kelleffec megh értenunc mit tanitot legien Christus Vruc,*

es minemű értelemmel kellesték venni az Euangeliomot.

Es bizoniara, ha mindeneket iol meg vizsgálunc, annial artalmasz az eretnekség az poganyfágnal, menniuel veszedelmesz az fallot Varba valo Arulo es pártos, az külső, es nylyan valo ellenfégnel. Es nem csak eredeti, es kutfie az eretnekségeknec, vlatatosz, hogy sem az Poganifágnac, miuelhogy az eretnekséghec, mindenkor vagi keueliséghbol, es giúllólseghbol, vagi faytalanfághbol, es bosu állásbol fármasztac, a mint meg teczic az Euangeliom kezdetitű foghua valo Eretnekec historiaibol, Az Pogani teuelyhés pedig giakrabban az természet férént valo tudatlan vakfághbol fármazic inkab, hogy sem egieb okokbol: De vgian veszedelmeshis annial az eretnekség, az Poganifághnal, hogy az eretnekség, fokkal inkab meg óltia az emberekbe az io erkölcsöt, inkab fel haborittia az orfághoc csendességhet, es bekeességhes allapattiat sok partolkodasokkal, Inkab el ideghenyti az Arianakat egimastul, es egimas veszedelmére fel indittia, Inkab dú-

dühösködic az igaz keresztieni vallás ellen, es a kinec fiuuebe egiser be ferkezetic, inkab meg gókerezic, es nehezebben giomlaltathatic ki, hogy sem az Poganyfágh, a mint kúniű volna meg bizonytani, nem csak nylyan történt példakbol, de vgian derék es bizonios okokbolis, ha a fűklég kiuan-na, es az údó fenuedne.

Veghezetre, az Eretnekeket az réghi Iamboroc, Atheusoknac, Istenteleneknec iteltet, a mint Aetius eretnekrűl iria Socrates *Libro 2. cap. 35. Sozom. lib. 3. cap. 14.* Sőt Z. Athanasius, Eordő- *Athana. orat. con.* feiezi be befedet, *Arianus est, Ergo Arian. Diabolus est.* A több réghi Doctorokis közenséghes értelemmel, baluaniozoknac itylic az eretnekeket. Mert Z. Iren- *Iren. lib. 1. cap. 12. n. 14.* naus, Marcus eretneknec foluán, *Idolorum fabricator Marce.* Te vgimond baluani faragho Markos. Es masut azt *Cap. 19. num. 5.* meri mondani, hogy maid minden eretnec, noha fonal egi Istent val, de értelemmel mint az Pogani, baluánt tiztel. *Omnes fere haereses D E V M quidem vnum dicunt, sed per sententiam immutant, quem-*

quemadmodum gentes per Idololatriam;
 Mert mikeppen az Poganioc kezekkel,
 vgi az eretnekec ertelmekkel baluant
Tertull. clinalnac, vgimond Tertullianus, miuel-
con.Pra- hogy a mint ő magha iria. *De Prescrip.*
xe.ca.18. cap.40. num.254. Ab idololatria non di-
num.10. stant hereses, cum & authoris eiusdem sint,
Deum verò aut fingunt alium aduersus
Creatorem, aut aliter eum differunt, quam
in vero est: Itaq, omne mendacium, quod
de Deo dicunt, quodammodo genus idolo-
latria est. Az eretnekséghecz vgimond,
 nem estec tauuly az baluaniozástul,
 mert vgianis mind az kettőnec egi az
 alkotoia, es auagi mas Istent almodnac,
 auagi külömben folnac ő felőlle, hogy
 sem mint maghába vagion. Es ez okon,
 neminemű baluaniozás minden tudo-
 mani, mely az Istentrűl hamissat tanit,
Hier.in Es vgian ezent iria Zent Hieronymus,
ca.1.Mi- imigien foluan. *Hereseon Principes, si-*
ehe. In c. *mulacra dogmatum suorum artificii corde*
45. Isaia. *componunt, & venerantur ea, que à se sci-*
In cap.3. *unt simulata.* Es visontagh, *Omnes ha-*
Daniel *retici qui fulgore eloquentia secularis, fal-*
sum dogma componunt, auream statuam
faciunt, & persuasione compellunt, ut ado-
rent.

rent idolum falsitatis. Z Agoston pedigh, *Aug. 4.*
 nem csak megh vallia, hogy ő, mygh Ma- *Conf.c.7.*
 nichæus eretnec volt, nem az Istent, ha-
 nem az ő saiat phantasiát, hiusághos
 gondolatianac alkotmányat tartotta Is-
 tennec, De az fölöt azt meri mondani,
 hogy az hit dolghaiba, soha nem lehe-
 tet volna semmi különbözés, ha az
 ember, Isten gianánt nem tisztelte vol- *Tomo 1.*
 na, vagi ő maghat, vagi az ő agianac *lib. de ve*
 alkotmányat. *Manifestum tibi sit, vgi- ra Relig.*
 mond, *nullum errorem in religione esse cap. 10.*
potuisse, si anima pro Deo non coleret ani-
mam, aut corpus, aut phantasmata sua.

Holot azért mind ezekből nyluán
 ki tessék mely vtálatos, es gialázatos do-
 logh légien az eretnekséghe, meltán ir-
 toztoc ettűl az kissebséghecs neűrűl, igaz
 leuén a mit Z. Agoston eggiűt tanit. *Augu. 4.*
 Tudny illik, hogy mikeppen az refegh- *de Bapt.*
 ségh egiedűl nem lehet, hanem ezzel *cap. 20.*
 mindenkor egieb vétkecis eggiűt iar-
 nak, Azonképpen, az eretnekséghe sem
 lehet sok egieb rendbeli gonossághoc
 nélkűl. *Hoc ipso, vgimond Z. Agoston,*
quod quis hereticus est, non potest carere
alijs vitijs. Es annac okaért, nem csak

az eretnekséghtül, de vgian az eretne-
kektülis melto vgi ifoniodnunc, hogy
a bent iras parancsolattia ferént, ha el-
2. Ioan. 1. kerülhetnőioc, mégh csak ingien se kő-
v. 10. Ro- főntenőioc őket, Sőt, egi házba se lak-
man. 16. nanc véllec, mikeppen ám Z. Irenæus
v. 17. Ti- Martyr iria, hogy mikor Z. Ianos Ephe-
ti 3. v. 10 sumba volna, es be menuen egi fordó
Iren. lib. házba, ot látta volna Cherintus eretne-
3. cap. 3. ket, ki vgrék a hazbol, nem akarván
véllé eggiüt lenny.

Ezeket mikor eluegézte volna az
Papista ember, mondéc neki, Iol es
igazán megli magiarazad az Eretnek-
séghe nec vndoklághat, es az eretnec neü-
nec gialázatos voltát. De vgian ebből
megli tanulhattad volna aztis, mely na-
gior vetkezzetec ti Papistac, mikor az
Luther es Caluinus tanitasáual eggiező
hiueket, nagy kissebséggel es fidalom-
mal illetuen, Eretnekek nec neuezitec,
es enny fok fő Vrakat, fok böcsülletes,
nemes semelieket, fok egiügiü köz ren-
det, eretnekek nec neueztec.

Az Papista ember fel folaluan,
monda: Lassan iary Predikator Vram,
es ne gazoly hertelen ily be az saarba,
mert

mert tudom en hogy maid benne ma-
racz. Bezzegh azzal giüöltettecti min-
ket az fő emberec, es kösségh elöt,
hogy mi őket mind feienként eretne-
kek nec neuezzüc. De ha azokrul fol-
lotoc a kik közöttunc mertekletes el-
meiüc, es tudos emberec, nem igazat
mondotoc. Ne aggia Isten azt, hogy
mind azokat, kik az ti tanitastokkal
megli csalattac, valogatas nekül, eretne-
kek nec itylliem, hanem, a mint Z. Ago-
ston mondgia, hogy nem mind eretne-
kec azok, a kik Photinusnac eretnekség-
gel dögleteles tudomániait köuetic; A-
zonkeppen énis, batorfagofon mon-
dom, hogy nem mind eretnekec azok,
a kik az ti tanitastoknac hisnec, es ahoz
ragazkodnac. Ennec pedig az mon-
dásnac illien okat aggia ighen fepen Z.
Agoston: *Qui enim non audacia præ-*
sumptionis pepererunt errores, sed à sedu-
ctis atq; in errorem lapsis parentibus acce-
perunt, quarunt autem cauta, solitudine
veritatem, corrigi parati, cum inuenerint,
nequaquam sunt inter hereticos computan-
di. A kik, vgimond, nem vakmerő bi-
zakodásbol kapnac az teueligésbe, ha,

August:

Tomo 7.

lib: 4. de

Bapt: ca:

16. lib: 3.

de Orig:

Ani: cap:

vlt: To-

mo 7.

Epist: 162

refertur.

Caus: 24

q. 3. cap:

Dixit A-

postolus.

P s

nem

nem megh csalator, es teueligésbe eset
 füleiektől vettec ezt, keresic pedig o-
 kos forgalmatoslággal az igazlágghot, ké-
Similia bec megh tény, ha megh ismerhetic az
habet de igazat, effeléket, semmiképpen nem kel-
util: cred az eretnekec közibe samlálni. Es vgian
c. 1. Refer ezent tanyttia a több Doctorokkal egie-
tur 2 4. tembe Z. Tamas 2.2. *quest: 11. art: 2. ad: 3.*
qu. 3. C. 1. *parte q. 32. art: 4.* Es annakokaert, az
Hereti- igaz keresztienec közöttis, sok eggiü-
cus. giüc talaltatnac, kik tudatlanlagokbul,
 oly velekedésekbe vannac, melliec el-
 lenkezne az igaz tudománial, de azért
 ők nem eretnekec, mikeppen mongia
August: Z. Agoston, hogy Cyprianus eretnec
Tomo 7. nem volt, mikor azt tanította, hogy vy-
libr: 3. de onnan kellien keresztelni azokat, kik az
Bapt: c. 3. eretnekektől kereszteltettec vala, noha
 a kik az Aniasenregyháznac bizonyos
 vegezése vian azt tanítottac a mit Cy-
 prianus, méltan eretnekeknek itiltettec
 az hiuektől.

De iollehet, a mint mondam, va-
 loghátás nekül nem mondhatunc tite-
 ket mind feienként Lutherista es Cal-
 uinista Vraim eretnekeknek, mindazon
 által, im magiarrá fordítom a mit nem
 réghen

réghen ki nyomtata Nemet orfághba
 egy tudos ember, es vgian az önnön fiait
 saualt, es bizonyfághit fel iegzem, a vé-
 ghre, hogy maghamtul semmit nem
 monduan, senki en ream méltan ne ha-
 raguggiec, ha valamely kedue ellen va-
 lo dolghot talál ezekbe: Igy kezdi a-
 zért az a iambor irasát, Igazán mondhar-
 tiuc, hogy nem csak eretnekec, de vgian
 nyilván valo Baluaniozokis az Luther es
 Caluinus köuetőy, a kiket az egiügiü-
 segh es tudatlanlággh megh nem ment
 ettől az veszedelmes, es gyalázatos kif-
 sebséghtől, Es annakokaert, az ő ma-
 ghoc neuert kenik mi reanc, mikor
 minket baluaniozoknac nevezne: me-
 ly karomlasokkal, mi nem ighen gon-
 dolunc, mert ha Caluinus baluaniozo-
 nac nevezte Z. Iános Apostolt, mentől
 inkább elfennedhettiüc mi ő tollóc ezt
 az kissebségghet.

Elő szólaluán it egy feo Ember
 monda. Bezzegh emberseghémre mon-
 dom, nagy fába vághta az feyfet a bara-
 tom. Es ha ezeket megh bizonyttia,
 Igaz hitemre foghadom, hogy ez ma
 napon, ellene mondoc az Luther es Cal-
 uinus tudomaniánac.

Mon-

Lásd, az
 Papista
 ember-
 nec 20.
 kérdéses.

Monda az Papista Ember, Ezennel
megh hallod ha eleghégesen megh nem
bizonyttia,

De minéc előtte az derék dolo-
ghoz kezgien ez az iambor, két dol-
ghot iutat ešébe az oluasonac, Elseot
azt, hogy senki ne itellie csudánac, vagy
fokatlan gialazatnac, ha azt iria, hogy
az Luther vtan el indult emberec balua-
niozoc, Mert őnnön maghais Luther
Marton, mikor vgian igazat akart mon-
dany, azt mondotta, hogy az ő tanitása-

Luther: bol az Emberec, *degenerauerunt in im-*
Tomo 5. manes bestias, deterioresq, esse gentibus, ke-
in c. 6. ad gietlen okatlan allatokká változtac az
Galar: emberec, es az Poganioknális alab valoc,
fol: 433. Es az ő iuhairul foluán, azt mongia,
Eod: To- hogy, az ő Saxoniay Disnoy, vgy hífnec
mo in 1. mint a disnoc, vgy élnec mint a dis-
Gor: 15. noc, es vgis hálnac megh mint a dis-
fol: 162. noc. Sőt vgian azt iria, hogy miuta az
In ca. 23. ő tudománia, Német Országba táma-
Gen: fol: da, vgian megh állatot az vta az ör-
224. E- dőghtul. Es vegezetre *Tomo 5. Vitemb:*
dit: No- anno 1554. *in cap: 8. Matth: fol: 7.* vgian
rimb: an: azt mongia, hogy az ő Euangelicus, no-
1550. ha dycsekednec az Euangeliomba, de
tiztan

tiztan Eordógóc eletekbe. Ha azért fá-
bad volt Luther nec, Poganioknál alab
valonac, Sőt őrdögök nec neuezni az
ő köuetőyt, nekünkis szabad az igazat ki
mondanunc.

Masodic dolghot vgimond, azt
akarám ešetekbe iutatni, mint hogy az *Lásd az*
fent iras, azt nyluán tanyttia, hogy az *Papistac*
kereztienféghbe nem lében ollian bal- *baluani-*
uaniozas, mint a réghi Poghánioc közt *oZasárul*
volt, es a mineműt almodoznac az Lu- *irt leuc-*
ther tanytoc, az fentec tizteletibe, es az *let.*
képec böcsülletibe, Nem kel senkinec
azt várnny, hogy en ešéle baluaniozást
visgálliac az Lutherista es Calvinista val-
lásba: Csak azt bizonytom azért megh,
hogy az ő tudománioc es vallásoc aghay-
bol, oly dolghoc köuetköznec, melliek-
ből ki teczie, hogy ok, neminemű
képpen, réselec az balua-
niozásba.

HET

E O T E O D I K
H E T E R E O S B I -
Z O N I S A G H .

*Hogi az Lutherék, es Calu-
uinstac baluaniozoc.*

E L S E O bizoniság, Valaki az igaz Istenbe nem hisen, hanem ő helyé-
be ideghen Istent tisztel, az nyuán
valo baluaniozo. De az Lutheristac es
Caluinistac, az igaz Istenbe nem hisnec,
hanem ő helyébe ideghen Istent tisztel-
nec. Tehat következic, hogy ok nyuán
valo baluaniozoc.

Ennec az bizonisághnac első része.
Maior propositio, Nyuán vagion az
kent írásba, es tagadhatatlan dologh. Az
consequentia es következesis, nyuán va-
lo, ha az másodic része, az *Minor propo-
sitio* megh bizoniodic, mert *Syllogismus
est in prima figura*, Az bizonisághnac
pedigh másodic részt, így bizonytom.

Valaki az Isten törüeniébe semmit
megh nem tarthat, es megh sem tart,
nyuán egy Istenbe sem hisen, es idegen
Isteneketis tisztel: Minelkogy az Isten
törü

törüeny közzül, eggic azt parancsolia, *Exod: 20*
hogy ő benne higgiunc, es ő kiüülle ide- *v. 3.*
ghen Istent, ne tisztelliunc. De az Luth-
ristac es Caluinistac, az ő vallasoc szerént,
az Isten törüeniébe semmit megh nem
tarthatnac, es megh sem tartnac. Tehat
ők az Istenbe sem hisnec, es ideghen Is-
tentis tisztelnec.

Ittis az első rész, nyuán valo es ta-
gadhatatlan, az követközesis es *conse-
quentia* fő, es bizonios, mert *Syllogismus
est in prima figura*: Az bizonisághnac
másodic része, oly nyuán vagion, hogy
megh csak mindennapi fuaatoc íaralá-
bais azt kialtiátoc, hogy mi az Isten
törüeniébe, semmit megh nem tartha-
tunc, es Luther Marthon, Melanthon, *Lásd az*
Caluinus es egiebekis ezt nyuán tanit- *13. ker-*
tiac, Es Magiar orfághbais az Sopron, *désbe.*
Vasuar, Szala varmegiei tanytoc, az *Li-*
*ber Concordie*ből, egi részt fordítanac ma-
giarul, es maghoc neuével ki Nyomta-
tác ez el mult eztendőkbe, es az ötödic
vizzauoniasba, *in Affirmatiua, num: 8* igit
írnac. *Az Isten törüenieből ismeriunc megh,*
mely nagy dolgokat kyuan Isten mi tollunc,
kek közzül mind az által, mi semmit be
nem

nem tölthetünk. Mely dologból, világosan ki nyilatkozik az mi bizonyíthatóan másodíké részének igazsága, és io következőből azis megmutattatik, hogy az Lutherista és Calvinista Átírási, az ő vallásoc kérent, Az egy igaz Istent nem tisztelik, hanem ideghen Istennek foglagnak: Mert ha nem ideghen Istent, hanem az egy elő Istent tisztelnék, nyúlva meg tarthatnák, és meg his tartanák az első parancsolatot.

Calu. lib. 1. cap. 11. num. 9. MASODIK BIZONISÁGH emez lehet. Azt taníttatoc ti gyakorta írástokba, hogy, A ki az Istent tisztelte valamit cselekedjék, a fent írásba ki nyilatkozott parancsolat kiűl, az nyúlva való baluaniózo. De ti az Istent tisztelte sok dolghokat cselekedjék, mellic az fent írásba nincsenek meg parancsolva, következik tehát, hogy ti Baluaniózo vattoc. Ennek az bizonyíthatóan első részét, noha mi hamisnak itelliük, de ti ellenetec, vgi mint magatoktól csinált pallost, miis fel véssük. Másodíké pedig abból bizonyítható meg, hogy ti meg illitek az Vasárnapot, az Húsvét, Karácson, Pünköst napiat,

piat, noha ezekről nincz az írásba sokult semmi parancsolat, miképpen az több egyházi rend tartástokról, eneklestekeknek moggiáról, &c. sines emlekezet az írásba, noha azt itylem, hogy a fent Pal parancsolattia kérent, ezeket ti mind az Isten tisztelgésére mielitec.

1. Cor. 10.

v. 31.

HARMADIK BIZONISÁGH ez legien: Valaki Istent gyanánt tiszteli azt, a ki nem igaz Isten, minden közbe vetés nekül, baluaniózo az. De ti Calvinista és Lutherista Átírási ezt cselekedjék. Tehat nyúlva való baluaniózo vattoc. Az bizonyíthatóan első része tagadhatatlan, és az *Consequentia*, az vtolso be fejezésnek következőseis, nyúlva való, csak az kötésnek másodíké részét kel meg bizonyítani: Ezt azért azzal bizonyítom, mert az Calvinisták Istent, a bűnnel *authora*, alkotóia, parancsolia az bűnt, Az embert az bűnre töltittia, Sőt kerelenyiti, mint az Calvinus *scéből* írásból, ez előt meg hallo. Lutheris *in Assertionem, Art. 36. Edit. Vittemb: anno 1521. Et mala opera in impijs, Deus operatur*, a gonosz cselekedetis, a gonoszokba az Isten cselekedjék. Ezent taníttia Melan-

Az Pa-

pistanac

21. kérdés

scéből.

Q

lanthon, in cap: 6. ad Roman: in fine. Edition: anni 1524. Az igaz Isten pedig tyltia, giűlöli, nem akaria az bűnt. *Psalm: 5. v. 5. Sap: 14. v. 19. Psalm: 44. v. 8.* Senkit nem kysűrt, nem indyt az, bűnre vgimond Z. Iacob. Tehat iol feiezi ki ezekből Feuardentius in *Irenaeum lib: 1. cap: 12. nu. 14.* hogy az Caluinistac, es Lutherec gonosz cselekedő Istenec, nem az igaz Isten.

Iacob: 1.

v. 15.

Ecclesi: 15

v. 12.

NEGIEDIK BIZONISAGH imillien lehet. Valaki az egi igaz IESVS Christus helieben, más ideghen, es az igaz Christustul külömbözö Christust imád, es tisztel, ketsegh nekű baluaniozonac kel annac lenny: De az Caluinistac illienec. Tehat ok ketsegh nekű baluaniozoc. Tudom az bizonisághnac első réset senki nem tagadhattia. Az következés erös, es megh vethetetlen, ha megh bizonytatic az *Assumptum*, a bizonisághnac másodice rése. Ezt azért azzal bizonytom, mert az Caluinistac Christusa, Tudatlan, magha üduősegerűl ketelkedő, ékrelen beűedu Christus volt, a mint Caluinusnac tulaidon vallásabol megh mutatam ez elöt. De az Atria Istenec bol

ele

cseleghe, az igaz Christus, illien nem *Lásd az* volt: Tehat nem az igaz Christus az *Papistac* Caluinistac Christusa. *nac 20.*

EOTEODIK BIZONISAGH ez legien: Valaki az Misset *kerdesé- be.*

minden fokot caremoniaiual be veszi, az nyluan valo baluaniozo, a mint ti maghatoc fűlűnc faidalmaigh, noha hamissan, kialtiatoc. De az Augustana confessio köuétőy be veszi az Misset minden fokot caremoniaiual, a mint ő maghoc megh valliac az Augusta confessioba. *Art: 21. Tit: De Missa,* imillien tulaidon fokkal. *Falsò accusantur Ecclesia nostra, quòd Missam aboleant, retinetur enim Missa apud nos, & summa reuerentia celebratur, seruantur & vsitata caeremonia ferè omnes, praterquam quòd latinis cantionibus, admisceantur alicubi Germanica, quae addita sunt ad docendum populum.* Mind ezekből tehát, az tinnen saiat vallastokbol köuetközic, hogy baluaniozoc az Augustana Confessio köuetőy.

HATODIK BIZONISAGH, Miuelhogy Z. Pal Apostol baluaniozásnac neuézi az fűsuenléghet

Epheſ: 5. v. 5. es tobzodaſt, io kőuerközéſből monda-
hattiuc, hogy baluaniozo tudomani az,
Philip: 3. v. 19. valamely az ő termefeti ſerént, az fő-
ueniſeghre, tobzodáſra, es egiebb vetke-
kre nagi ſabadſaghot ad es vtat nyt. De
az Luther, Caluinus tudomány illienec:
Tehat ezek baluaniozo tudománioc.
Az bizonyíſághnac maſodic réſe, abbol
teczic ki, mert a mely tudomani azt ta-
nyttia, hogy az Iſten törüeniébe mi ſem-
mit megh nem tarthatunc, es hogy min-
den cſelekedetünc bűn nylua arra inti
az embert, hogy egi cſepniére ſe igie-
kezzéc az lehetetlen dologhra, az Iſten
törüeniénec megh tartafára, Es ſinte vgi
bűnnec tarcſia az lozan életet, mint az
Láſd az tobzodaſt. De az Luther es Caluinus
Papiſta ember- nec 13. es 17. ker- deſet. tudomania azt nyluan tanittia, hogy az
Ember ſemmi modon megh nem tart-
hattia az Iſten törüeniet, es hogy min-
den cſelekedetibe vétkezc, mint maſut
megh mutatoc. Meltan neuezhettiuc
tehat baluaniozo tudomannac az Lu-
ther es Caluinus tudomaniat.

It eggie az ielen valo fő embere-
közűl monda, io Vram eléghe eddigh
Vary immár egi keueſet, had roſtállia
meg

megh Predicator Vramis, ezeket az re-
ſok bizonyítáſidat.

Monda az Papiſta Ember: Am bár
eléghe legien, magha több bizonyíſagoka-
tis hozhatnec elő, vgian azon fellüül
emlitet fő, Tudos emberből, mely igy
ſeieziebe mondaſit.

De mi ſükſeghe vgimond ezt ſok
ſonal bizonyítani, holot Caluinus megh *Cal: li: 1.*
vallia, hogy nem egiebb az emberi elme, *c. 11. n. 8.*
hanem az baluaniozáſnac ſüntelen mű-
helye, kiből nyluan kőuerközic, hogy az
Caluiníſtac elmeiébe ſüntelen balua-
niozáſt faragh az hazugſághnac Attia:
Maſut azt iria Caluinus, hogy az Iſtent *Cal: li: 1.*
megh tagaggia, a ki az Iſten itéletinec *c. 4. n. 2.*
ſelelmét maghába el oltuan, batorſágo-
ſon él, Ezt cſelekeſic pedigh az Luthé-
riſtac es Caluiníſtac, miuelhogy azt vi-
tattiác, hogy minden embernek bizo-
nioſnac kél abba lenni, hogy ūduózúl,
es az Iſtennek itéletiuel megh nem ter-
heltetic. Tehat ok megh tagattac az Iſ-
tent, az Caluinus itéleti ſerént.

En pedigh ezeket nagi orcza pi-
ruláſſal, es izzadáſſal véghe halgatuán.
mondéc. io Vram, En méghe eddigh

Q3

ſoha

soha sem hallottam vala, hogy valaki minket baluaniozoknak nevezet volna, es annac okaért, vgian nemis gondolkottam az elő famlalt bizonyisághoe megh feytesére, Azert hertelen most megh nem felelhetec, hanem gondolkoduan, es az *Dominus Superintendens*el, es, *Dominus Seniorral* foluán az dologrul, tizen ötöd napra valaszt adoc.

Eggic az ielen valo fő Emberec között, nagi kaczeit útuen, Azon, csudalkozom vgimond, hogy gazdád Azzonial nem mondad, hogy tanacskozol ez dologrul.

En pedigh mondec, No io Vram, haggiunc beket az trefanac, mert ez lelkünkben iaro dologh: Es ha ily erős bizonyisaghokkal megh mutathattiac az Papistac, hogy mi eretnekec vagiunc, a mint Vram o kegielme megh bizonyta, hogy Baluaniozoc vagiunc, bizoni enis minden halogatás nélkül el alloc Luther es Calvinus mellől: Mert noha az Emberec előt fégien a vén fakálnac, ha most megh változtatom vallasomat, de az lélec üduósséghe iob mind az böcsülletnél, es mind az kapoztas husnál.

EOT

EOT EREOS BIZONISAGH.

Hogi az Lutherek es Calvinistak eretnekek.

AZ Papista Ember, ezeket haluan, monda: Az Vr Istennec neue discyrtéssec, hogy ennire iutottál Predikator Vram. Immar azért csak az a dologh hogy, nem fidalalmazásból, hanem az igazsághnac feretetiből, elő hozzam, nem en magham fiauauál, hanem vgian azon nem réghen emlitet tudos ember nec irasabol, azokat az bizonyisaghokat, melliekkal megh mutatja, hogy az Luther es Calvinus tudománia, eretnec tudomany: Igy kezdi azért irasat: Minec előtte az bizonyisaghokhoz keגיע vgimond, ket dolghon kel megh igienelednunc.

Előfor azon, hogy, Nem mind eretnekec azoc, a kik eretnec tudomant követnec, Mert a kik egiúgiúnc, tudarlanc, nem hallottac kúlombet, es kéfec volnanac az igazsághnac ismeretire, ha

Q4

volna

volna ki tanítaná őket, azokat semmi-
keppen eretnekeknek nem mondhat-
tiuc, a mint Z. Agostonból megh tanul-
tuc. Es ezeket en nem csak nem bídal-
mazom, es ragalmazom az eretnekség-
nek vtalatos nevéuel, de sőt fánom őket,
es Eliseussal azon kérem az Istent, hogy
megh nyissa szemeket, hogy lássanak, Es
mikor hallom hogy együgiűségéből, vagi
ezek az igaz keresztienec ellen, vagi az
igaz keresztienec között nemelliecz ezek
ellen, az Istennec haraghos bosu állását
kéric, En azt cselekesem, a mit Onias
cselekesic vala, mikor az Sido nép, megh
hasonluán, egi része Hircanussal az Tem-
plomot ostromollia vala, mas része A-
ristobulussal oltalmazza vala az Isten
hazát, ki az Vr Istennec igi kőnőrógh
vala. *Peto Domine, ut neq, istos exaudias
aduersus illos petentes, neque illos contra hos
orantes, sed inter eos fraternitas coeat.* Vr
Isten vgimond, eggik kőnőrgéset se hal-
gald megh az masic ellen, hanem hozd
igaz Attiasny eggiesléghre őket.

De az Tanitokat, es egieb ertel-
mes szemelieket, kik hallottac giakran
az igazsághot, es néha rettegteris az ő
lelkec

lelkec őket, eleikbe aduan, hogy hihe-
tetlen dologh, hogy az Isten vgi elhatta
volna ez világhot, Luther Marton előt,
hogy sohult semmi niomdokanac helie,
vagi arnieka, nem talaltatnéc az ő Ania-
scentegihazánac, melyrűl az vala megh
ighirue, hogy az Pokol kapuiatul megh
nem gőzetterneiecz: A kik azért illienec,
es mikor lelki ismeretec furdallia, ki
kerghetic elmeiekből az illieten gon-
dolatokat, auagi hallani, es oluafni nem
akariac az igazsághot, féluen azon, hogy,
(a mint ők solnac giakorta) lelki cén-
desléghet fel ne zauartasséc, az az, a kik
csak nem azt mongiac az Istennec, a mit
amazoc kik így solnac vala, *Tauozzal el Job 21.*
Isten mi tőlűnc, a te vtaidnac tudomanniat v. 14.
nem akariuc. Ezekrűl nyluán, mondom,
hogy mind Isten előt mind ez vilagh
előt eretnekec, es ezt ezennel meghis
bizonitom,

Masodszor azon kel megh egiene-
sednűnc, hogy azok kőztis, az kik a
scent irast be vesic, es az ő tanításat min-
denben igaznac, es megh vethetetlen-
nec valliác, noha az ő értelmébe egi-
mastul külömböznecz, nemellieket,
Qs mel-

meltán eretnekeknek nevezhetűne. Minniaian eggieznec abba az Ariánusoc, Anabaptistac, Calvinistac, Lutheristac, hogy a ki a fent irast megh veri, es ez ellen tanit, vgimint az Török, Sido, es egieb Poghamioc, azok hittül fakattac, es hitetlen emberec, De aze sem kel taghadny, hogy azok közzülis, kik a fent irast böcsüllie, vanna ne-mellie eretnekekis, miuehogy a fent irast, nem igazan es isten ferent magia-
Ephes. 4. razzac: Mert a Z. Pal tanitasabol tug-
v. 5. giue, hogy csak egy az igaz hit, es an-nac okaert, a kereztienec közt, az el-lenközö tudomanioc közzül, valamel-lic de hamis, es eretnec tudomani.

Immar azért kezgiűne az derék dologhnac bizonyiságához, es mutassuc megh, hogy az Luther es Calvinus tu-dománia, Eretnec tudomany, noha az ő köuetőioc közzül sokakat az egiű-giűség, es tudatlanság, megh ment az Eretnec neuhnec gialazattiatul.

ELSE O bizonyiság: A minemű igaz okbol, meltán, es igazan Eretne-keknek itylheric az Lutheristac, es Cal-vinistac, az Ariánusokat, es egieb régh Eret-

Eretnekeket, vgian azon okot fel talál-liuc az Lutheristakba, es Calvinisták-bais: Tehat ökeris meltán, es igazán Eretnekeknek itylhettiuc: Mert az Igas-ság az kiánnia, es az emberi okos-ság az mutattia, hogy *ubi par est cau-sa utrobique, par sit et effectus*, hasonlo okokbol, hasonlo dologh köuetközic, es hasonlokat, hasonlo sententiaual kel terhelni.

Az bizonyisághnac *Antecedense*, Elő része, abbol reczic ki, Mert nem egieb az igaz oka, melliért az Luthe-ristac meltán Eretnekeknek itylic az A-rianusokat, hanem csak az, hogy az egiű Aniazentegyház, mely Arius előt volt, es a melytől ő el fakadot, nylyan való Eretnekeknek itylte az Ariánusokat. De hasonlo képpen, Luthert es Calvinust, vgian azon Aniazentegyház, mely ő előttöc volt, es az melytől ő el fakattac, Eretnekeknek itylte: Tehat azon okot fel találunc ő benne kis, melliért ő A-rianust, meltán Eretneknek itylic.

Ennec az bizonyisághnac *Consequen-tiaia*, io köuetközése, taghadhatatlan: Az *Minor propositio* az bizonyisághnac maso-

masodic részeis, nyíltan vagion mind ez világhnál, Az *Maior propositio*t, az bizonyítható első részt, azzal bizonyítom, Mert hogy Ariust igazán Eretneknek itylik, nem szükséges az, hogy ő maga Arius megvallja, hogy ő a zent írásnak igaz magyarázatul eltanúozott, mielhogy ezt sem ő, sem senki az Eretnekek között nem vallja, Sőt azt nagy merészen kiáltja, hogy csak ő érti, és magyarázza igaz értelemben az Isten igyét: Annak fölötté, hogy valakit méltan eretneknek hívunk, az sem elég hozzá, hogy azok a kik ő ellené viaskodnak a zent írásból, azt kiáltsák és higgyék, hogy nyíltan meg gőztéc az ő tevégeket a zent írásból: Mert ha ez elég volna, az keresztienléghbe nem találhatnánk oly tudomány, mely Eretnekség nem volna, Mielhogy mind az Arius, mind az Lutherista, Caluinista, &c. azt itylik, hogy ő, meg gőzi a zent írásból, az ő tölle különbözőket: Ezek azért így léven, vgian nem gondolhat az emberi elme, semmi egyéb igaz okot, mellyért valakit a keresztienléghbe, és azok közt a kik be vélik a zent írást,

es csak az ő igaz értelméről víaskodnak, méltán és igazán Eretneknek nevezhesünk, hanem csak azt, a mellyel elő hozanc bizonyíthatunknak első részébe: Nyíltan következik tehát, hogy csak az az igaz oka, mellyért Ariust, és egyéb régi tevégeket méltan Eretneknek itylik, Mert az Aniazentegház, mely Arius előtt, az Apostoloc idejétől fogva volt, és a melytől ő elszakadt, Eretneknek itylte őtet: Es így, mielhogy vgian ezen okot fel találjuk az Lutherista, és Caluinista predikátorokba, őket is oly méltan hihattunk Eretneknek, mely méltan ők Eretneknek nevezik Ariust: Mely dologról en előtt *Epist: ad tem* így írt Erasmus Roterodamus, az *Fratres Lutheristak*ról szólva. *Ipsi Arianos habent pro haeticis, quo freri, nisi indicio Germani praesulum, & orbis consensu! At Ariani, pernegabant se esse haeticos, sed assueverant, scripturam a ceteris, perperam intelligi, &c.*

MASODIK bizonyítvány: A kik vgian azon igaz tudományt tanítták, mellyekért az egész keresztienlégh, Eretneknek itylte reghentennis az Hit Vytokat.

tokat, azokat meltan minden okos emberetnekeknek itilhet, Mert még *Calu: 1.* ber eretnekeknek itilhet, Mert még *Instit: ca:* az Calvinus tanításabolis az nylyan ki *11. nu: 13.* teezic, hogy Vrucnűletése vtán, közel *Et lib: 4.* őt fáz eztendeygh, az igaz Apostoli tudománi, tündöklőt az Aniazentegyházba, es annac okaert, a mit akkor Eretnekséghe nec ityltec, az vgian nem lehet igaz Isteni tudomani: De azis mind ez vilaghnál nylyan vagion, hogy vgian azont tanittiác az mostani Atiafiac, a miket az reghi teuelygőkbe, megh hallo c. 2. n. 3. hogy eretnekséghe nec itiltec az hiuec közönsegesen.

Epiphan: Acriust azért hiia Eretnekeknek Z. *heres: 75.* Agofton, Epiphanius, &c. mert azt *Et Aug:* dette, Hogy az Püspök nem különböz *heres: 53.* semmibe az Paptul, mert egy az ő rendec, es meltoféghoc: Annac fölötte, hogy az halottaknac nem használ az elő emberec imadlágha es adakozása, Vegezetre, hogy az böytőc rendelése, a Sidoc törüeniéne c igháia, es az okon, ha böytöltni akartac, inkább vasárnap böytöltec, hogy sem pinteken, nagy hétbe pedig, vgian faballottac, es dobzottac.

Epiphan: Az Anomaeusokat, azért karhoztat-
heres: 76.

tattae, mint Eretnekeket, mert azt tanítottac, hogy az Isten mi tollunc, csak az egy Hitet kiüánnia.

Nouatianusba azt mint Eretnek- *Theodor:* séghet ki atkoztac, hogy az keretséghe *lib: 3 ha-* vtán, nem itylte fűksegelne c a zent Olaret: *Fa-* ial valo megh kenést. *bul: Eu-*

Iouinianust nylyan valo Eretnek *seb: 6. bi-* gianant karhoztattac, miuelhogy azt *sto: c. 43.* hirdette, hogy az böytőc hasonlanoc, *Hierony:* es nincz nagio b érdeme, az Apaczac fű- *li: 1. & 2.* zessegéne c, az tizta hazaságban valo *cont: 10-* eletnél. *uin: Au-*

Valentinianustis mint rűhes iuhot, *gust: ha-* ki verettéc az Aniazentegyháznac eg- *ref: 82.* giessegéből, mert nem iauallotta az *Hier: E-* megh dűcsőült fentec seghitléghül hi- *pist. 53.* uásat, es az Egyhazi emberec Nötelen *ad Ripar* eletét fűdalmazta.

Ezeket, es töb hasonló teuelygőket, efféle vallasokért, vgian azon Aniazentegyház itylt Eretnekeknek, mely Vrucnűletése vtán, őt fáz eztendő előt tündöklőt, es a melybe, az Calui- *Calu: 106.* nus vallása fűerént sem volt egieb, az igaz *citatus.* Apostoli tudomaninal: Ha azért vgian szent tanittiác az Luther, es Calvinus kőse-

követőy, mi az oka, hogy a kiknec tudomaniokat ily nyilván be vésic, az illien tudomaniért reaioc raghadot Eretnec neuet, nem akariác hordozni? Nem mi velűnc patuarkoggiatoc tehát, ha az Luther Predikatorokat Eretnekeknek neuezűc, hanem azzal az réghi Aniazentegyházzal, mely az ő tudomaniokat Acriusba, Iouinianusba, &c. Eretnec tudománnac itylte.

HARMADIK bizonyfágh, Z.

Iud: v. 19 Iudas Apostol foluán az Eretnekekről, es őket, rulaidon festekekkel le iruán azt mongia, Hogy az vtolso üdöbe iönek csalárd tanitoc, kik minden testi kiuansághokba iárnac, es szakadást ferez-

1. Ioan: 2. v. 19. nec: Z. Ianosis azt iria, hogy azok az hamis tanitoc, kik az kereztiéni eggieséghe, melybe ő elöttöc volt az Aniazentegyház, megh nem maradnac, hanem el szakadnac, es pártot ütne: Es

Beza de Bezais azt iria, hogy a Z. Pal, es Z. *Hereticis puni-* ter tanításából, azt mondhattiuc eret-
endis à neknek, a ki szakadást es Vyonnan tama-
Magi- dot vísfauonást ferez, az ellen az tudomá-
stratu. máni ellen, melliet az elöt tanultac es hallottac az hiuec, es annac okaert vgi-
Vid: Cal- mond,

mond, a ki az Aniazentegyháznac eley- *uino Tur*
tül foghua valo egienlő értelméuel el- *cis: lib: 4.*
lenkezi, azt a zent iras meltan Eret- *cap: 16.*
neknek neuezi. *Apostolus, vgi mond, in fol: 920.*
Epistola ad Romanos, hereticos quidem Rom: 16.
nominatim non appellat, sed plane definit: v. 17.
cum enim fratres admonuisset, ut eos ob- *1. Tim: 6.*
seruarent, qui dissensiones facerent, illud v. 3.
etiam addit, contra eam doctrinam quam
didicistis: Petrus quoque hereticos defi- *2. Petri*
gnans, Inter vos inquit, erunt magistri *2. v. 1.*
mendaces, qui introducent Sectas: Ex
quibus omnibus, ut rem in pauca confe-
ramus, sit nobis constitutum, Hæreticum
esse qui pietatem quidem prætexit, sed ta-
men, non modo sanis Ecclesiæ sermonibus,
semel atque iterum admonitus non acqui-
escit, verum etiam Ecclesiæ pacem, & con-
sensionem dirimit: Es vegezetre így fe-
iezi be befédet, Ecclesiæ Catholica, quæ
Spiritu Dei agitur, imo & perpetuo con-
sensu idem semper sensit de præcipuis capi-
tibus, quæ Christianismi summam com-
plectuntur, In quibus, quia cum Ecclesiæ
non sentis, ideo te hæreticum scripturæ
clamant. Mind ezekből azért azt ta-
R nul.

E O T E O D I K

nulliuc, hogy a ki az vtolfo űdőkbe, el
 fakaduán az eleytűl foghua megh rög-
 zőt tudomanitul, az Aniazentegyhaz-
 nac közönseghes, egienlő ertelme el-
 len pártot űt, azt meltan es nyluan,
 Eretneknek neuefhettiűc: Mert vgia-
 nis az Istenec igaz foghadása tartia,
 hogy minec vtánna egyűer Ierusalembe
 el kezdetet az Christus nyaiánac gőle-
 kőzeti, Soha világh vegezethiygh ki
 nem giomláltatic, Es annac okaért, va-
 lamely gőlekőzet Vyonnan kezdet fa-
 kadás által támad, egyeb nem lehet te-
 uelygő, es eretnec gőlekőzetnél.

Azis pedygh nyluán vagion, hogy
 az Luther es Caluinus kőuető gőlekő-
 zet, Luther Martonba fakada el az ő
 előtte valo közönseghes eggieséghtűl,
 es az egű Aniazentegyháznac egienlő
 ertelme ellen, Vyonnan gondolt ma-
 giarazattiat es ertelmet talála a zent
 irasnac, kibe nekem ő magha bizony-
 sághom Luther Marton, mert azt iria
Presatione Tomi 1. hogy ő, egies egie-
 dűl vala legh előűr, mikor az Romai
 közönseghes gőlekőzettűl el fakada:
 Es

L E V E L.

130

Es ha ő nem volt első, mutasson vala-
 ki csak egy embert az Apostoloc ideie-
 tűl foghua, a ki azt tanította volna, a
 mit Luther kezdte tanítani, es az ő
 vtanna indult gőlekőzet vallani: Ha
 pedig senkit nem mutathatnac, a mint
 hogy vgian nemis mutathatnac, Engeg-
 giéc megh tehat, hogy ők, az közön-
 seghes eggieséghe nec kőtelel el fakaz-
 tottac az kereztienseghbe: Ezt pedig
 megh engheduén, nylua mijs Bezaual
 egyetembe, így feiezhettiűc be ezt az
 bizonyisagh, *Az közönseghes Ania-
 Zentegyház, melliet a Zent Lelec Isten
 igazghat, egienlő ertelemmel azt hitte min-
 denkor a hit dolghaiba, a mit mostannis,
 Ti pedig, minel hogy ezekbe eggies nem
 értetec az Aniazentegyházal, a Zent
 irastul ő maghatul, Eretnekeknek neuef-
 tetec.*

*Lásd az
 Papistac
 baluani-
 o Zsarnul
 irt lenél-
 nec eleys.*

NEGIEDIK bizonyisagh, az
 Eretneket deakul *hereticus* nac neuez-
 zűc, mely űor az Gőrögőktűl vettéc
 az deakoc, es annit tēsen mint *Vala-
 ro: Es így, a űonac ertelme űerent, an-
 nit tēsen az Eretnec, mint az őnnőn*

*Vid: Ter
 tullia: de
 Prescrip:
 c. 6. § 37
 Hierō: in
 Galas:*

R 2

űaiát cap. 5. ad

Galas:

saiát értelménec, es akarattiánac teczéséből az hit dolghaiban, es a zent iras értelmében valogható: Mely dologból követközic, hogy eretnec az, valaki az Hit dolghaiba, es a zent iras magiarazattiába, csak tisztán az önnön teczése szerint való valasztást követi: Illienec pedig mind feienként az Luther es Calvinus követőy, a kiket az együgiűség meg nem ment: követközic tehát hogy Eretnekec.

Az bizonylágba, mind az Előref, az *Maiores propositio*, mind az követközés, az *Consequentia* nyúlán való, es annac okaért, csak az Második ref, az *Minori* kel meg mutatni: Ezt azért így bizonytom tapasztalható képpen: Minniaian az Lutheristac es Calvinistac azt vitattiac, hogy sem az reghi zent Ariaknac egyenlő értelméhez, sem az egész világhon el teriet Aniazentegyház vezetéséhez nem kel embernec az hit dolghaiba való értelmét kötelezni, mert emberc voltac az reghi zentec, es el tevelyedhettec, Sőt mikor Luther vagy Calvinus irasiból valamit elő

elő hozunkis a ki nem teczic nekic, mingiárt azt felelic, hogy ők, nem gondolnac ezekkel, es be nem vesic az keptelen dolghoknac tanításába az eo mondasokat: Azt mongiac azért, hogy ők csak a zent irashoz tartiac maghokat, es akár ki legien, de a ki ennec egyenes lineaia mellől el tauozic, azt ők nem iaualliac: Mely mondasal akariac az ő valoghatafokat, be földözni, magha ezzel ielentic legh inkább hogy ők Eretnekec: Mert minden keresztien ember vallia azt, hogy a zent irastul el nem kel tauozni, es nem talál senkit ezek közt a ki azt mondaná, hogy noha a zent iras külsőmbet tanyt, de ő azért vgian mást hisen: Minden vetekedés tehát a keresztienec közt, az írásnac igaz értelméről vagion, es annac okaert, hellien haggiac, es bocsúllic mind az Calvinistac, mind az Lutheristac, mind az reghi keresztienec, amaz Vranc fáját. Ez az *en testem*, de csak az értelmén, es igaz magiarazattian akadoznac: Annac okaert, az keresztienec közt csak azt mondhattiuc Eretneknec, Valoghato-

E O T E O D I K

nat, a ki az írásnac értelmet es magi-
razattiát csak tisztán az önnön teczésé-
ből valasztia.

Hogy pedig illienec legienec az
Atiasiac, abbol teczik ki, Mert az írás-
nac igaz értelmébe, nem köuethetie
vgian azon zent írásnac ő magharul tő
magiarazattiát, miuehogy noha az
írásba oluassuc, hogy Vruc az mon-
dá *Ez az en testem*, de azért az írásba
azt nem oluassuc hogy az Caluinus,
vagy Luther értelme szerint kellien ezt
magiaražni, mert ha ezt nyuán oluaf-
noioc, nem volna semmi visauonas kö-
žöttunc. Ennec fölőtte, a mint mon-
dám, sem az Aniažentegyhas vegeže-
séhez, sem az réghi fenteknec egien-
lő értelmekhez, sem az önnön fő ta-
nitoioc itiletihez nem köteležic a žent
iras magiaražattiarul valo tecžéseket,
Sžükséggh tehát, hogy csak tulaidon az
önnön akarattioc es tecžesec szerint va-
logassanac a žent írásnac magiaražattia-
ba, es kiki mind háia yži szerint azt va-
lasa, a mi neki tecžic, es így nehežen
találunc kettőt köžžüllőc a kik (mi-
kor

L E V E L.

132

kor vgian valoba rea foghiuc őket) egy-
niomon iariánac az tudománi dolghá-
ba:

E O T E O D I K bizonyisagh : Az
deakoc főkác mondani, *Fur furem no-
uit, & lupus lupum*, az lopo isméri az
lopót, es az farkast az farkas: Ez vilá-
ghi dolgokbais, mikor két gonosť tő-
uő egymásra vall, meltan helt adnac az
okos emberec az ő vadlasoknac : Tiz-
teséggh adasséc azért az köžségghnec, es
az io akaratu Lutherista es Caluinista
fő embereknec, De az Caluinus es
Luther fazloia alat valo ragadozo far-
kasoc, az Predikatoroc, egymast eret-
nekeknek hiiak : Halhacza mit ír nac
az Lutheristac a Caluinistakrul, *Nos Conrad:
asserimus Sacramentarios facere naufra-
gium fidei, & aterna salutis.* Mi azt hi-
šük, vgimond, hogy az Sacramentariu-
šoc hiti vesztetec, es örökke karhozan-
li:2.The-
doc : Es mikor vgian ezen Lutherista
Superintendens elő hozta volna Beza-
nac mondásat, holot azt iria, hogy csak
aprolec dolghokrul vagion ő köžtőc vi-
sauonas, ezt veti vtánna, *Notetur Epi-
curis-*

*Lib: 1. ar: curismus, & Atheismus huius Beza, apud
28. folio quem, veritas & mendacium, honesta ma-
151. Li- trona, & decantatissima meretrix, pari
bro 2. ar- passu currunt, Ved ekedbe vgimond,
tic: 13. fo- ennec a Bezanac Istentelen Epicureuf-
lio 144. saghat, kinél, az igazság es hazugh-
ság, az tiztelleghes azzoni allat es az
hires kurua, egy nyomba iárnac: Az
Caluinistakis hasonlo keppen irnac az
Lutheristakrul, mert az Vbiquitistalá-
ghert őket nyluan valo eretnekeknek
Pappus neuezic, Beza, doctrinam de maiestate fi-
Respons: lij hominis, excrementum Sathana vocat,
ad 1. An- nos verò iuratissimos Sathana homines, Ca-
tipap: fol: pharnaitas, Cyclopas, Sanguinibibos, carni-
73. uoros, vgimond Pappus, az az. A mitu-
domaniunkat, ördögh ganeianac, mi
maghunkat pedig, ördöghnec hites*

*Az Hel- solghainac, Capharnaitaknac, Vérfo-
neciai poknac neuez Beza: Ezekből es sok
Confessi- sántalan egy mas ellen valo vndokita-
obul las sokbol, megh teczic, hogy ökis ma-
többet ef- ghokrul bizonyfaghot téfnec, hogy E-
felet, az retnecmind az két fél.*

*Első level El vnám veghre halgatni az Pa-
nec Post- pista embernek befedet es megh rant-
scripto- uán
mában.*

uán fakallamat, mondec neki, Elég
immar eddygh az karomkodásba, félec
rayta hogy az menybeli nagy Isten,
menyköuel megh ne üsse az hazat, me-
lybe enni sok rufaghot forál reane: Es
mondám az fő embereknec, Vraim,
fussunc, falaggiunc az hazbol, hogy az
Istennec haraggia minketis megh ne
eméssen az Papista emberrel egyetem-
be: Es ezt monduán, nagy giorfá-
gal ki futéc az hazbol, de fenki vtan-
nám nem iöue, Sőt nagy neuetféggel
kialtnac vala vtannám, falagy Predika-
tor, ha faladhacz, mert vtánnad az Igaf-
ság.

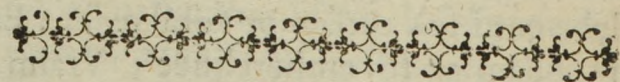
Ezeket mint lelki Atiamnac, nagy
biztomban akarám igazan megh irni
kegielmednec, hogy latuán kegielmed
minemű nagy gialazatba maradtam,
nem tuduán hertelen megh menteni
maghunkat az Eretnekséghe nec ocs-
manifaghatul, megh fánion kegielmed
enghemet, es mentül hamareb lehet,
ezekre megh feleluén le mossad rollunc
az kissebfeget.

Az mennec földnec teremprő Is-
tene,

EOTEOD: LEVEL.

tene, mence es sabadicfa megh kegielmedet, es az kegielmed halghatoit, minden teueligésnec rutsaghitul: Amen.

Post Scripta.

CSak egy froual aggion kegielmed tanusaghot nekem arrul, mint leheszen ighaz a mit az halottaknál foktunc enekleni, *Fel tamadunc minniaian itilerkor, es mi mind el valtoztatunc akkor*: Mert Z. Pal 1. Corinth: 15. v. 51. azt iria, *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*. Minnyaian fel tamadunc vgimond, de nem minnyaian valtoztatunc el: Ezt minap en előmbe egy ember veté, es en igazan mondom, nem tudéc mit felélni.

Soli DEO honor, & gloria.

Az Nyomtatásban eset
fogatkozásoknak megh
igazítása.

Fol: 7. b. v. 21. epytter, *Iriad*, eppyter.

Fol: 8. b. v. 13. a mit Eot fáz eztendő előtt, *Iriad*, a mit Vrunck halála után, őt fáz eztendő alatt.

Fol: 17. a. v. 8. alattia, *Iriad*, allattia.

Fol: 18. a. v. 2. cselekefiek, *Iriad*, cselekefik.

Vgian ot v. 17. imadat, *Iriad*, imadák.

Fol: 19. a. v. 25. itileneieek, *Iriad*, itilnéiek.

Fol: 20. a. v. 7. Actor: 6. v. 14. *Iriad*, Actor: 7.

v. 41. *Vgian* ot v. 17. ad margin: *Iriad*.

Actor: 7. v. 39.

Fol: 39. b. v. 17. meliuel, *Iriad*, melliel.

Fol: 42. a. v. 5. ad margin: ludic: 1. *Iriad*,
Iudith: 1.

Fol: 47. a. v. 25. hogy es, *Iriad*, hogy ez.

Fol: 48. b. v. 8. az hit dolghairul, *Tóróld lo*
amaz sot, dolghairul.

Fol: 50. a. v. 23. ezt ityli, *Iriad*, azt ityli:

Fol: 51. a. v. 8. őremest, *Iriad*, őrömest.

Fol: 52. a. v. 28. kereztién, *Iriad*, kereztién.

Fol: 54. a. v. utolj. tarthattiac, *Iriad*, tart-
hatnak.

Fol

Fol:60.b.v.4. veuén, *Iriad*, veuém.
Fol:64.a.v.18. tiztafágos egiesinek, *Iriad*,
 tiztafághos iegiesinek.
Fol:69.a.v.4. est est, Töröld le az eggik,
 est.
Fol:71.elein. MASODIK, *Iriad*, HAR-
 MADIK.
Fol:73.a.v.8. elerre, *Iriad*, eletre. *Vgian*
 ot a. v. 12. Ganeuaba, *Iriad*, Geneua-
 ba. *Vgian* ot b. v. 12. tarroztathattia,
Iriad, tartoztathattia.
Fol:77.b.v.11. vilagossaghor, *Iriad*, vila-
 gossaghot.
Fol:84.a.v.penult: nihilo miserabilem, *Iri-*
iad, nihilo miserabilioem.
Fol:85.a.v.17. Feiedelmeknek, *Iriad*, Fe-
 iedelmeknél.
Fol:91.b.v.16. De ezt, *Iriad*, De azt.
Fol:93.a.v.18. hozam elő ez az, *Iriad*, ho-
 zam elő ezt az.
Fol:99.a.v.16. priuilegiomotok fellieb valo
 fabadfághrok, *Iriad* priuilegiomok fel-
 lieb valo fabadfághok.
Fol:104.a.v.26.margin:1. Corinth:13. *Iriad*,
 1. Corinth:15.

Fol:

Fol:106.b.v.23. noha el feletkezuén, *Iri-*
iad, néha, &c.
Fol:107.b.v.21. bodogh, *Iriad*, bodoghb.
Fol:110.a.v.7. ez ez az, Töröld le az eggik,
 ez.
Fol:113.b.v.19.margin: Aug:2. Ciuit: *Iriad*,
 21. Ciuit:
Fol:127.a.v.25. azon igaz, *Iriad*, azon
 gaz.

Vannak több aprolek fogiatkozásos-
 kis, mellieket az femes oluaso künnien
 ő maghatulis esében vehet, es annak
 okaert nem fűghséghez ezeket itt
 fel iedzenünk.

REVERENDO DO-
MINO, D. PETRO ALVINCI
ALEXICACO SVO AFFLI-
ctus Verbi Dei Minister.

Hercules tuam fidem.

Qualis Caucaſeo pendens è rupe Prometheus
Herculeã querulo murmure poſcit opem:
Talis PETRE tua ſolatia flagito lingua,
Heu! nimium vereor ſera ſit illa tamen!
Vultur adeſt, roſtroq; quatit præcordia, mentem
Lancinat, & diris vellicat ora modis.
Ac niſi figentem rabido vitalia morſu
PETRE fugas, vinclis hæreo, nulla ſalus.

R. D. PETRVS ALVINCI ALE-
XICACVS AFFLICTO VER-
bi Dei Miniſtro reſpondet.

Medice cura te ipſum.

Quid me importunis vlulans quiritatibus vr-
Non vacat in curas inuigilare tuas. (ges?
Et

3
Et mea claua domi dubio ſub Marte laborat,
Et mea me cogit reddere penſa colus.
Et noua me morbi facies, noua vulnera terrent,
Chironemq; iubent dememiniſſe meum.
Ille quidẽ medicas quõdam monſtrauerat herbas,
A quibus, heu! plagis nulla medela tuus.
Ergo pete Anticyram, & ſi vis euincere morbum,
Diſſimula, ſurdis auribus eſto, tace.

